

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

MASTEROPPGAVE

Studieprogram:

Master i historiedidaktikk

Vårsemesteret, 2022

Åpen

Forfatter: THEA HAUGLAND

(signatur forfatter)

Veileder: Marie- Theres Fojuth

Tittel på masteroppgaven: **Kvinner kamp til presteembete**

Engelsk tittel: Women's struggle for priesthood

Emneord: Kvinnehistorie, Kvinnelige prester,
Husmorsollen, Kvinnekamp, Kirkesak,
Samvittighetsnød, Paulus, Kjønnssrolle,
Likestilling

Antall ord: 37337

+ vedlegg/annet:

Stavanger, 30.05.2022

Forord

Da var masteren ved Universitet i Stavanger over!

Oppgaven har vært svært arbeidsom, krevende og utfordrende, men også veldig interessant, lærerik og engasjerende. Det har samlet vært en god opplevelse som jeg er glad og fornøyd med å kunne ta med videre i livet.

Dette har jeg ikke oppnådd helt alene. Så først og fremst vil jeg rette en stor takk til min dyktige veileder, Marie- Theres Fojuth. Hun har i løpet av perioden gitt gode råd, konstruktiv kritikk, vært god til å utveksle ideer og hun har hele veien vært en reflektert samtalepartner. Hun har vært god til å svare på mail og har vært fort ledig for en ekstra veiledningstime over zoom, som har vært vår møteplass i den pandemiperioden vi har bak oss. Jeg er alltid blitt møtt med et stort smil, og oppmuntrende ord.

Jeg vil også takke mine foreldre som har vært gode støttespillere gjennom denne perioden, og latt meg bo hjemme under den prøvende innspurten til oppgaven. Særlig takk til pappa, Dag Haugland, som har lyttet til mine tidvis lange utbroderinger om temaet, som har diskutert det med meg og gjort en og grundig korrekturlesning nå like før innlevering

Thea Haugland

Stavanger 30.mai.2022

Sammendrag

I 1961 ble Norges første kvinnelige prest, Ingrid Bjerkås, ordinert og begynte sitt virke som sogneprest i Berg og Torsken på Senja i Troms. Siden det var den første kvinnelige prest så var det fordi det helt frem til godt ut på 1900 tallet ikke var tillatt med kvinner i embete som prest.

Hva var det som var årsaken til at det ikke skulle være tillatt? Hva var det som likevel åpnet opp for muligheten? Hva ledet frem til det? Hvordan utspilte debatten rundt kvinnelige prester seg?

I denne oppgaven blir det sett på hvordan den "norske kvinnelige prestedebatten" ble ført og fremstilt i media i den tidsaktuelle perioden 1934-1961. Gjennom tekstanalyser av relevante artikler i *Aftenposten*, *Dagbladet*, og *Dagen* vil det være fokus i denne studie på hva som er kommet ut/ formidlet til det norske folk i den kvinnelige prest debatten, og frem til ordinasjon av den første kvinnelige prest. I oppgaven vil det dukke opp flere viktige aktører, mye argumentasjon frem og tilbake, kjønnsrollemønster og spørsmålet om full likestilling.

Kildematerialet som er brukt er i all hovedsak artikler om emnet i løpet av analyse perioden fra mediene/avisene *Aftenposten*, *Dagbladet*, og *Dagen*. Det blir også brukt en rekke bøker og artikler som baserer seg på kvinnehistorie, kjønnsroller, forholdet mellom stat og kirke, det politiske aspektet og det andre kjønn. Dette er viktig begreper og teorier som aktivt brukes gjennom oppgaven.

Abstract

In 1961, Norway's first female priest, Ingrid Bjerkås, was ordained and began her work as parish priest in Berg and Torsken on Senja in Troms. Since it was the first female priest, it was because well into the 20th century, women were not allowed in office as a priest.

What was the reason why it should not be allowed? What was it that still opened up the possibility? What led up to it? How did the debate over female priests unfold?

This thesis looks at how the "Norwegian female priesthood debate" was conducted and presented in the media in the current period 1934-1961. Through text analyzes of relevant articles in *Aftenposten*, *Dagbladet*, and *Dagen*, the focus in this study will be on what has been published / communicated to the Norwegian people in the female priest debate, and until the ordination of the first female priest. In the thesis, several important actors will emerge, a lot of argumentation back and forth, gender role patterns and the question of full equality.

The source material used is mainly articles on the subject during the analysis period from the media / newspapers *Aftenposten*, *Dagbladet*, and *Dagen*. A number of books and articles are also used that are based on women's history, gender roles, the relationship between state and church, the political aspect and the second sex. These are important concepts and theories that are actively used throughout the thesis.

Innholdsfortegnelse

FORORD	3
SAMMENDRAG.....	4
ABSTRACT.....	5
KAPITEL 1: INTRODUKSJON	8
1.1 TEMA.....	8
1.2 PROBLEMSTILLING	10
1.3 METODE OG PRIMÆRKILDER.....	13
1.4 TIDLIGERE FORSKNING.....	18
1.5 TEORI.....	21
KAPITEL 2: KONTEKST	24
2.1 KVINNERS TIDLIGERE ROLLE I SAMFUNNET.....	24
2.2 KVINNERS TIDLIGERE ROLLE I KIRKEN	28
2.3 KVINNEKAMPEN OG LIKESTILLING	34
2.4 KVINNELIGE TEOLOGISTUDENTER	39
2.5 FORHOLDET MELLOM KIRKE OG STAT	43
KAPITEL 3: DEN POLITISKE PROSESSEN FREMSTILT I MEDIA	47
3.1 KVINNERS TILGANG TIL DET OFFENTLIGE EMBETE.....	48
3.2 ODELSTINGET OG LAGTINGET	55
3.3 DE POLITISKE PARTIENE.....	60
KAPITEL 4: REAKSJONENE TIL DEBATTEN I MEDIA	66
4.1 MOTSTANDEN MOT KVINNELIGE PRESTER.....	66
4.2 STRID MED DET BIBELSKE ORD	71
4.3 ANDRE LANDS DEBATT RUNDT KVINNELIGE PRESTER.....	77
4.4 PRESTEMANGEL	80
4.5 REAKSJONER FRA PRESTENE	83
4.6 SØLIBAT	88
KAPITEL 5: ULIKE GRUPPER, ULIKE MENINGER?	91
5.1 ØNSKER KVINNER Å BLI PRESTER?.....	91
5.2 ØNSKET BEFOLKNINGEN KVINNELIGE PRESTER?.....	95
5.3 MOTTAKELSEN AV DEN FØRSTE KVINNELIGE PRESTEN	103
KAPITEL 6: KONKLUSJON	111
KAPITEL 7: KILDER OG LITTERATUR	117

7.1 AVISENE	117
<i>Aftenposten:</i>	117
<i>Dagbladet:</i>	117
<i>Dagen:</i>	118
<i>Andre aviser:</i>	119
7.2 LITTERATURLISTE	120

Kapitel 1: Introduksjon

1.1 Tema

24. april, nå i 2022, ble Kari Mangrud Alvsvåg vigsla til ny biskop i Borg bispedømme. Med det fulgte også at det for første gang var et flertall av kvinner (7) blant landets nå 12 biskoper.¹

I seg selv burde det vel ikke bety noe, om det tidvis og varierende er litt flere eller litt færre når det kommer til kjønnsbalanse på en "arbeidsplass" eller i betydningsfulle stillinger, samfunnsposisjoner og lignende? Men, i Den norske kirke har ikke det vært en selvfølge - at det er kjønnsbalanse. Enda mindre at det har vært et flertall kvinner i viktige posisjoner.

I Norge fikk vi den første kvinnelige prest med ordinasjon av Ingrid Bjerkås i 1961, og i 1993 fikk landet sin første kvinnelige biskop i Rosemarie Köhn. Og selv om det på relativt kort tid fra Köhn var enslig kvinne blant biskopene til Alvsvåg medførte et kvinnelig flertall, så er det antakelig fortsatt ikke en selvfølge med kjønnsbalanse. Motstanden mot kvinnelige prester lever i beste velgående. Også i senere års offentlige ordskifte.

22. mai 2022 kunne NRK melde at flere unge prestestudenter er skeptiske til å samarbeide med kvinnelige kollegaer.² Det kommer som en oppfølger av debatten i tiden før, under og etter bispemøtet i 2020 der bispemøtet blant annet endte med å slå fast at en mannlig prest ikke kan nekte å samarbeide med kvinnelige prester.³ Preses i Den norske kirke, Fykse Tveit, fulgte opp etter bispemøtet i 2020 med;

”Biskopene i Den norske kirke fastholder at både kvinner og menn er ønsket i prestejenesten. – Ingen kvinner skal måtte vike på grunn av en mann med et annet syn”.⁴

¹ Frank Ertsvåg, " Kari Alvsvåg vigsla - kvinnefleirtal blant bispane", hentet 26.05.2022 fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/rERo9m/kari-alvsvaag-vigsla-kvinnefleirtal-blant-bispane>

² Synnøve Hole, " Urolig over utviklinga: – Trudde det negative synet på kvinnelege prestar var utdøyande", hentet 26.05.2022 fra <https://www.nrk.no/mr/prestestudentar-skeptiske-til-a-samarbeide-med-kvinner- -presteforeininga-skuffa-over-biskopane-1.15973861>

³ Håvard Nyhus, Vegard Woll, ”Bispemøtet: Kan ikke nekte å samarbeide med kvinnelige prester” Hentet 12.05.2022 fra <https://www.nrk.no/trondelag/bispemotet -kan-ikke-nekte-a-samarbeide-med-kvinnelige-prester-1.15202903>

⁴ ”Det finnes ingen reservasjonsrett i Den norske kirke” Hentet 22.05.2022 fra <https://kommunikasjon.ntb.no/pressemelding/det-finnes-ingen-reservasjonsrett-i-den-norske-kirke?publisherId=8556475&releaseId=17894108>

Fungerende biskop Olav Gading ved senere anledning (etter at vikarprest Vidar Nes Mygland tidligere har uttalt at han er imot kvinnelige prester) at;⁵

”Det er ikkje forbode for prestar å vere mot kvinners presteteneste, men ein kan ikkje reservere seg mot å samarbeide.”⁶

Om bispemøtets fastholdelse av likeverd mellom kvinnelige og mannlige prester har sokneprest Mikael Bruun uttalt sin mening om at det er et beklagelig signal å sende til den ortodokse og romerske katolske kirke, der begge disse to kirkene kun har mannlige prester.⁷

Diskusjonen om kvinnelige prester er ikke ny. Den er heller ikke særlig intens, men har på et vis blusset opp igjen senere tid og kanskje spesielt etter bispemøtet i 2020. At det tidligere har vært en slik debatt og har vært slike holdninger lenge er kjent, men også nå 60 år etter at vår første kvinnelige prest ble ordinert og etter at vi har flere kvinnelige enn mannlige biskoper, så er det fortsatt en aktiv motstand mot kvinnelige prester.

En kan vel anta at den ikke er like hard og omfattende nå som i tiden før eller like før vi fikk den første kvinnelige prest i Den norske kirke? En kan nok også anta at støtten til kvinnelige prester og tilhengerne til å argumentere for å ha både kvinnelige og mannlige prester står større og sterkere i det offentlige ordskifte i dag, enn den gang? I så fall, hvordan utartet den seg den gang?

I denne masteroppgaven ønskes det å se på hvordan debatten rundt kvinnelige prester tidligere ble holdt i media, hva som kom ut til offentligheten, hvordan debatten ble fremstilt i det offentlige og hvordan man kunne bli meningspåvirket utfra hvilken avis man leste.

I diskusjonen som har pågått rundt tema blir saken omtalt som både en kvinnesak og en kirkesak, og argumentasjonen mellom disse to blir brukt frem og tilbake i avisene og i aktørenes meningsytringer. Likevel er dette en oppgaven som handler om en debatt rundt det man kan anta flere nå i dag vil kalle en kvinnesak. Oppgaven handler om kvinners rett på tilgang til et offentlige embete, og til deres plass i kirken.

⁵ Malin Kjellstadli Korsnes, Synnøve Hole, ”Vikarprest i Ørskog tatt ut av teneste etter bråk om kvinnelege prestar” Hentet 12.05.2022 fra <https://www.nrk.no/mr/vikarprest-i-orskog-tatt-ut-av-teneste-etter-brak-om-kvinnelege-prestar-1.15678892>

⁶ Korsnes, Hole, ”Vikarprest i Ørskog”

⁷ Nyhus, Woll ”Bispemøtet”

Grunnen til at jeg har valgt dette temaet er på grunn av min interesse for religionshistorie, og min interesse for kvinnesaker. Og dette tema, debatten om kvinnelige prester, er en mye av begge deler – spesielt når det viser seg å fortsatt leve i beste velgående.

Det var likevel ikke en opplagt oppgave. Jeg hadde først tenkt til å skrive om Domkirken i Stavanger og om hvordan kvinner hadde markert seg i Misjonsbyen Stavanger. Da var ønsket å bruke Stavanger Aftenblad som primærkilde. Den ble ikke mulig å gjennomføre på grunn av lite kildemateriale, men i leting på det kom jeg over mange artikler og leserinnlegg om den kvinnelige prestebatten – i tiden før landet fikk sin første kvinnelige prest. Det var interessant lesning og det inspirerte meg til å dykke dypere i den tematikken slik den blir fremstilt gjennom avisene *Aftenposten*, *Dagbladet* og *Dagen*.

Spørsmålet om kvinnelige prester ble tatt opp igjen og igjen på Stortinget. Det gikk frem og tilbake flere ganger mellom Odelstinget, Lagtinget og Stortinget. Det ble behørig dokumentert av datidens media. Aktører innen politikk, kirke og mange flere andre brukte og ble benyttet i avisene, og deres argumentasjon for og imot kvinnelige prester ble representert og presentert.

I denne analysen skal vi se på ett bestemt tidsperspektiv hvor det var stor debatt rundt kvinnelige prester, frem til Ingrid Bjerkås ble ordinert av biskop Kristian Schjelderup i Vang kirke 3.mars 1961. Som Norges første kvinnelige prest.⁸

Vi skal altså se på mediedekningen og mediediskusjonen frem til Den norske kirke fikk sin første kvinnelige prest, og hvordan hennes første år som prest ble fremstilt og ført i media. Selv om disse 3 avisene bare er en del av datidens mediebilde vil vi forhåpentlig kunne se hvordan diskusjoner og meningsyttringer foregikk i tidsperioden, hvilke argumenter som ble benyttet, om det var noen trender på hvem som mente hva og kanskje spesielt hvordan meningene og diskusjonsklima utviklet seg frem til i 1961.

1.2 Problemstilling

Målet med denne oppgaven er å se på hvordan den kvinnelige prestebatten ble ført og fremstilt i norske aviser. Jeg ønsker å se hvilke argumentasjoner som kom ut i avisene både for og i mot kvinnelige prester, og se på dette opp mot hvordan samfunnsforholdene var i den

⁸ Kristin Molland Nordreval, "Ingrid Bjerkås", Hentet 02.04.2022 fra https://snl.no/Ingrid_Bjerkås

valgte tidsperioden. Gjennom dette håper jeg på å få en dypere forståelse av hvordan den kvinnelige prestedebatten foregikk, hvordan den ble ført og fremstilt i avisene og hvilken rolle avisene hadde på meningsuttrykket i debatten. Dette er min hovedproblemstilling:

Hvordan ble debatten rundt kvinnelige prester fremstilt og ført i norske aviser i tidsperioden 1934- 1961?

Grunnen til at jeg har valgt denne tidsperioden er fordi det er i denne spørsmålet rundt kvinnelige prester virkelig begynte å bli fremtredende i den offentlige debatten i Norge. Første gang spørsmålet rundt kvinnelige prester ble tatt opp i Stortinget var i 1891. Det ble tatt opp igjen i 1912, så i 1934 og 1936 - før det endelig ble en lovendring i 1938⁹. Den første loven om kvinners adgang til presteembetet kom altså i 1938, rett nok med et forbehold om at menigheten kunne reservere seg mot kvinnelige prester¹⁰.

Hvorfor det er valgt å se tilbake til 1934 er fordi det er svært få artikler om temaet før dette året, men herfra begynte det i større grad å skyte fart. Debatten begynte å bli mer sentral i media. Det kan en nok anta var er fordi kvinnesaken i større grad hadde fått rotfeste i samfunnet enn det hadde hatt tidligere. Så kom loven kort tid etter det, i 1938, med et forbehold som gikk ut på at kirkene kunne velge å la være å ansette kvinnelige prester hvis de selv ikke ønsket det. Det gjør debatten spesielt interessant i den perioden og hendelser/ artikler og lignende fra årstallene 1936 og 1938 brukes en del. I 1956 valgte stortinget å fjerne reservasjonsretten til menighetene som banet vei for full tilgang.¹¹

Det er også en naturlig årsak til at det er valgt å se frem til 1961, men også å avgrenses med det året. Det er selvsagt fordi det markerer en milepæl da Ingrid Bjerkås ble den første kvinnelige presten i den norske kirke. Og ble dermed også symbolet på at kvinner kunne få en større plass og en lederrolle i kirken.

Det er i tillegg valgt å se på reaksjonene hun får det første året av hennes innsettelse som prest, men valgt å stoppe etter det for fokuset er på debatten i avisene som ledet frem til den

⁹ Elisabeth Lønnå, "Kvinnens rettigheter i Norge fra 1814 til 1913," Hentet 06.04.2022 fra https://snl.no/Kvinnens_rettigheter_i_Norge_fra_1814_til_1913#-Arbeidslivet_og_rettene_til_embeter

¹⁰ Lønnå, "Kvinnens rettigheter"

¹¹ Lønnå, "Kvinnens rettigheter"

første kvinnelige presten, hvordan holdningene var og hvordan de forandret seg igjennom valgt tidsperiode.

I denne studie er det også et håp om å få svar på følgende delproblemstillinger:

Hvordan blir kirkens syn på kvinnelige prester fremstilt i avisene?

Ved å se på dette spørsmålet, vil en bedre forstå hvordan kvinners rolle var i det religiøse liv, men også hvordan kvinners rolle generelt i samfunnet ble oppfattet. Hvilken argumentasjon kirken eventuelt brukte for eller i mot kvinnelige prester, hvilken plass kirken ga kvinner og hvor delaktige kvinnene var i menigheten, og hvilke arbeidsmuligheten hadde de i det religiøse liv. Det vil også kunne belyse hva som var kirkens rådende syn, rundt den første kvinnelige prest i Den norske kirke.

Hvordan blir den politiske debatt fremstilt i avisene?

Med det ønskes å se hvordan den politiske meningsutvekslingen foregikk og hva som ble uttrykket til folket. Hvordan den fordelte seg på de forskjellige sidene av spørsmålet. Hvordan den politiske debatten ble fremstilt i media, men og reaksjonene som kom til uttrykk i avisene, på de politiske beslutningene. Fremkommer det tydelig hvordan de forskjellige partiene stilte seg til spørsmålet, og var det noen stilte seg tydeligere enn andre? Forholdet mellom kirken og stat vil og forhåpentligvis også vise seg, og hvordan denne maktdynamikken utartet seg.

Finnes det leserinnlegg rundt debatten fra "vanlige" folk og i så fall hva var deres reaksjoner på den?

Med det vil en kunne se "vanlige" folks engasjement i samfunnet. Altså personer uten en åpenbar tilknytning til saken (som ikke er en prest, teolog, politiker etc.) Hvordan deres syn på spørsmålet fremkommer. Det kan vises om eventuelle reaksjoner fører frem til en videre effekt eller utvikling i debatten, om de er med å drive den og kanskje ha en innvirkning på hvordan den utartet seg. Det vil og kunne vise om det i det hele tatt var ett særlig engasjement fra befolkningen, eller om det ikke var noe de var særlig delaktige i (gjennom media).

Blir kvinnelige prester i all hovedsak fremstilt som en positiv eller negativ ide? Ble synet, som kom til uttrykk gjennom media, endret den ene eller andre veien i tidsperioden?

Med dette vil det ses på om meningen til de forskjellige aktørene forandret seg igjennom analyseperioden eller om de samme meningene ble holdt på hele veien. Kanskje kan man sammenligne de forskjellige avisene, og se om de har lik eller ulik meningsbæring, og om det synet endret seg igjennom analyseperioden? Det vil også letes etter om forskjellige roller har spilt inn og om de eventuelt endret seg over tid. Som for eksempel den seksuelle rolle, kvinnens plass i samfunnet. Kanskje også hvilken rolle misjonærer og teologene spilte? Og ikke minst om det stilles andre krav på bakgrunn av kjønn og om dette i så fall endret seg i løpet av perioden.

Oppgaven må begrenses. Det ønskes å fokusere på hva som står i de 3 utvalgte aviser og hvordan konflikten/meningspåvirkningen utspilte seg igjennom disse. Det avgrenses ved å ikke gå noe særlig i dybden på noen av aktørene utenom det som står i avisene. Antall artikler som brukes må begrenses og forhåpentlig til de som gir god oversikt og forståelse av tema. Bortsett fra når det benyttes til å sette konteksten, gås det heller ikke nærmere inn på staten, kirken, teologene, kvinnebevegelsene, organisasjoner, politiske partier - enn det som kommer frem i de utvalgte avisene i den utvalgte perioden. Konteksten må likevel settes for å forstå de forskjellige argumentasjonene, forholdet mellom kjønnene, forholdet mellom staten og kirken, og for forstå hvordan samfunnet var i analyseperioden og hvorfor dette ble en stor debatt.

1.3 Metode og primærkilder

Denne oppgaven skal baseres på tekstanalyser av artikler, kronikker og leserinnlegg i et utvalg aviser. Det vil si at det ses på de ulike elementer i avisartiklene som er skrevet om kvinnelige prester, og se hvordan de forskjellige elementene virker og hva de kan bety. Artiklene vil vise temaer, personer og språk, og hvordan dette bidrar til debatten. Det vil kunne vise hvordan de 3 forskjellige avisene fungerer som saks- og nyhetsformidler. Man vil kunne se "utenfor artiklene" på tidsperioden, og når avisene fronter samme problemstilling eller dekker samme sak/ hendelse – om det gjøres forskjellig.

I denne oppgaven er det blitt valgt å fokusere på avisartikler/ forskjellige type artikler for å kunne se karakteristiske trekk ved forfatteren og ved avisene. Hvordan temaene blir fremstilt i de forskjellige avisene, men og etter hvilke forfattere eller personer som er temaene i artiklene. Det vil og vise hvordan media kunne ha spilt en rolle i meningsbæringen, etter hva

eller hvordan den velger å presentere det ut til befolkningen (leseren). Funn/ poeng vil underbygges med å bruke sitater fra artiklene, og hva som blir fremstilt i dem.¹²

Formålet med å analysere alle disse avisartiklene som omhandler debatten i den utvalgte tidsperiode er ikke å gi den kompetanse vi har en ny vinkling, men å gi den flere nivåer. Det kan føre til en dypere forståelse av debatten - også slik den fremstilles eller foregår i dag.

Det som er viktig og veldig vanskelig er å forankre teksten i tid og rom. Det kan være utfordrerne når man leser tekster fra flere tiår tilbake i tid, samtidig som man selv og sitter i 2022. Men når man setter teksten i tid og rom er det også lettere å forstå hva den faktisk sier, hva den kan brukes til, hvorfor noen meninger var som de var, og gi svare på det vi lurte på.¹³

Man kan i dag til vanlig fort registrere hvem som har skrevet en tekst, en artikkel eller et leserinnlegg i en seriøs avis. Men i denne tidsperiode er det svært vanskelig fordi de aller fleste av artiklene som er gjennomgått i avisene i forbindelse med oppgaven har ikke oppgitt noen forfatter. Dato og tidsperioden derimot er lettere å få oversikt over.

Når vi ikke alltid kan se forfatteren er det uansett viktig å se på personen som blir omtalt, og hvilken av avisene som artikkelen står i. Når vi vet hvem som eventuelt blir intervjuet, skrevet om, eller kommer med leserbrev er det viktig å se på hva deres hensikt og motiv kan være. Dette gjelder og for selve avisene. Det er ikke i alle tilfeller at noens ”personlig” mening kommer igjennom. Men det kan gjøre det, og da er det viktig å registrere hvilke av avisene som har skrevet artikkelen for å se om det går an å finne noe motiv eller hensikt.¹⁴

Det som og er viktig å se på er sjangeren teksten tilhører. I dette tilfellet er det aviser vi fokuserer på og da faller mange tekster under sjangeren, nyhetsartikkel. Det en nyhetsartikkel oftest gjør er å fortelle om en aktuell hendelse. Den skal kunne gi svar på hvem, hva hvor, hvordan, hvorfor og når. Det vi ses i gjennom oppgaven når vi ser på artiklene som er skrevet om kvinnelige prester. Reportasje er en sjanger av større artikkel som omhandler for eksempel en begivenhet.

¹² ”Tekstanalyse”, Hentet 04.03.2022 fra <https://www.riksmallsforbundet.no/hvordan-skrive/rad-om-tekstanalyse/>

¹³ Leidulf Melve og Teemu Ryymin, red. *Historikerens arbeidsmåter*. (Oslo: Universitetsforlaget, 2018) 50

¹⁴ Melve, Ryymin, *Historikerens arbeidsmåte*, 50

Det er det eksempel på når Ingrid Bjerkås sin ordinasjon ble fulgt i avisene.¹⁵ En annen sjanger er intervju som dukker opp med at sentrale personer i saker blir intervjuet om sitt ståsted om kvinnelige prester.¹⁶ Kommentarartikler er ett meningsinnlegg om en sak, i dette tilfellet kvinnelige prester, som blir skrevet av en kommentator/journalist, en skribent som er invitert av avisen, eller en fagperson.¹⁷ Og sist, men ikke minst, dukker det opp leserbrev/leserinlegg. Det er en artikkel skrevet fra en leser gjerne om en aktuell problemstilling med deres egen personlige mening om saken.¹⁸

I oppgaven er det valgt å bruk artikkel som en fellesbenevnelse på det som er skrevet i avisene – uavhengig av sjanger. Det brukes også fellesbenevnelsen forfatter på den eller de som står bak, om det er en journalist, en redaksjon, en aktør eller en leser, mv.

Det vil også fokuseres på teksten i kontekst. Hvordan de historiske sammenhenger spiller inn på tekstens funksjoner. Se på hvilken kontekst en tekst kan forstås i forhold til.

Utfordringen med det er at tekst kan ses i lys av flere historiske sammenhenger. Og det kan oftest bli sett på gjennom lys fra flere historiske sammenhenger samtidig, og det kan være vanskelig å se hvilken som er mest relevant. Det er viktig å nevne at teksten avgjør ikke selv hvilke kontekster som blir trukket inn i analysen. Det er det problemstillingen som bestemmer. Så når det i dette tilfellet omhandler kvinnelige prester vil det avgjøre hvilken relevant kontekst avisartiklene føyer seg inn i.¹⁹

Grunnen til at det er valgt å fokusere på aviser for å danne se av debatten som utspilte seg i tiden før vår første kvinnelige prest, er fordi avisene var (og er) er stor del av den offentlige debatt. Det var i stor grad her de kom til uttrykk og ble videreformidlet. I gjeldende tidsperiode var jo tilgangen på medier langt annerledes enn i dag. Det antas at de avisene den gang var en viktig og stor medieaktør som til sammen nådde ut til mange. Avisene vurderes derfor viktige når det skal ses på hvilken informasjon befolkningen får, og hvordan de forskjellige avisene kan være preget av sine egne meninger og politisk side av saken. Pressen

¹⁵ Melve, Ryymin, Historikerens arbeidsmåte, 50

¹⁶ "Avisjanger" Hentet 10.05.2022 fra <https://www.mediebedriftene.no/avisheftet-mitt-mediekompasset-bokmal/avisjanger/>

¹⁷ "Avisjanger"

¹⁸ "Avisjanger"

¹⁹ Melve, Ryymin, Historikerens arbeidsmåte, 50

blir tross alt kalt den fjerde statsmakt. Og det er forventet de skal følge med på hva de andre tre statsmaktene foretar seg. En av deres viktige rolle er å stille seg kritisk til det meste som skjer i samfunnet.²⁰

Avisene som velges benyttet i denne studie begrenses til *Dagbladet*, *Aftenposten* og *Dagen*. Årsaken til utvalget er fordi de 3 samler ett brett spekter av meningsbæring på grunn av deres antatte politiske farger/ religiøse ståsted. *Dagbladet* ble tradisjonelt blitt sett på som en avis som tilhører Venstre siden av politikken, mens *Aftenposten* har blitt sett på som å tilhøre den mer konservative side av politikken. *Dagen* er valgt fordi det er en kristen avis og vil kunne forventes å vise dominerende strømninger av kirkens/ de kristnes meninger.

De tre avisene er også gode valg på grunn av tidsperspektivet. *Aftenposten* ble stiftet i 1860²¹, *Dagbladet* ble stiftet i 1869²², mens *Dagen* ble stiftet i 1919²³. Alle tre var dagsaviser og kom ut i relativt store opplag (som selvsagt varierte i perioden). *VG* og *Vårt Land* ble eks. ikke grunnlagt før i 1945²⁴ ²⁵ og siden min oppgave omhandler tidsperspektivet mellom 1934-1961, vil de ikke kunne ha dekket analyseperioden godt nok.

Dagbladet er en av Norges største aviser i dag, noe den også var under analyseperioden. Den er kjent som en liberal avis og engasjerte seg i mange progressive saker, herunder kvinnesaken. Den var kjent for å være en avis som var "for" kvinnekampen.

Avisen var i tidlig fase knyttet til partiet Venstre og ble grunnlagt i 1869 i Kristiania. Avisen var riksdekkende.²⁶ Etter andre verdenskrig var *Dagbladet* landets nest største avis i de første tiårene etter krigen, men ble senere forbigått av *VG*.²⁷

Aftenposten er en riksdekkende avis, som er lokalisert i Oslo. Avisen ble sett på som en konservativ avis knyttet til den politiske høyresiden. *Aftenposten* ble grunnlagt i 1860. I

²⁰ "Mediene som den fjerde statsmakt", Hentet 12.03.2022 fra <https://ndla.no/nb/subject:1:058bdbdb-aa5a-4a29-88fb-45e664999417/topic:1:0c9ce0dc-3863-4e03-a2df-a1480a4e929c/topic:1:ef0fa226-c29a-418b-91ad-21de2c54cc5b/resource:1:168477>

²¹ Hans Fredrik Dahl og Norsk presses historie, "Aftenposten," Hentet 04.04.2022 fra <https://snl.no/Aftenposten>

²² Martin Eide og Norsk presses historie, "Dagbladet," Hentet 04.04.2022 fra <https://snl.no/Dagbladet>

²³ Tom Hetland og Norsk presses historie, "Dagen," Hentet 04.04.2022 fra <https://snl.no/Dagen>

²⁴ Martin Eide og Norsk presses historie, "VG," Hentet 04.04.2022 fra <https://snl.no/VG>

²⁵ Norsk presses historie: Berg Furre, Allkunne og Tom Hetland, "Vårt Land," Hentet 04.04.2022 https://snl.no/Vårt_Land

²⁶ Eide, "Dagbladet".

²⁷ Eide, "Dagbladet".

begynnelsen var avisen et upolitisk nyhets- og annonseblad, men fra slutten av 1880-tallet fikk avisen ett mer konservativt preg (uavhengig konservativ) som den siden har beholdt.

Dagen er en av de eldste kristne dagsaviser i landet. Avisen har sitt utspring fra bedehusmiljøet, indremisjonsforbundet og Norsk Luthersk Misjonssamband. *Dagen* ble stiftet i 1919, og har sin redaksjon i Bergen. Foruten nyhetsreportasjer, ligger hovedvekten for det meste ved religiøst stoff. *Dagen* har fremstått som et kristenkonservativt kamporgan, gjerne med kontroversielle meninger.²⁸

Denne kombinasjonen av aviser antas å gi en god innsikt i flere sider av kvinnesaken/ kvinnelige prestedebatten, slik den ble fremstilt i media. To av avisene som tradisjonelt har vært på hver sin side av det politiske spekteret uten å være "veldig politisk", og en avis som fremmer de kristne verdiene. Disse vil samlet kunne gi ett inntrykk av hva de forskjellige aktørene i uttrykte i media, hvilke avis de gjorde det i og gi ett bilde av hvordan de forskjellige politiske sidene og kirken gikk inn i debatten.

Grunnen til at det ikke er valgt flere aviser/ flere medier er avgrensning. Grunnen til at det ikke er valgt andre enn de 3 er på grunn av tidsperioden. Mange av de store avisene i dag kom på ett senere tidspunkt enn perioden denne studie omhandler. Disse tre avisene var store aviser før og under valgt tidsperiode.

Avisene digitale arkiv er benyttet for å finne artikler til oppgaven. I disse arkivene kan enn velge årstall og dato å søke etter, eller også søkeord. Noen av søkeordene som er brukt er; "Kvinnelige prester", "Sølibat", "Ingrid Bjerkås", "Odelstinget", "Lagtinget", "Embete/Embede", "Kirken", "Likestilling", "Kvinnesak", med flere lignende.

Det er brukt Zotero for å lagre alle artiklene fra avisene, der de blir sortert etter årstall. Det kan det også legges inn emneord på alle artiklene slik at man kan ha kontroll på hva som står i dem.

Fra *Aftenposten* er det samlet inn 213 artikler, fra *Dagbladet* er det samlet inn 299 artikler og fra *Dagen* er det samlet inn 464 artikler. Til sammen hele 976 avisartikler fra de tre avisene noe som også forklarer hvorfor det i oppgaven er valgt å ikke bruke enda flere aviser.

²⁸ Hetland, "Dagen".

Alle artiklene vil absolutt ikke kunne bli brukt i oppgaven. Det har først og fremst å gjøre med å begrense størrelsen på oppgaven, men også fordi veldig mange av artiklene handler om det samme bare skrevet/ trykket i tre forskjellige avisene, og mange av artiklene bringer ikke noe "nytt eller spennende" inn til oppgaven. Så egentlig blir det et fåtall av dem som trekkes inn i oppgaven og noen av dem flere ganger.

For å ha gjort studien større, mer nøye og enda mer utdypende, kunne det vært valgt flere aviser og andre medier – som for eksempel radio (radiodebatter/ nyhetssendinger etc.) Det kunne vært en større "spredning" på avisene. *Dagbladet* og *Aftenposten* er begge typisk "Osloaviser", og *Dagen* selger til mennesker med sin interesse i kristendommen. Et bredere utvalg lesere ville i større grad kunne fange opp debattens strømninger, men ikke sikkert vesentlig annerledes. Siden *Dagbladet* og *Aftenposten* er typiske "Osloaviser" kan en anta at det var disse to avisene som ble lest av eks. flest Stortingspolitikere, altså de som var med på å bestemme om kvinner skulle ha tilgang til det geistlige embetet eller ikke. Eller av folk i byer som kanskje hadde andre meningsstrømninger enn de i distriktene? På den annen side så ville det være naturlig for store aviser å tildele redaksjonsplass til aktuelle debatter, aktuelle saker og de vil kunne være mer attraktive å bli intervjuet i, skrive kronikker og leserinnlegg i - som følge av å nå ut til mange.

Så, i tillegg til å måtte sette begrensninger i studiens omfang så er hovedårsak til at de tre avisene er foretrukket til studien, tidsperioden det blir skrevet om. De var store den gang i tillegg til at de ble grunnlagt en stund før tidsperioden. Så de var etablert og de hadde dannet seg ett godt grunnlag og en god leserbase.

Det har også vært en fordel at alle tre avisene har gode arkiver. Det har gitt tilgang på et solid kildemateriale med mange artikler som omhandler tema rundt kvinnelige prester.

1.4 Tidligere forskning

Det er tidligere forskning som kan bidra godt til å belyse problemstillingen. Forskning innenfor dette fagfeltet som baserer seg på kvinnekamp, kvinnelige prester og den politiske debatten om kvinnelige prester og kjønnsrollene. Det er sett på artikler og bøker som beskriver kjønnsrollen kvinner hadde på tidlig 1900-tallet og hvordan den utviklet seg i gjennom århundret. Om det var en betydelig forskjell mellom den generelle utviklingen for kvinner i samfunnet og dem som var aktiv i en menighet.

Kvinneres rolle i samfunnet var under utviklingen igjennom 1900-tallet. De begynte å gå ut av hjemmet for å få større og flere mer sentrale rolle i samfunnet som helhet, enn de hadde hatt tidligere.²⁹ I lyset av dette kan en anta at kvinner begynte å bruke sin stemme mer og kreve større plass enn hva de tidligere hadde gjort.

Boken *Hun våget å gå foran: Ingrid Bjerkås og kvinners prestetjeneste i Norge* red. Av Bjørg Kjersti Myren og Hanne Stenvaag, er en bok som er svært viktig for denne oppgave. Den er skrevet av 19 forfattere som deler kapitler og temaer mellom seg. Boken omhandler Ingrid Bjerkås og hennes vei til prestetjenesten, men også historiske linjer og sentrale temaer som belyser hvordan debatten foregikk og kampen til kvinners rett til å bli prester på lik linje med menn. Boken har hatt tre temaområder som utgangspunkt når de har samlet inn artikler. Det begynner med Ingrid Bjerkås. Hennes ønske om å bli prest og hvor dette kallet kom fra.³⁰ Hennes tilknytning til kvinnebevegelsen, hvem Ingrid Bjerkås var som teolog og prest og hvordan hennes erfaringer som husmor har spilt inn på hvilken type prest hun ble.³¹

Det andre temaområdet gir innblikk i hvordan de historiske linjer var fram mot gjennombruddet for kvinnelige prester i Norge. I forordet blir dette temaet beskrevet som en smakebit på hendelsesforløpet, men at det på ingen måte er helt utfyllende. Her blir det skrevet om kvinnebevegelsen, syn på kjønn, rettigheter som ble kjempet frem og posisjoner.³² Det blir og skrevet om de viktige vedtak som åpnet for kvinnelige prester på 1930-tallet, og Lex Mowinckel (grunnlovsendring) som kom i 1938.³³ Det blir lagt vekt på forholdet mellom kirke og stat, og hvordan/ hvorfor beslutningen om å få kvinnelige prester var en statlig avgjørelse. De statlige debattene som foregikk på 1950-tallet blir også skrevet om i denne andre delen av boken, og hvordan Arbeiderpartiet spilte en sentral rolle i disse. Den kirkelige og teologiske debatten som foregikk blir også skrevet om i denne delen, og da med hvordan kvinnelige prester strider med tekster fra bibelen.³⁴

²⁹ Elisabeth Lønnå, ” Den nye kvinnebevegelsen i 1970-årene”, Hentet 24.04.2022, fra <https://www.kvinnehistorie.no/artikkel/t-780>

³⁰ Myren, Bjørg Kjersti og Hanne Stenvaag, red. *Hun våget å gå foran: Ingrid Bjerkås og kvinners prestetjeneste i Norge*. (Oslo: Verbum Forlag, 2011) 13

³¹ Myren og Stenvaag, *Hun våget å gå foran*, 14

³² Myren og Stenvaag, *Hun våget å gå foran*, 15

³³ Myren og Stenvaag, *Hun våget å gå foran*, 15

³⁴ Myren og Stenvaag, *Hun våget å gå foran*, 15

I det tredje temaområdet og den tredje delen av boken har de gått bort fra de historiske linjer og over på samtidige og aktuelle spørsmål. Her går de lengre frem i tid, hvor de begynner med Norge sin første kvinnelige biskop, Rosemarie Köhn som ble biskop i 1993. Og hvordan dette for mange ble symbolet på en mer likestilt og åpen kirke. Det blir videre skrevet om at hvordan ordinasjon av kvinner ikke er en avsluttende diskusjon i lutherske kirker. Og hvordan dette spørsmålet blir behandlet av andre kirkesamfunn.³⁵

Presters arbeidsforhold er og noe som blir videre diskutert i denne delen. Og hovedinntrykket er at kjønn ikke ser ut til å ha en tydelig variabel. Det blir likevel argumentert for at det er å se en indirekte kjønnsperspektiv i de funnene som ble gjort når det gjaldt hvilket type trekk ved arbeidet prestene satte pris på.³⁶

Boken *Hun våget å gå foran: Ingrid Bjerkås og kvinners prestetjeneste i Norge* er et godt utgangspunkt til min analyse fordi den tar for seg svært mange elementer og sider av debatten som er viktig for å forstå hvorfor den første kvinnelige presten kom i 1961. Den viser ikke bare til Ingrid Bjerkås, men også til de historiske linjene, som er viktig å se på for å kunne forstå hvordan debatten foregikk. Og for å forstå avisartiklene som kom ut om debatten. Boken referer til Ingrid Bjerkås sin personlige reise, hennes oppfattelse av debatten og hennes forståelse av den. Den legger og vekt på de andre aktørene i debatten, nemlig kirken og Stortinget (staten).

Boken *Med kjønnsperspektiv på norsk historie* av Gro Hagemann, Kari Melby, Hege Roll-Hansen, Hilde Sandvik og Ingvild Øye, er en bok som omhandler kjønnsperspektivet i norgeshistorie fra vikingtiden til vår tid, denne boken spenner altså over ett tidsrom på over tusen år. Denne studie omhandler 1900-tallet, så det er følgelig den delen av boken som blir brukt i denne oppgaven. Boken viser hvordan kontinuiteten ligger i kjønns mønstre. Mye har forandret seg igjennom alle disse årene, også innenfor kjønns mønstre. Men, kjønns mønstre i familie og hushold har holdt seg stabilt igjennom hele perioden.³⁷ Den tidsperioden oppgaven konsentrerer seg om bli kalt "husmortid" i boken og strekker seg fra 1900-1960 og er skrevet av

³⁵ Myren og Stenvaag, *Hun våget å gå foran*, 17

³⁶ Myren og Stenvaag, *Hun våget å gå foran*, 18

³⁷ Hagemann, Gro, Kari Melby, Hege Roll-Hansen, Hilde Sandvik og Ingvild Øye, *Med Kjønnsperspektiv på norsk historie*. (Oslo: Cappelen Damm AS, 2020) 13

Kari Melby.³⁸ Delen handler om den store kvinnesaken som foregikk igjennom dette århundre. Kapitlet handler om kjønnsmønstre, og hvordan dette ble forandret og utfordret igjennom tidsperioden, både individuelt, men også på det politiske og rettslige nivå. Og ikke minst hvordan husmorsrollen ble forandret og utfordret, men også hvor sterkt den sto i samfunnet.³⁹

Boken er svært sentral for oppgaven fordi den gir ett innblikk i hvordan kjønnsmønstre var, men også hvordan det ble forandret i løpet av tidsperioden. Den viser til kvinnekampen, de politiske rettigheter kvinner etterhvert skulle få i samfunnet, og hvordan deres rolle utviklet seg og ble forandre. Den viser til kvinnekampen som vokste frem med ønske og krav om å ta større del av samfunnet. Dette er sentralt i oppgave fordi det er viktig å forstå kjønnsmønstret for å forstå diskusjonen. Forstå hvorfor kvinner måtte kjempe en så stor kamp for å få tilgang til presteembetet, og hvordan deres rolle i samfunnet var med på hindre dem i det.

Andre kilder som vil bli viktig for oppgave er *Den norske kvinnebevegelses historie* av Anna Caspari Agerholt, *Kvinnelige prester - hvorfor ikke?: kirken og dens embete i dagens debatt* av teologen Leiv Aalen og *Mot strømmen: kvinnelige teologer i Norge før og nå* av Kristin Molland Norderval. Som er bøker som vil bli brukt i oppgaven. Disse bøkene viser til kvinnehistorien, men også kampen kvinner måtte ta for å få plass på talerstolen i kirken.

Det alle disse bøkene vil gjøre for oppgaven er å vise hvor kvinners plass i samfunnet var, og hvordan kampen for likestilling til å tale i kirken foregikk. Bøkene vil være med på å gi en ramme til avisene som blir brukt, og artiklene som vil bli brukt i oppgaven. Bøkene gir en bakgrunnsforståelse for å kunne forstå artiklene som kom ut i avisene.

1.5 Teori

Knut Kjeldstadli i boken *Fortida er ikke hva den en gang var* beskriver teori som en helhetsoppfatning. Teori sier ikke bare om noe er eller skjer, men det viser til hvorfor noe skjer, og forklarer hendelsen.⁴⁰ For å kunne forstå mine kilder bedre og avisene er det viktig å

³⁸ Hagemann, Melby, Roll- Hansen, Sandvik, *Med Kjønnsperspektiv*, 327

³⁹ Hagemann, Melby, Roll- Hansen, Sandvik, *Med Kjønnsperspektiv*, 327

⁴⁰ Knut Kjeldstadli, *Fortida er ikke hva den en gang var*, (Oslo: Universitetsforlaget, 1999), 131

ha kunnskap om kvinnehistorie, og kjønnsrollene som var dominerende på denne tiden - husmorsrollen og morsrollen.

Det andre kjønn er en av teoriene som benyttes i denne oppgaven. Hvordan kvinnen kommer i andre rekke etter mannen i det økonomiske, kulturelle, politiske og sosiale liv. ”*Det annet kjønn*”, er en bok skrevet av Simone de Beauvoir som ble utgitt i 1949. Boken har av noen blitt sett på som ”feminismens bibel”. Den omhandler kvinners rolle, hennes frihet og om kvinnen kan komme bort fra å være nummer to i samfunnet.⁴¹ I boken blir det skrevet om at kvinners biologiske skjebne har knyttet henne til husarbeidet og morsrollen.

Hun stenges inne i gjentakelsen og immanensen, mens mannen "virkeliggjør seg selv".⁴² Hans rolle er utadrettet og skapende: "han overskrider nåtiden, han åpner fremtiden. "Hun vinge-stekkes, og så beklager man seg over at hun ikke kan fly! Men kvinnen er ikke bare objekt, hun er selv subjekt. Og kvinnerollen er ingen stivnet realitet, den er en rolle i stadig tilblivelse, hvis muligheter stadig må diskuteres. Ifølge Beauvoir må kroppen forstås som en situasjon; biologisk forskjell kan ikke rettferdiggjøre sosiale normer.⁴³

I begynnelsen av boken *Det annet kjønn*, har Toril Moi skrevet ett innledningsessay hvor hun blant annet presenterer de to hovedtankene i *Det annet kjønn*, som er:

(1) Man fødes ikke som kvinne, man blir det.

(2) Kvinners oppdragelse påtvinger dem ”kvinnelighet”. Det vil si at den får dem til å oppfatte seg selv som Den andre i forhold til menn.

Det annet kjønn definerer altså ”kvinnelighet” negativt, som en måte å være på som forutsetter at menn er absolutte og vesentlige, kvinner relative og uvesentlige.⁴⁴

Kristendommen og Paulus blir også nevnt i boken. Hun skriver at i begynnelsen av kristendommen så bli kvinner respektert til en viss grad. De tok del i diakonisse tjeneste og oppgaver med å hjelpe de syke. Paulus derimot la til grunn at kvinnen skal være underdanig mannen i både det nye og det gamle testamentet.⁴⁵

*”Mannen er ikke skapt av kvinnen, men kvinnen av mannen, og mannen er ikke skapt med henblikk på kvinnen, men kvinnen med henblikk på mannen.”*⁴⁶

⁴¹ Geir Uvsløkk, ”Det annet kjønn”, Hentet 05.05.2022 fra https://snl.no/Det_annet_kj%C3%B8nn

⁴² Toril Moi, ”Det annet kjønn”, Hentet 05.05.2022 fra <https://www.pax.no/det-annet-kjoenn.5601560-331602.html>

⁴³ Moi, ”Det annet kjønn”

⁴⁴ Beauvoir, Simone de, *Det annet kjønn*, (Oslo: Pax Forlag, 2000) 14

⁴⁵ Beauvoir, *Det annet kjønn*, 139

⁴⁶ Beauvoir, *Det annet kjønn*, 139

Hun siterer også Sankt Ambrosius:

*”Adam er blitt ledet til synden av Eva, og ikke Eva av Adam. Det er rettferdig at kvinnen får ham til hersker som hun har ført i synden.”*⁴⁷

Ved å bruke teorien, "*Det andre kjønn*", vil vi kunne få en bedre forståelse av hvorfor det i det hele tatt var en så stor diskusjon om å få kvinner inn i alle embetene, men spesielt det geistlige embetet. Presten er normen, og her kommer ett annet kjønn og prøver å presse seg inn i samme rolle.

Denne teorien vil og være med på å hjelpe å forstå kildene bedre, ved å dermed forstå kvinners rolle og plass i samfunnet i denne tidsperioden. Det andre kjønn i denne oppgaven vil altså bli definert som det sekundære etter normen. Normen vil i all hovedsak være presten, og da altså den mannlige presten. Mens kvinnene prøver å presse seg inn på mannens domene hvor de ikke er verdig, eller hører hjemme. Slik vi kan se i sitatene over, som handler om kristendommen, kommer kvinnene i andre rekke - etter mannen som er normen.

Ett annet viktig begrep i denne oppgaven er husmor, og kvinners tilknytning til hjemmet. Husmorsfamilien var normalt på slutten 1800 tallet og første halvdel av 1900- tallet. Husmoren hadde ansvar for hjemmet, og var typisk en hjemmeværende kvinne. Kvinnens hovedoppgave var å stelle i hjemmet, passe på at hjemmet var rent og stelt, at klærne var vasket og kjøleskapet fullt. Hun stelte barna, og passet på at de var rene og pene. Når mannen kom hjem sørget hun for at det var mat på bordet. Husmoren ble og sett på som ett middel for å holde menn borte fra synder som han kunne ha funnet på i samfunnet, men siden hun steller så godt hjemme vil han heller komme rett hjem fra jobb enn f.eks å reise på pub.⁴⁸

Ett annet viktig begrep i denne oppgaven vil være *kvinnedøring*, det vil si kampen for kvinners rettigheter. Og de mange kvinneorganisasjonene som har sprunget ut fra dette, som kjemper for kvinners likestilling i samfunnet.⁴⁹

⁴⁷ Beauvoir, *Det annet kjønn*, 139

⁴⁸ Ingun Grimstad Klepp, "Husmor" Hentet 04.02.2022 fra <http://snl.no/husmor>

⁴⁹ Elisabeth Lønnå, "Kvinnedøring", Hentet 03.05.2022 fra <https://snl.no/kvinnedøring>

Kapitel 2: Kontekst

I det kommende kapitlet skal vi se på konteksten til oppgaven. Med det menes å se på noen av de førende samfunnsrammer knyttet til temaet, for å få en bedre forståelse av selve debatten. Og det er viktig å forstå deler av disse rammene, for å igjen forstå de forskjellige sidene av debatten. Vi skal se på kvinners rolle i samfunnet og hva den innebar, morsrollen, husmorsrollen og om kvinnen hører til hjemmet eller også i arbeid. Det kan ha en stor innvirkning på om kvinner ble ønsket inn i det ordinære arbeidslivet i det hele tatt, eller om det spesielt var i det geistlige embetet kvinnene kanskje ikke hørte hjemme. Det gjelder også kvinners rolle i kirken, hvilke rettigheter og hvilken plass de fikk i den. Hvilket arbeid de ble tildelt, og hvilken rolle og prestisje det lå i deres presentasjon og om de var velkomne i kirken ellers, bare ikke til det geistlige embetet.

Vi skal videre se på hvordan kvinnekampen og likestillingsprosessen foregikk og hvordan dette har hatt effekt på kvinners tilgang til det geistlige embetet, men og den generelle kampen kvinner har måtte foretatt for å kreve sin plass i samfunnet.

Så skal vi se på hvor kvinnelige teologer sin plass er. Hvordan utdanningen var bygget opp, hvor mange som var utdannet, hvordan de ble behandlet på studiet og om de ble oppfordret til å søke seg til studiet.

Helt til slutt skal vi se på forholdet mellom stat og kirke, hvordan dette maktforholdet fungerer, men også hvordan staten kanskje styrer kirken inn i ting de ellers ikke ville valgt. Dette maktforholdet er viktig å forstå siden beslutningen med kvinnelige prester blir sett på som en politisk beslutning og ikke en kirkelig beslutning.

2.1 Kvinners tidligere rolle i samfunnet

Husmorsrollen er noe som er sentralt for denne debatten, nettopp fordi det viser kvinners posisjon i samfunnet, og hvor det i gjeldende tidsperiode ble ment at kvinner hørte til. Det store norske leksikon beskriver en husmor på denne måte: ”*En husmor var tidligere en kvinne med hovedansvar for et hjem. Hun kunne ha dette ansvaret i kraft av å være gift, eller fordi hun var leder for en felleshusholdning som et internat eller annen institusjon.*”⁵⁰

Husmorsperioden varte helt fra slutten av 1800-tallet til 1960-tallet i Norge, og er derfor en sentral periode for denne oppgaven. Husmorsrollen ble og svært viktig i likestillingsdebatten

⁵⁰ Klepp, ”Husmor”

som foregikk på 1900-tallet der husmorsrollen ble kritisert som manglende likestilling, ved at kvinners rolle kun skulle være i hjemmet.⁵¹ Husmorens sentrale rolle var å gjøre et hus om til ett hjem, omsorgsoppgaver, barneoppdragelse og holde mennene sine borte fra fristelser ute, slik som bordeller eller barer.⁵²

På 1950-tallet var så mye som 75 prosent av alle voksne kvinner husmødre.⁵³ De få yrkeskvinnene det var hadde ofte havnet i den situasjonen på grunn av triste hendelser, mange av kvinnene var fraskilte, noen led av dårlig økonomi, mens noen var enker og andre var enslige.⁵⁴

Det kan også være rimelig å anta at det var svært lange og sterke tradisjoner for at en gift kvinne skulle bli forsørget av sin mann, og skulle slippe og gå ut i arbeid. Derfor var det ofte heller ikke ønskelig for mannen og ha sin kone ut i arbeid, fordi folk i kretsen kunne oppfatte det som at de hadde dårlig råd og at han ikke kunne gjøre det mannen skulle gjøre, nemlig å forsørge sin kone og deres barn.

Kvinnens egenskap til å føde barn og være mor ble sett på som kvinnens viktigste rolle i samfunnet. Det skapte nye generasjoner, nye mennesker som skulle ut i verden og tjene penger, starte bedrifter og drive samfunnet og landet videre.⁵⁵ Dette var noe som selvsagt ble sett på som svært viktig, derfor kunne de ofte bli reddet for at dette kunne gå galt hvis kvinner reiste ut i arbeid. Hvis de ikke lenger skulle være i hjemmet å passe på sine barn, og oppdra dem til å bli gode samfunnsborgere, hva ville da skje med barna? Det var en tanke at de ikke ville bli gode borgere hvis ikke moren var hjemme med dem, og drev ett stelt hjem. Disse ville ikke klare seg like bra som dem som hadde hjemmeværende mødre. Derfor var det en dominerende form for felles forståelse i samfunnet at det beste var om kvinnene holdt seg hjemme, og sørget for at samfunnet fikk nye generasjoner som var villig til å gjøre en innsats for samfunnet og arbeidsmarkedet.⁵⁶

⁵¹ Klepp, "Husmor"

⁵² Klepp, "Husmor"

⁵³ Kaul, Dagny. "Ingrid Bjerkås som husmorteolog og reformator." I Hun våget å gå foran: Ingrid Bjerkås og kvinners prestetjeneste i Norge, red. Bjørg Kjersti Myren og Hanne Stenvaag (Oslo: Verbum Forlag, 2011) 68

⁵⁴ Kaul, "Husmorteolog," 68

⁵⁵ Åse Camilla Skaarer "Gifte kvinners rett til arbeid", Hentet 04.05.2022 fra <https://www.kvinnehistorie.no/artikkel/t-2680>

⁵⁶ Skaarer "Gifte kvinners."

Husmorsrollen kan settes sammen av to områder, den ene er basert på menneskekroppens behov for daglig fornyelse igjennom klær, mat, stell og renhold, varme og tak over hode, men også ett behov for kjærlighet og trygghet. Og ansvaret for skape nytt liv, med omsorg og relasjonsarbeidet til barna sine. Det medførte at en husmors viktigste rolle var å ta vare på hus og hjem, og de som bodde i hjemmet.⁵⁷ Dette gjorde hun gjennom å kunne vise frem et rent og pent hjem og holde sin mann mett og seksuelt tilfredsstilt.

Barnas oppdragelse var ett av husmorens viktigste oppgave. Stelle for barna sine og sørge for at de var rene og tatt godt vare på. Kvinnen ble sett på som omsorgsfulle, kjærlige, følelsesstyrte, oppofrende og religiøse. Når det ble satt sammen med den standardiserte husmorsrollen så ble det for mange vanskelig og se eller akseptere kvinner inn i andre roller enn hjemmet.⁵⁸

Kvinnens rolle i samfunnet ble brukt både til å argumentere for og imot kvinnelige prester. Mange så kvinner kun som morsrollen, som husmoren, eller som ett følelsesstyrt menneske. En slik argumentasjon mot kvinnelige prester kan vi finne hos Julius Grasåsen fra Bondepartiet som blir sitert i boken *Hun våget å gå foran: Ingrid Bjerkås og kvinners prestatjeneste i Norge*:

Det er fyrst og fremst ut fra sin stilling i hjemmet at kvinnen skal gjøre sin innsats også i samfunnslivet. Og jeg vil minne om, at om ikke kvinnen har nådd frem til prekestolen som prest, så har hun den beste prekestolen som fins i landet.⁵⁹

Hjemmet kan bli tolket som en begrensning for kvinner. Det kunne være en begrensende rolle i samfunnet. Det skulle være deres plass for å yte en samfunnsinnsats, mens mennene var ute i arbeid. Og det ble ment at kvinnene gjorde en samfunnsmessig viktig rolle fordi de hjalp sine menn. Ved å stelle deres hjem så hjalp de dem indirekte ute i arbeidslivet. Da slapp mennene selv å stelle og vaske hjemmet for heller å kunne konsentrere seg om sine viktige oppgaver ute i den store verden.

Også når kvinnene skulle ut av hjemmet og inn i arbeid ble det tatt utgangspunkt i hennes morsrolle. Hun hørte hjemme i yrker eller organisasjoner hvor det var viktig å ta vare på

⁵⁷ Kaul, "Husmorteolog," 56

⁵⁸ Stendal, Synnøve Hinnaland. "Kvinnelige prester i Den norske kirke- kirke og stat på kollisjonskurs?" I *Hun våget å gå foran: Ingrid Bjerkås og kvinners prestatjeneste i Norge*, red, Bjørg Kjersti Myren og Hanne Stenvaag (Oslo: Verbum Forlag, 2011) 140

⁵⁹ Berg, Furre. "Kvinnens rett embete, altar og prekestol." I *Hun våget å gå foran: Ingrid Bjerkås og kvinners prestatjeneste i Norge*, red, Bjørg Kjersti Myren og Hanne Stenvaag (Oslo: Verbum Forlag, 2011) 140

andre mennesker, spesielt de syke, de gamle og barn. Som selvsagt er svært viktige yrker, men det var ment at det var der kvinnen kunne yte en innsats, ikke i andre yrker hvor kvinnen kunne bli sett på som for følsom, eller ikke hadde noe intelligent å komme med. De som argumentere for kvinner inn i prestetjenesten kunne ofte bruke at morsrollen absolutt kunne ha en tjent plass i kirken, og være svært viktig for noen.⁶⁰ Og at kvinners naturlige omsorgsinstinkt absolutt kunne se seg nytte i en plass hvor mennesker kommer med sin tro, og gjerne kan trenge trøst for vanskelige situasjoner som oppstår i livet.

Sjelesørgere er noe som er svært viktig i presteyrket. Det er og noe som blir tatt opp under den kvinnelige prestedebatten i sammenheng med morsrollen. Mange argumenterte for at kvinner nettopp var veldig nyttige og ha inn i slikt arbeid fordi mange ville nok føle seg tryggere hos en kvinne, enn hos den formelle mannlige prest som ofte kunne oppfattes streng.⁶¹ I en artikkel i *Dagen*, skriver de nettopp om da biskoper i Sverige ble konfrontert med kvinner som sjelesørgere, og hva deres meninger om det er. Prost Arvid Holmbäck sa blant annet:

Det er ganske alminnelig at rådløse og bekymrede heller søker til disse enn til presten som inntar en mere offisiell stilling. Det hender at prestefruen blir overarbeidet med å bistå alle dem som søker åndelig hjelp.⁶²

Videre i *Dagens* artikkel uttaler prestene i Sverige at det er svært viktig med kvinnelige sjelesørgere, men ikke nødvendigvis gjennom yrket prest. Det er bruk for dem i søndagskoler, ungdomsarbeid og i andre sosiale støtteamarbeid. Og poengterer at mange legger for stor vekt på at sjelesørgere i kirken ikke trenger å ha noen sammenheng med forkynnelse, men heller om å være ett godt medmenneske.⁶³

Kvinnene er derfor i stand til å ta imot andres byrder ved å være gode sjelesørgere, men ikke være forkynnere. Og med det igjen bli henvist til arbeid som faller under samme kategori som husmorsollen, nettopp å ta vare på andre og yte dem omsorg. Dette fremkommer tydelig når han viser til at kvinnene passer best i arbeid hvor de skal ta vare på andre, slik som ungdomsarbeid.

⁶⁰ *Dagen*, "Kvinner som sjelesørger", 29. 08. 1936, 6

⁶¹ *Dagen*, "Kvinner som sjelesørger"

⁶² *Dagen*, "Kvinner som sjelesørger"

⁶³ *Dagen*, "Kvinner som sjelesørger"

2.2 Kvinner tidligere rolle i kirken

Kvinner rolle i kirken på 1900-tallet gikk for det meste ut på å være aktive frivillige, hjelpsomme i den kristelig virksomheten, som menighetssøstre og som diakonisser. Men kvinne ble ikke gitt plass på talerstolen og fikk ikke en rolle i gudstjeneste og sakramentets forvaltning.⁶⁴

I 1903 ble kvinner, ved kongelig resolusjon, tildelt stemmerett ved menighetsmøtene.⁶⁵

Kongelig resolusjon betyr et vedtak som er fatte av Kongen i statsråd. Den må signeres av Kongen, men må og signeres av statsministeren fordi Kongen skal være ansvarsfri.⁶⁶

De første offisielle sakene som omhandlet kvinners rett til å tale i kirken endte i 1911, med at kvinner ved kongelig resolusjon fikk adgang til å delta i forhandlingsmøter, holde foredrag til kristelig opplysning og fikk holde religiøs undervisning for barn.⁶⁷ Menn fikk alt lov til å forkynne utenfor faste gudstjenester i 1888, mens kvinner ikke fikk retten til dette før i 1925. I 1956 ble den siste delen av forskjellsbehandlingen fjernet også for lek-kvinner.⁶⁸

Likestillingskampen og kvinners plass i kirken ble først kjempet innen lov- og regelverk, men senere var problemet å faktisk realisere denne likestillingen. Formell og reel likestilling er ikke det samme, men man må ha like rettigheter for at likestillingen skal kunne bli foretatt i praksis.⁶⁹

Diakonisser er ifølge Store Norske Leksikon en menighetstjener, en kvinne som har den samme utdannelsen og arbeidsfelt som en diakon.⁷⁰ Det er en kristen person som er utdannet innen sykepleie og sosialt arbeid; altså en person som tjenestegjør i en menighet. I Den norske

⁶⁴ Synnøve Hinnaland Stendal, "Fra pålagt taushet til bispemyndighet," Hentet 10.02.2022 fra https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/kulturliv/kunst-og-kultur/taushet_til_bispemyndighet_hinnaland_stendal.pdf

⁶⁵ Stendal, "Fra pålagt taushet."

⁶⁶ Lars Petter Berg, "Kongelig resolusjon," Hentet 10.02.2022 fra https://snl.no/kongelig_resolusjon

⁶⁷ Stendal "Fra pålagt taushet."

⁶⁸ Stendal "Fra pålagt taushet."

⁶⁹ Stendal "Fra pålagt taushet."

⁷⁰ "Diakonisse," Hentet 09.02.2022 fra <https://sml.snl.no/diakonisse>.

kirke er en diakon noen som er utdannet i helsefag, praktisk-teologisk fag. Pedagogisk dag, sosialfag, samfunnsfag eller med en teologi utdannelse på masternivå.⁷¹ Diakonisse er hunkjønnformen av diakon, så kvinnene som var utdannet innen de samme feltene på kristen grunnlag ble kalt diakonisser, mens mennene blir kalt diakon. Diakonenes viktigste oppgave er å fremme og representere kirkens omsorgstjeneste. Det vil si å legge til rette for omsorg og felleskap og medmenneskelighet, spesielt for mennesker i nød.⁷²

Slik forstås diakontjenesten i dag, men det er grunn til å tro at det var gjeldende i analyseperioden også. Diakoni ble en form for kristen sykepleietjeneste, og det ble forventet at sykepleierne kunne lese Guds ord, be med pasienten, og øve en form for sjelesorg. Dette var oppgaver som ikke var direkte knyttet til arbeidet, men noe de kunne utføre på bakgrunn av deres personlige tro. Siden de i all hovedsak jobbet med mennesker i nød kan man anta at det ble sett på som svært positivt hvis sykepleierne kunne hjelpe dem å se til Gud i deres vonde tider.

Det kom flere utdanningsinstitusjoner for diakontjenesten, i 1868 ble diakonissehuset i Oslo opprettet, i 1916 i Oslo ble Menighetssøsterhjemmet dannet og i Bergen i 1918 kom Diakonhuset.⁷³ Selv om disse menighetssøstrene var blitt innviet i Den norske kirke var det vanligere at andre sto som arbeidsgiver. Det var ofte foreninger som for eksempel sanitetsforening, eller kommunen som var satt som arbeidsgiveren for sykepleierne.⁷⁴ For mennene har saken vært en litt annen. Diakonene som gikk inn i menighetstjenesten har mange av dem fått halvoffisielle kirkelige stillinger som for eksempel klokke-diakoner. Med denne klokkestillinger har de fått tatt del i mer av menighetsarbeidet enn å kun å pleie de syke eller besøkstjeneste, som diakonissene hadde som sine oppgaver.⁷⁵ På bispemøtet som ble holdt i 1936 ble det besluttet å sette ned en komite som skulle se på spørsmålet om det gikk å finne en særskilt tjeneste i kirken for kvinner, som ikke var kvinnelige prester.⁷⁶ Det ble lagt frem som viktig at hvis det skulle komme en egen tjeneste

⁷¹ "Diakon," Hentet 09.02.2022 fra <https://snl.no/diakon>.

⁷² "Diakon," Hentet 09.02.2022 fra <https://snl.no/diakon>.

⁷³ Gundersen, Marit Lindheim, Kvinnen i kirken: teori og praksis. (Oslo: Land og kirke/Gyldendal, 1977) 63

⁷⁴ Gundersen, Kvinnen i kirken, 64

⁷⁵ Gundersen, Kvinnen i kirken, 64

⁷⁶ Gundersen, Kvinnen i kirken, 53

for kvinner skulle den ikke avløse presten fra noen av hans faste gjøremål, men skulle være en hjelpetjeneste til presten som skulle foregå under hans ansvar og tilsyn.⁷⁷ Etter flere år og etter diverse komitearbeid kom saken opp på ny i 1959. Da ble det lagt frem ett forslag som hadde flere arbeidsområder på hvilke arbeidsfelt kvinner kunne passe inn i, som ikke var prest:⁷⁸

1. *Alminnelig menighetsarbeid med besøkstjeneste*⁷⁹
2. *Søndagskole-arbeid*
3. *Det frivillige kvinnearbeid i foreningene*
4. *Kurs for kvinner og bibelgrupper*
5. *I arbeidet med familierådgivning*
6. *Sjelesorg blant kvinner*
7. *Klokkerstillinger, eventuelt kombinert med kontorhjelp på prestekontorene, medhjelper for presten*

Dette kunne oppfattes som at det var for å sikre kvinnen en stilling i kirken, som altså ikke var prest. Hun passet ikke til bli prest. Hun var i andre rekke mens presten var normen. Det fremkommer tydelig når de prøver å finne mange andre stillinger for henne, som ikke prestestillingen. Det ble håpet at dette ville kunne minske presset fra kvinnene som i teorien kunne ordineres etter loven som kom i 1938, med Lex Mowinckel.⁸⁰ Dette forslag ville nok ikke tilfredsstillende de kvinnelige teologer som ønsket å inn i presteembetet, fordi de hadde høyere utdanning og kvalifikasjoner enn hva disse forslagene kunne tilfredsstillende. Uansett ble aldri stillingene noe av, Ingrid Bjerkås ble ordinert i 1961.⁸¹

Etter komiteens utredning ble det klargjort at behovet var til stede. Det var ikke bare at kvinner skulle få adgang til talerstolen, men at de arbeid kvinnene hadde tilgang på, sykepleie og annen omsorgsarbeid, måtte få arbeid utbygget og anerkjent som et normalt

⁷⁷ Gundersen, Kvinnen i kirken, 53

⁷⁸ Gundersen, Kvinnen i kirken, 54

⁷⁹ Gundersen, Kvinnen i kirken, 54, gjelder og for de resterende punktene.

⁸⁰ Gundersen, Kvinnen i kirken, 55

⁸¹ Gundersen, Kvinnen i kirken, 55

organ i kirkens liv. Da diakoni tjenesten kom tilbake til nyere tid, var det bare den ene siden som ble effektivisert, det var barmhjertighets-utøvelsen, da spesielt sykepleien.⁸²

Etter loven om kvinnelige prester som kom i 1938, skjønte kirken at det var behov for å utvide kvinners rolle i kirken som ikke var kvinnelige prester. I en artikkel i *Dagen* med overskriften ”Kvinner som forstandere ved diakonisseanstaltene?” som ble publisert 12.02.1938⁸³ blir bispemøte-komiteens innstilling om kvinners tjeneste i kirken diskutert.

Bispemøtet henstiller til det kgl. Kirkedepartement å ta de skritt som er nødvendig for å åpne adgang til gjenopprettelse av kvinnelig menighetstjeneste i kirken og til å åpne muligheter også for en økonomisk basis for gjerninger.⁸⁴

Kvinnebevegelsen uttrykker stor misnøye over det nye forslaget til bispemøtet for at de ikke foreslår adgang for kvinner til å bli ordinerte prester.⁸⁵

Dagen henvendte seg til fru biskop Fleischer med spørsmålet om hva hennes tanker om kvinnelige prester var. Hun sa at kvinnelige prester er noe hun er imot av prinsipielle grunner.⁸⁶ Videre blir det henvist til at kvinner har vært med i kirkens arbeide allerede fra gammelt av, og de sier at det da spesielt i er i diakontjenesten, og viser til menighetssøster-institusjon spesielt. Men det blir uttrykt av fruene at det er fint om denne tjeneste kan bli utvidet. Hun mener det er en rekke stillinger som vil passe til kvinner, deriblant som kvinnelige sjelesørgere ved fengslene, sinnssykehusenes kvinneavdeling, sykehusenes kvinneavdelinger og forstanderstillingen ved diakonisseanstalter.⁸⁷ Hun ser derimot at kvinner ikke passer til klokkerstillingen. På spørsmålet om det er nok kvinner til å utføre arbeidet, svarer fruene at det er det ikke er mangel på fordi man ikke trenger teologisk utdanning for å gjøre dette arbeidet. Men hun uttrykker at det som vil bli vanskelig er å skaffe de økonomiske midlene til å utføre en slik utvidelse av tjenesten.⁸⁸

⁸² Fjellberg, Arne, *Kvinnelige prester?*. (Oslo: Land og kirke, 1958) 120

⁸³ *Dagen*, ”Kvinner som forstandere ved diakonisseanstaltene?”, 12.02.1938, 1

⁸⁴ *Dagen*, ”Kvinner som forstandere”

⁸⁵ *Dagen*, ”Kvinner som forstandere”

⁸⁶ *Dagen*, ”Kvinner som forstandere”

⁸⁷ *Dagen*, ”Kvinner som forstandere”

⁸⁸ *Dagen*, ”Kvinner som forstandere”

Her vises til kvinners rolle i samfunnet. Som de øvrige, kvinnene passer ikke til normen, altså å være prest, men hun passer i arbeid som ligner på omsorgsarbeidet hun gjør i hjemmet. Fru Fleischer viser og kun stillinger ved kvinneavdelinger, og ingen til mannlig avdelinger. Akkurat hvorfor hun gjør det kan man bare spekulere i, men det kan ha noe med kjønnsrollene å gjøre eller så kan det enkelt å greit være at det ble vurdert mer komfortabelt for kvinner å behandle og bli behandlet av andre kvinner.

Kvinner fikk mulighet i noen felt og roller i kirken, og samfunnet forøvrig. Og noen argumenterte for at hun passer svært godt til arbeid i menighetene. Arne Fjellberg beskriver det slik i sin bok, *Kvinnelige prester*:

*”Hennes evne til å levendegjøre ordet og bringe det nær til mennesker er allerede anerkjent og må bli tatt menighetsmessig i bruk.”*⁸⁹

Her henviser Arne Fjellberg til kvinners gode kvaliteter, og hvorfor de nettopp ville gjøre en veldig god jobb innen forskjellige arbeidsoppgaver i menigheten.

I en artikkel i *Dagen* som ble skrevet av Professor N. A. Dahl (professor og teolog Nils Alstrup Dahl) kritiserer han kirkens dårlige utnyttelse av kvinnelige teologer.⁹⁰ Han har skrevet en kronikk med tittelen *”Kvinnelige teologer og kirken”*, som ble publisert 06.10.1954.⁹¹ I denne artikkelen skriver Dahl om hvor skuffet han er over at kirken ikke har tatt i bruk de kvinnelige teologer som står klare til å gjøre en innsats i kirken. Han skriver at Den norske kirke kan betraktes som tilbakeliggende når det kommer til utnyttelsen av kvinnelig arbeidskraft. Han skriver videre at en rekke kirkesamfunn har nå gitt kvinner tilgang til presteembetet, eller i en prestelikende tjeneste i menighetslivet.⁹² Han viser til at svært mange av kirkesamfunnene som heller ikke har kvinnelige prester, utnytter uansett den gode arbeidskraften kvinnelige teologer kan utføre. Dahl viser til Finnland, Hellas og Tyskland, som alle har gitt kvinnelige teologer viktige arbeidsoppgaver i menigheten. Og viser og til at det kanskje også er grunnen til at i disse landene utdannet flere kvinner seg innen teologistudiet, mens at her til lands ønsker nok ikke kvinner å ta en høyere utdanning når de

⁸⁹ Fjellberg, *Kvinnelige prester?*, 121

⁹⁰ Halvor Moxnes ”Nils Alstrup Dahl” Hentet 02.05.2022 fra https://nbl.snl.no/Nils_Alstrup_Dahl

⁹¹ N.A.Dahl, ”Kvinnelige teologer og kirken”, *Dagen*, 6.10.1954, 3

⁹² Dahl, ”Kvinnelige teologer”

ikke blir sett på som nyttig arbeidskraft.⁹³ Han skriver videre at denne retten som menighetene fikk med å reservere seg mot kvinnelige prester, ga kirken mulighet til å finne frem til nye positive løsninger. Denne tiden kunne bli brukt til å finne en måte å utnytte kvinnelig arbeidskraft uten å at det ville føre til strid i menigheten.⁹⁴

Her viser Professor Dahl til at de kvinnelige teologer har noe å bidra med i menighetene, og at han synes det er synd at dette ikke er blitt benyttet av kirken.

Misjonarbeid var og svært sentralt for kvinner i det kristnearbeid. Det var en Misjonsskole for kvinner i Oslo, skolen ble drevet fra 1900 til 1979. Denne skolen fokuserte på å gi kvinner den utdanning de trengte i misjonsarbeidet.⁹⁵ I en artikkel fra *Dagen* som ble publisert 15.10.1945, ble det skrevet om at hele 25 kvinner ble innviet til misjonærer, og 9 mannlige.⁹⁶ Dette var det største antall kvinnelig misjonærer som hadde blitt innviet på en gang. Videre forteller *Dagen* om seremonien, hvem som deltok, innvielsestalen, og hvor de kvinnelige misjonærer kom til å bli plassert;

Det var den unge kvinnelige garde som nå rykker inn i misjonsarbeidet som misjonærhustruer, som sykesøstre og lærerinner. 6 av dem skal til Zulu, 8 til Kina og 11 til Madagaskar.⁹⁷

Domprosten sin innvielsestale ble gjengitt og gikk bl.a. sånn her;

"Som disiplene den gang gikk inn i en spesiell tjeneste har også dere møtt kallet og kallet var slik at dere måtte svare "Ja". Men er det ikke risikabelt å forlate alt? Nei, disiplene forlot alt og fulgte Ham. Følger dere Ham, går Ham foran dere. Kan der være en høyere vigsels over en ungdoms liv enn å få stå i Hans tjeneste? La misjonen for dere bli et livskall. Følg Ham".⁹⁸

Her viser domprosten til kallet disse mennene og kvinnene har følt på, og at det er viktig for dem å følge dette kallet.

Dette viser at det var altså oppgaver til kvinner i kirken i løpet av denne analyseperioden, men det var oppgaver som holdt dem i større grad borte fra selve prestedtjenesten. Professor Dahl viser tydelig til sin misnøye over at kirken ikke har lagt mer til rett for å få kvinner inn i

⁹³ Dahl, "Kvinnelige teologer"

⁹⁴ Dahl, "Kvinnelige teologer"

⁹⁵ Hans-Jørgen Wallin Weihe, "Johanne Høeg", Hentet 03.05.2022 fra https://snl.no/Johanne_H%C3%B8eg

⁹⁶ *Dagen*, "Misjonsselskapets generalforsamling ble en historisk begivenhet.", 15.10.1945, 1

⁹⁷ *Dagen*, "Misjonsselskapets generalforsamling"

⁹⁸ *Dagen*, "Misjonsselskapets generalforsamling"

arbeid i menigheten, og hvilken verdi kvinner kunne være for kirken. Og at denne muligheten ikke er blitt brukt av kirken, slik han mener den burde blitt brukt. Det blir vist til at kvinner kan gjøre en god jobb innen menigheten, men at hennes kjærlig natur vil passe best til å pleie de syke og de svake igjennom diakontjenesten.

2.3 Kvinnekampen og likestilling

I denne delen kommer det til å bli lagt vekt på både likestilling og kvinnekampen på ett generelt basis, men også hvordan kvinnekampen og likestilling har spilt inn på den kvinnelig prestedebatten.

I 1913 oppnådde kvinner i Norge stemmerett på lik linje som menn, dette ble sett på som den symbolsk viktigste saken for kvinner og kvinnekampen. Dette ble en anerkjennelse på kvinners rettigheter og en anerkjennelse av kvinner som politiske individer, som både kunne bli valgt, men også velge andre. Kvinners stemmerett kom etter alminnelig mannsstemmerett som kom i 1898, og senere da kvinner fikk stemme ved kommunevalget i 1901.⁹⁹

I løpet av tidsperioden århundreskiftet og til 1960-tallet ville kvinner oppnå fulle politiske rettigheter, men kvinner var likevel lite viktige i det politiske liv. Men uansett, de hadde oppnådd en viss innflytelse.¹⁰⁰

Stemmerett for kvinner ble innført i mange andre demokratiske land i løpet av tiåret 1920. Dette gjorde at feministene forventet og trodde at kvinner skulle få en større politisk innflytelse, og være på lik linje som mennene i det politiske liv. Men dette ble nok ikke en realitet. Få kvinner ble valgt inn i valgbare organer. De stemte heller ikke samlet, men gjorde heller det menn gjorde, som var å spre seg over det politiske spekteret. Stemmerett førte dermed ikke til den fortgang i likestillingen som det hadde blitt håpet på. Hverken forhold til deltakelse i arbeidslivet eller en kultur som omfattet rettferdighet og fred ble innfridd som forhåpningene var.¹⁰¹

Feministiske organisasjoner jobbet for kvinners rettigheter både på nasjonalt og internasjonalt nivå i løpet av hele mellomkrigstiden og i årene som kom etter andre verdenskrig. Aktiviteten

⁹⁹ Hagemann, Melby, Roll- Hansen, Sandvik, *Med kjønnsperspektiv*, 393

¹⁰⁰ Hagemann, Melby, Roll- Hansen, Sandvik, *Med kjønnsperspektiv*, 393

¹⁰¹ Elisabeth Lønnå. "Kvinnebevegelsens historie fra første verdenskrig til 1980," Hentet 09.04.2022 fra

https://snl.no/Kvinnebevegelsens_historie_fra_første_verdenskrig_til_1980#-1920-årene_-_en_ny_og_annerledes_livsstil

var derimot mindre enn hva den hadde vært før første verdenskrig. Det var ikke før i slutten av 1960-årene at det kom en ny og stor kvinnebevegelse. Denne blir ofte kalt ”kvinnebevegelsens andre bølge”. Denne skulle føre fram, og sikre endel viktige mål.¹⁰²

Kvinner deltok i svært mange frivillige organisasjoner, og igjennom disse var kvinner med på å kjempe for demokratiske rettigheter og for dem viktige kjernesaker i politikken. Mange av disse organisasjonene og kvinnene var med på å iverksette sosialpolitiske tiltak, og med dette var med på å bygge velferdsstaten. Her skinte husmorsrollen igjennom som kvinner hadde hatt så lenge, og fremdeles hadde. Kvinnenes innsats var avgjørende for folkehelsen og for velferden. Kvinnene og organisasjonene organiserte praktisk sosialt arbeid utenfor det politiske, men som fikk stor betydning for samfunnet.¹⁰³

Disse organisasjonene som kvinner kunne starte eller bli delaktige i var viktige aktører for kvinners likestilling. Disse organisasjonene tilbød kvinner en møteplass, en plass de kunne være sosiale, dele sine ønsker, diskutere sine politiske tanker og ta en større del av samfunnet enn tidligere. Kvinnene organiserte seg, og dette gjorde de på mange forskjellige plattformer. Det kunne være husmorlag, sanitetsforening eller for eksempel bondekvinnelag. Alt var jo avhengige av lokale tradisjoner, tilgjengelighet og kultur.¹⁰⁴

Kvinner gjorde seg spesielt gjeldende i religiøse organisasjoner, men og i avholdsbevegelsen. Misjonsbevegelsen og avholdsbevegelsen åpnet tidlig for kvinnelige medlemmer, kvinner fikk til og med stemmerett og begrenset valgbarhet i misjonsbevegelsen i 1904. Det fine med å være misjonærer var at man reiste rundt i verden å møte andre likesinnede fra andre land. Slik kunne man utveksle ideer på tvers av landegrenser, dette kunne inspirere kvinner i Norge, men norske kvinner kunne og inspirere kvinner fra andre land.¹⁰⁵

Norske Kvinners Nasjonalråd sitt sentralstyremøte har blitt skrevet om i Dagen 26.04.1954, og skrevet om i flere av sakene som ble tatt opp.¹⁰⁶ Blant sakene var kravet om likestilling for

¹⁰² Lønnå, ”Kvinnebevegelsens historie”.

¹⁰³ Hagemann, Melby, Roll- Hansen, Sandvik, *Med kjønnsperspektiv*, 415

¹⁰⁴ Hagemann, Melby, Roll- Hansen, Sandvik, *Med kjønnsperspektiv*, 409

¹⁰⁵ Hagemann, Melby, Roll- Hansen, Sandvik, *Med kjønnsperspektiv*, 407

¹⁰⁶ *Dagen*, ”Skjønnhetskonkurransene er en nedvurdering av kvinnen.” 26.04.1954,1

kvinnelige prester. Sentralstyret har vedtatt at å henstille til Justisdepartementet om at de så fort som mulig måtte fremme proposisjonen om kvinnelige prester. Rådet viser og til NKNs arbeid for kvinnelige prester, som de sier strekker seg helt tilbake til 1921. De sier at tiden er nå inne for å bringe denne saken til en slutt, sånn at den siste hindringen som er i loven fra 1938 kan forsvinne.¹⁰⁷

Her er en typisk annonse som kunne stå i avisene for å annonsere de forskjellige begivenheter kvinneorganisasjonene hadde:

Stort stevne på Folkemuseet, Bygdøy, arrangeres av Akershus Bondekvinneklubb førstkommande søndag den 8.juni kl. 18. Prolog, Eidsvoll Mannskor, Sagene Guttemusikkorps (60 gutter), Opplesning (Skuespiller Eldegard). Foredrag av Lektor Vigeland om "Norsk Folkemuseum" (Kl.13) og av stortingsmann Erling Bjørnson (kl. 17 ½). Folkeviselek (kl. 19), Dans (kl. 20-23), Entre kr. 1.00.

Alle velkommen.

Reis til Bygdøy søndag¹⁰⁸

Kriger førte til store forandringer for kvinner. Nå var det plutselig de som måtte ut i arbeid og forsørge familien, mens mennene var ute og kjempet. Svært mange kvinner gikk inn i rustningsindustrien, eller ble sykepleier. Noen som tok over jobbene til mennene som ble innkalt, for eksempel at en kone tok over driften av deres familiebutikk.¹⁰⁹ Når mennene kom tilbake fra krigen ønsket de sine jobber tilbake. Svært mange av arbeidsplassene ble overtatt av soldatene som kom hjem fra slagmarken, og kvinner gikk tilbake til hjemmene. Selv om de fleste kvinner gikk tilbake til hjemmet, så kunne likevel ikke denne nye trenden med kvinners adgang til yrker snus, og kvinner fikk flere muligheter enn hva de tidligere hadde hatt på arbeidsmarkedet. Normen var likevel fortsatt at kvinner tok seg av hjemmet, mens mennene forsørget familien økonomisk. Men, det ble også åpnet opp flere muligheter for kvinner utenfor hjemmet enn tidligere.¹¹⁰

Revisor Bjarne D. Lorentzen skriver i en artikkel i Aftenposten at kvinner og menn er likestilt i den moderne samfunn, kjønnene er likestilt både moralsk og juridisk, men ikke teologisk.¹¹¹ Han viser til at i ett ekteskap er mann og kvinne ett. Han sier og at i himmelen er det heller

¹⁰⁷ *Dagen*, "Skjønnhetskonkurransene"

¹⁰⁸ *Dagbladet*, "Stort stevne på Folkemuseet", 02.06.1934, 15

¹⁰⁹ Lønnå, "Kvinnebevegelsens historie".

¹¹⁰ Lønnå, "Kvinnebevegelsens historie".

¹¹¹ Bjarne D. Lorentzen, "Kvinnelige prester i statskirken", Aftenposten, 19.10.1960, 15

ikke noen forskjell mellom menn og kvinner, så lenge de har trodd på Jesus. Han spør da hvorfor er det uverdigg at en kvinne forkynner herrens ord og går inn den samme rollen som en mann, nemlig det geistlige embetet?¹¹²

Kvinner tilgang til embete kom ikke før 1912. Det kom derimot med unntak. Kvinner fikk ikke tilgang til kirkelige embeter, militære embeter, diplomatiske embeter og statsrådsembetene. De kunne derimot bli distriktsleger, dommere og professorer. Statsrådsembetet fikk kvinner adgang til i 1922 og i 1938 fikk kvinner tilgang til alle embeter, men kirken ble under lagt Lex Mowinckel som ga menigheten reservasjonsrett til å ha kvinner inn i det geistlige embete. Kvinner fikk først full tilgang til det geistlige embetet i 1952, og Norges første kvinnelige prest kom i 1961, med Ingrid Bjerkås.¹¹³

Kvinner sak var ett ord som ble brukt i negativ forstand når det kom til debatten rundt kvinnelige prester. Kvinner sak og kvinnekampen ble sett på som politiske pådrivere som prøvde å tvinge kvinnelige prester på kirken, når dette var tydelig imot deres (kirkens) ønske. Kvinnebevegelsen ble sett på som kvinnefiendtlig, og kirkens ledere hadde motarbeidet den siden den startet på slutten av 1800-tallet.¹¹⁴ Og i flere kirkelige miljøer var det en utbredt skepsis til at kvinner ønsket å være likestilt som menn og ha de samme rettigheter som menn. Denne skepsisen falt spesielt på at kvinner ønsker lik rett som menn til å søke til alle statlige embeter. Og hele kvinnebevegelsen ble oppfattet som ett slitsomt og illegitimt press utenfra. For dem var ikke saken om kvinnelige prester en kvinner sak, men en sak som omfattet Gud og det hellige ord. Til og med kvinnelige teologistudenter kritiserte kvinnebevegelsen, for deres press og engasjement i saken. Kvinnelige prester var ikke en kvinner sak - det var en kirkesak, og ble benyttet for å prøve å få kvinnebevegelsen bort. De kvinnelige teologene ønsket ikke å skape splid, og skape minst mulig støy rundt dem selv. De ønsket ikke at det skulle være ett inntrykk av at de ønsket å ødelegge kirken.¹¹⁵

¹¹² D. Lorentzen, "Kvinnelige prester"

¹¹³ Lønnå, "Kvinner rettigheter"

¹¹⁴ Tønnessen, Aud Valborg, Ingrid Bjerkås: *Motstandskvinnen som ble vår første kvinnelige prest*, (Oslo: Pax Forlag A/S, 2014) 73

¹¹⁵ Tønnessen, *Ingrid Bjerkås*, 73

Ingrid Bjerås, Norges første kvinnelige prest sto alene blant kvinnelige teologer. Hun ønsket å søke til prestestillingen. Dette skapte ett kraftig rabalder i den Norske kvinnelige teologforening da hun gikk ut med ønske om å bli prest. Paulus sine ord ble skreket i gjennom forsamlingen: ”Kvinnen skal tie i forsamlingen!”¹¹⁶.

Ingrid Bjerås ble ikke støttet av sine egne, og det mindretallet som faktisk ønsket en kvinnelige prest, ville heller at Agnes Vold skulle bli den første. Det at Ingrid Bjerås støttet kvinnebevegelsen, istedenfor å bruke sin kunnskap om bibelen og kirkelige tradisjoner til å argumentere for kvinnelige prester, ble hardt slått ned på. Politikken skulle ikke blande seg inn i kirkens affærer. Likestillingsargumentet ble sett på til dels negativt i kirken, og sett på som en politisk- sekulær begrunnelse for en kirkelig stilling.¹¹⁷

Likestillingsdebatten som foregikk i kirken stilte kvinnelige teologer overfor et valg mellom kvinnelige roller, husmorsrollen eller yrkeskvinnen.

Professor N. A. Dahl skrev som nevnt over en kronikk som ble publisert i *Dagen*, med tittelen ”Kvinnelige teologer og kirken”. Her viser han til at loven som kom 16 år tidligere, altså loven i 1938 med Lex Mowinckel, som han kaller ett *kompromiss*. Og han presiserer at det ikke er noe dårlig kompromiss. Han poengterer at dette kompromisset markerte ”kvinnens fulle statsrettslige likestilling, og ga samtidig uttrykk for statsmaktens vilje til å respektere prestatjenestes kirkelige egenart. Ingen menighet skulle påtvinges en kvinnelige prest.”¹¹⁸

Professor Dahl skriver at loven ikke er noe dårlig kompromiss fordi det gir statsrettslig likestilling, samtidig som menighetene kan reservere seg mot kvinnelige prester hvis de ønsker det. Det er et godt eksempel om forskjell på rettslig likestilling og likestilling i praksis.

I en artikkel som er blitt publisert i Aftenposten 31.05.1956, skrives det om at Justiskomiteen har stemt for å oppheve reservasjonsretten på kvinnelige prester, og at dette blir sendt videre til Odelstinget som har begynt sin behandling. Forslaget omhandlet likestille kvinner og menn når det gjelder adgangen til det geistlige embetet. De skriver at det i prinsippet alt er

¹¹⁶ Kaul, ”Husmorteolog,” 67

¹¹⁷ Kaul, ”Husmorteolog,” 67

¹¹⁸ Dahl, ”Kvinnelige teologer”

likestilling, men siden det er i loven at menigheten kan forbeholde seg fra kvinnelige prester, er det nå ett ønske om å sløyfe denne reservasjonsretten slik at det vil bli full likestilling.

Det denne saken viser er det klare forskjellen mellom likestilt ved loven og likestilt i det praktiske. Kvinnene hadde i teorien like rett som menn til det geistlige embetet i 1938, de hadde i teorien lik rett til å bli prester, men i motsetning til mennene hadde de en reservasjonsrett mot seg. Menighetene kunne velge dem bort.

2.4 Kvinnelige teologistudenter

Den første kvinne (norske) som studerte teologi var Valborg Lerche (1873-1931). Hun ble cand.theol i 1899 ved Det kongelige Frederiks Universitet i Kristiania, som i dag er universitet i Oslo. Den gang var det helt utelukkende for en kvinne å bli prest. Valborg Lerche advarte andre kvinner å følge i hennes fot spor.

En annen viktig kvinne som tok teologistudiet var Agnes Vold. Hun ble cand.theol i 1937 som den sjette kvinnen i Norges historie. Hun studerte ved Menighetsfakultet på 1930-tallet.¹¹⁹ Den tiden hun studerte teologi, gikk også en hard debatt rundt kvinners tilgang til å bli prester. På skolen hun studerte på var lærerne hennes mot kvinnelige prester, og hun og andre kvinner fikk kun ta deler av den praktiske- teologiske delen av teologistudiet. De brukte Paulus 'ord om å at kvinner skulle tie i forsamlinger som grunnlag for å være imot kvinnelige prester, men også som grunnlag for å stenge kvinner ute fra deler av studiet.¹²⁰

Agnes Vold kom med hard kritikk da hun ble spurt om hvordan avslutningen hadde vært:

*"Ja, hvis det er kaldt i helvete, har jeg vært der i et halvt år."*¹²¹

Denne klare kommentaren fra Agnes Vold viser tydelig hvordan forholdene var for kvinner under teologiutdannelsen. Det følte rett og slett kaldt, og lite imøtekommende og liten inkluderende. Og ingen form for hjertelig velkomst som kvinnelig student. Dette kan selvsagt henge sammen med at når Agnes studerte teologi foregikk debatten om kvinnelige prester, og

¹¹⁹ Tønnessen, *Ingrid Bjerkås*, 61

¹²⁰ Tønnessen, *Ingrid Bjerkås*, 61

¹²¹ Tønnessen, *Ingrid Bjerkås*, 62

det var svært steile fronter mot hverandre. Kirken uttrykket at kvinnelige prester var noe de ikke ønsket. På bakgrunn av det og Agnes Vold sitt utsagn kan det tyde på at Menighetsfakultet heller ikke ønsket kvinnelige prester og dermed kanskje heller ikke behandlet de kvinnelige studentene særlig godt. Slik som skrevet over ble kvinner stengt ute av deler av studiet, de var ikke ønsket, ble minnet på at de skulle tie i forsamlinger og fikk klar beskjed om hvor deres plass var i kirken. Men kanskje spesielt beskjed om hvor plassen deres ikke var, bak prekestolen.

De som ville studere teologi ved universitet på 1950-tallet, meldte seg som student og ble innkalt til samtale med rektor, som den gangen var Einar Molland.

Menighetsfakultet som mange studerte teologi ved var blitt opprettet i 1908 som en reaksjon på det de anså som den liberale teologien ved Det teologiske fakultet på Universitet, og hadde siden slutten av 1920- tallet utdannet de fleste teologer i Norge.¹²² Det hadde en kjent og klar konservativ profil. Ole Hallesby var ledende professor. Han var kjent for sin intense motstand mot liberale teologer, or en svært streng forkynnelse og jobbet mot kvinnelige prester.

De fleste teologi studentene ble rekruttert fra den organiserte frivillige lekmannsvirksomheten i kirken. De fleste av kvinnene som studerte teologi hadde også en slik bakgrunn, og flesteparten av kvinner som tok studiet tok det for å kunne bruke utdanningen i læreryrket, misjonssammenheng, eller i andre kristelige organisasjoner. Det var 18 kvinner som tok den teologiske embetseksamen i perioden 1950 til 1959. 7 av dem tok den ved Universitet og 11 tok den ved Menighetsfakultet.¹²³

I en artikkel fra *Dagen* blir det sagt at økonomien er den største utfordringen til kvinnelige teologer. Artikkelen som ble publisert 17.07.1957 skriver om det første nordiske møtet for kvinnelige teologer.¹²⁴ Møtet ble holdt ved Sparreholmslott i Sverige, 13 kvinnelige teologer fra Norge stilte opp, mens det var fra Sverige deltok 9, fra Finland 11 og det var 3 vest-tyske menighetsarbeidere med på møtet.¹²⁵ Cand. theol. Agnete Vold deltok på møtet og sa at når kvinner med presteutdannelse ikke har noen status i kirken, er det opp til kirken å ansette

¹²² Tønnessen, *Ingrid Bjerkås*, 62

¹²³ Tønnessen, *Ingrid Bjerkås*, 62

¹²⁴ *Dagen*, "Økonomien er den største hindring for kvinnelige teologer", 17.01.1957, 4

¹²⁵ *Dagen*, "Økonomien"

dem og etter det snakke om lønn. Men de fleste kvinner ble kun ansatt for et halvt år til et år. Den økonomiske usikkerheten det medførte kunne ikke alle kvinnene leve med, dermed søker de seg heller over til skolene. Til slutt i artikkelen ble antallet kvinnelige teologer hvert av landene har ramset opp. Finland hadde flest med så mange som 256, Sverige 160, mens Norge kun hadde mellom 30-40 kvinnelige teologer.¹²⁶

Denne artikkelen i Dagen viser til at når ikke kirken har lagt til rette for kvinnelige teologer, og det ikke er noe fast arbeid å få, mister de og denne arbeidskraft kvinnelige teologer stod for, til andre yrker hvor de vil få økonomisk stabilitet.

Rundt 1960 var det blitt utdannet 40 kvinnelige teologikandidater. Av disse 40 kvinnene var det kun noen få av som hadde tatt helt eller delvis den praktiske- teologiske utdanningen som gjorde dem kvalifisert til å bli prest. Noen av disse kvinnene fant seg i stillinger som lignet på prestestillinger, som var en ide kirken hadde fått på 1930- tallet.¹²⁷

Kvinner ble svært viktige når det gjelder religiøse organisasjoner. Kari Melby i boken *Med kjønnsperspektiv på norsk* skriver at det kan hevdes at misjonsbevegelsen kan ha vært Norges største kvinnebevegelse, når det gjelder antall kvinnelige medlemmer.¹²⁸ Det ble svært tidlig åpnet for kvinnelige medlemmer i misjonsbevegelsen som ga dem stemmerett. I Det Norske Misjonsselskap fikk kvinner stemmerett og begrenset valgbarhet alt i 1904, men fikk ikke fulle medlemsretter før i 1939.¹²⁹

Svært mange kvinner reiste ut i verden som misjonærer, men det var enn mye høyre terskel for å oppnå misjonærstatus for kvinner enn det var for menn. Dette var på bakgrunn av retten til å forkynne og grensene for virkefeltet. Selv om kvinnene ikke fikk en like fullkommen rolle i de veldedige organisasjoner på lik linje med menn, var det allikevel en tilgang til et offentlig rom utenfor hjemmet. Denne tilgangen førte til at kvinnene fikk tilgang med andre mennesker, men også andre organisasjoner, og som er med på å skape ett større engasjement i

¹²⁶ Dagen, "Økonomien"

¹²⁷ Tønnessen, Ingrid Bjerkås, 72

¹²⁸ Hagemann, Melby, Roll- Hansen, Sandvik, *Med kjønnsperspektiv*, 407

¹²⁹ Hagemann, Melby, Roll- Hansen, Sandvik, *Med kjønnsperspektiv*, 407

samfunnet. Gjennom misjonsbevegelsen fikk også kvinner tilgang til flere internasjonale bevegelser.¹³⁰

Som sagt ble og mange rekruttert til å studere teologi ved Menighetsfakultet nettopp gjennom religiøse organisasjoner. Dette gjaldt både kvinner og menn. Det var slik mange kvinner gjorde seg bemerket med sitt arbeid innen religionen og kirken. Nettopp siden det var den eneste måten de kunne uttrykke sin tro, og kunne hjelpe, siden de ellers skulle tie i menigheten. De kunne melde seg frivillig i organisasjonene til kirken, de kunne misjonere, de kunne undervise i religion, jobbe med barn, unge og eldre under regi av kristne organisasjoner, siden de ikke hadde tillatelse til å forkynne guds ord i kirken.

Før loven om kvinnelige prester var kommet opp i 1938, sendte 5 kvinnelige teologiske studenter ett brev til justiskomiteen som skulle behandle dette spørsmålet.¹³¹ Dette ble publisert i Aftenposten 08.06.1938:

Oslo, 25 mai. 1938.

Til Justiskomiteen.

Stortinget.

I diskusjonen om kvinnelige prester har en kvinnelig teologisk kandidat kommet med uttalelser hvor hun går inn for det fremsatte krav om kvinners adgang til prestedtjenesten. Man kunne derav slutte at hennes syn representeres av samtlige kvinnelige teologer. Undertegnede teologiske studenter ønsker å gjøre oppmerksom på at så ikke er tilfelle. Vi har ikke valgt det teologiske studium med tanke på prestegjæringen, men for å dyktiggjøre oss for andre oppgaver i Guds rike. Kravet om kvinnelige prester er ikke fremsatt som et kirkens ønske, men reist av kvinnesakens forkjempere. Undertegnede tillater sig å henstille til den ærede komite å ta hensyn til det syn som råder i kirken og avgi sin innstilling overenstemmelse hermed.¹³²

I dette brevet fra de 5 kvinnelige teologer, som ikke ble navngitt, kommer det frem at de stiller seg bak kirkens ønske om å ikke ha kvinnelige prester. Og at det heller ikke er derfor de tar teologi utdannelsen, men at de tar den for å brukes til annet arbeid innen Guds rike.

Akkurat hvilket arbeid de sikter til kan være mangt, det kan være som misjonærer, lærere, diakonisser, søndagskole-lærere og frivillige i kristneorganisasjoner. De viser og til den felles misnøyen med at sak om kvinnelige prester omtales som en kvinnesak. De presiserer at dette ikke er noe som er ønsket av kirken eller av dem, men av forkjempere av kvinnesaken.

¹³⁰ Hagemann, Melby, Roll- Hansen, Sandvik, *Med kjønnsperspektiv*, 407

¹³¹ *Aftenposten*, "Kvinnelige teologer om kvinnelige prester.", 08.06.1938, 5

¹³² *Aftenposten*, "Kvinnelige teologer om kvinnelige prester."

2.5 Forholdet mellom kirke og stat

Å åpne for kvinnelige prester var en rent statlig avgjørelse.¹³³ Tilgangen for kvinner inn i prestedtjenesten i Den Norske kirke er et resultat av statskirkeordningen. Kirken fikk uttrykt sin mening rundt debatten og kommet med sine innspill, men ble kun delvis hørt eller tatt hensyn til. For Stortinget og politikerne var dette en sak om likestilling, om kvinnesak og ett rettferdighetsspørsmål, mens for kirken handlet det om forståelse av Guds ord, tolkning av Bibelen og lange tradisjoner. De hadde helt forskjellige tanker om kvinnelige prester, og brukt i stor del forskjellige argumenter. Derimot hadde det ikke vært mulig for staten å åpne for kvinner i prestedtjenesten hvis de ikke hadde en dypere kirkelig forankring.¹³⁴ Teologien hadde endret seg slik at det var mulig for staten å argumentere for kvinnelige prester. Også endring i praksisen i kirken bidro til å underminere argumentene som kom mot kvinnelige prester. Siden de fleste politikerne og representantene ved Stortinget var medlemmer i Den norske kirke, så hadde de kunnskapen til å argumentere mot kirken. Og de hadde en stor representasjon i statskirkens medlemsmasse, og dermed kunne argumentere godt for at kvinnelige prester var noe som var ønskelig blant de mange medlemmer.¹³⁵

Loven fra 1938 som kom med Lex Mowinckel ble helt avgjørende for å få kvinner inn i prestedtjenesten. Den ble avgjørende fordi det var denne loven som ga grunnlaget for nyorienteringen i kirken som ville komme til syne senere.¹³⁶

*Kvinner kan under de samme betingelser som menn ansettes i statens embeder. Ved besettelser av kirkelige embeder bør dog kvinner ikke ansettes som prester hvor menighetene av prinsipielle grunner uttaler seg imot.*¹³⁷

Gjennom denne loven ble det åpnet for kvinner inn i prestedtjenesten. Men, den ga som tidligere nevnt en reservasjonsrett for kirken. Dette gjorde selvsagt at kirken kunne si seg frabedt kvinnelige prester uansett, siden kirken var prinsipielt imot kvinnelige prester og mot

¹³³ Stendal, Hinnaland, "Kirke og stat," 142

¹³⁴ Stendal, "Kirke og stat," 142

¹³⁵ Stendal, "Kirke og stat," 142

¹³⁶ Stendal, "Kirke og stat," 131

¹³⁷ Hallgeir Elstad, "Ho var den første", Nytt Norsk Kirkeblad, Hentet 22.03.2022. fra <https://www.tf.uio.no/forskning/publikasjoner/nytt-norsk-kirkeblad/nnk-i-pdf/nnk-2011-3.pdf>

at kvinner kunne forkynde guds ord. Problemet med loven utenom reservasjonsretten, var også at det var få kvinner som var utdannet. Man antok at det var få som ønsket å tvinge seg inn i kirken, men heller ventet på å bli ønsket velkommen. Loven ble ett kompromiss mellom staten og kirken. Kirken var fornøyd fordi de ikke ble påtvunget kvinnelige prester, og staten kunne senere åpne helt for kvinnelige prester noe som ble lettere når denne loven allerede lå til grunn. Dermed kan vi og se at åpningen for kvinnelige prester har helt og holdent vært en statlig beslutning.

Storingsrepresentanten Signe Swensson fra Høyre hadde kjempet hardt for kvinners rett til å bli prester, og hun sier det slik:

*”Vi står ikke som kvinner, vi står som mennesker, skapt i Guds bilde. Vi står som norske borgere”.*¹³⁸

Dette er en del av den fundamentale tanken rundt kvinnelige prester som en likestillingssak, alle mennesker er like mye verdt og har rett på de samme mulighetene.

I 1934 ble bispemøtet et offentlig organ, før dette hadde det vært en mer uoffisiell, årlig sammenkomst. Biskopene var klar over den statskirkelige styringsstrukturen, men biskopene insisterte på at ordningen skulle bli praktisert på en slik måte at de statlige myndighetene skulle følge biskopenes mening. I 1937 før den siste debattrunden, la biskopene frem en utredning som omhandlet en *særskilt kvinnelig tjeneste i kirken*.¹³⁹ Biskopene ønsket å lage en lek-tjeneste, hvor kvinnelige teologer kunne finne sin plass. Ordningen gikk i all hovedsak ut på å være en tjeneste for kvinner og av kvinner, og i noen tilfeller for barn, eldre og de som var svakere stilt i samfunnet.¹⁴⁰ Denne tjenesten skulle og helst ha ett krav om sølibat til kvinnene og de skulle være underordnet en mannlig prest. Denne ideen fra biskopenes side var nok i størst grad deres måte å komme med ett alternativ siden de ikke ønsket kvinnelige prester. Og brukte dette som en form for avledningsmanøver bort fra det debatten i all hovedsak handlet om, nettopp kvinners tilgang til presteembete. Dette alternativet til kvinners

¹³⁸ Stendal, ”Kirke og stat,” 133

¹³⁹ Stendal, ”Kirke og stat,” 136

¹⁴⁰ Stendal, ”Kirke og stat,” 136

plass i kirken ble ikke i stor grad vurdert opp mot spørsmålet om kvinnelige prester, og det funket heller ikke siden det ble åpnet for kvinnelige prester i 1938.¹⁴¹

Vedtaket som kom i 1938 med Lex Mowinckel, ble aldri brukt i praksis. Norge skrev under på FN- konvensjon i 1952 om kvinners politiske rettigheter, og dermed ble Grunnloven endret slik at det i prinsippet ikke lenger fantes noe problem med likestillingen, og heller ikke noe som kunne tilbakeføres til reservasjonsretten som kirken fikk. Lex Mowinckel ble offisielt opphevet i 1956.¹⁴² I 1956 var det hele 34 kvinnelige teologiske kandidater, og kanskje til og med kommet noen biskoper som var villige til å ordinere kvinner. Dermed var reservasjonsretten uten grunnlag. Uten den statlige lovgivning som var med på sette ting på plass, og ga klare regler og retningslinjer, ville nok striden har vart enda lengre og blitt enda hardere. Kirken var sterkt imot kvinnelige prester, og gav klart uttrykk for det. Dette førte og med seg at kvinner ikke ønsket å søke til stillingen.¹⁴³

Norges Kirkelige Landslag snakker om opprette en fri folkekirke, dette blir skrevet om i Aftenposten, 12.10.1938.¹⁴⁴ Det blir skrevet i at det er krefter i Landslaget som ønsker å skille kirken fra staten. Det blir skrevet at det har vært snakket om å skille staten og kirken i flere år, men at dette spørsmålet er blitt enda mer pressende etter kvinnelige prester spørsmålet er svært aktuelt.¹⁴⁵

Her vises vanskeligheten med at stat og kirke er så tett som de er under denne perioden. Og dette viser at diskusjonen rundt kvinnelige prester, og den følelsen som nok mange av dem satt med at dette er noe som presses på dem og som førte dem til å sette spørsmålstegn ved om forholdet mellom stat og kirke er noe positivt.

I en artikkel fra Dagen som ble skrevet 02.08.1959, med overskriften ”*Kirkene er ikke bundet av beslutninger i FN*”, med underoverskrift ”*Engelsk kommentar til den norske diskusjonen*”

¹⁴¹ Stendal, ”Kirke og stat,” 136

¹⁴² Stendal, ”Kirke og stat,” 141

¹⁴³ Stendal, ”Kirke og stat,” 142

¹⁴⁴ Aftenposten, ”Ophevelse av statskirken?”, 12.10.1938, 5

¹⁴⁵ Aftenposten, ”Ophevelse av statskirken?”

om kvinnelige prester”.¹⁴⁶ Her skrives det en kommentar om den kvinnelig prestedebatten i Norge i den engelske avisen ”Church of England Newspaper”. Den engelske avisen skriver at det ikke kommer frem noen religiøse synspunkter i Stortingets debatt, og at de fleste i Den norske kirke ikke ønsker kvinnelige prester. *Dagen* skriver at den engelske avisen ønsker å gjøre folk oppmerksomme på den risiko som kan forekomme når kirken er avhengig av staten, slik som kirken er i de nordiske land. Og skriver videre at det er dårlig at FN sin beslutning kan påtvinges kirken på grunn av kirkens bånd med staten. Og peker at FN ikke er en kristen organisasjon, og flere av landene som er medlem heller ikke er kristne land. De ser det derfor som helt urimelig at en beslutning som blir fattet av den organisasjonen skal være bindene for en kristen kirke.¹⁴⁷ Videre blir det skrevet:

*”Det finnes en tendens i dag til å sette likhetstegn mellom de humanetiske prinsippene i visse FN- kretser og Guds åpenbarte vilje. Men den slags likestilling som FN-deklarasjonene forkynner er ikke nødvendigvis likhet i kristen forstand.”*¹⁴⁸

Videre sier de at skaperordningen ikke gir noen støtte til en slik likhet som det her bli referert til, her forutsetter FN at likestillingen mellom kjønnene betyr likestilling i funksjon. Videre viser de til at i den norske situasjon er det en forestilling om at staten kan avgjør hvilken retning kirken skal gå i eller ikke. De avslutter med å oppmuntre til at kirken bryter med staten, eller i det minste får mye større bestemmelsesrett, og å kunne nekte staten i å beslutte i viktige spørsmål som dette. I hvert fall når kirken ikke har gitt sitt samtykke.

I denne artikkelen blir Den norske statskirke oppfordret av en engelsk avis til å bryte med staten, eller i hvert fall kreve større bestemmelse enn hva de har. Det kommer av å ikke ønske kvinnelige prester. De viser til at dette er faren med å være i for tett bånd med staten, at noe som blir bestemt i FN kan ha en innvirkning på kirken.

Religionsfrihet er ikke noe som har spilt en rolle i denne debatten. Eller i hvert fall ikke noe som skinte igjennom i avisene. Religionsfrihet er ett argument vi i dagens kontekst kanskje hadde tenkt mer på. Store Norske leksikon definerer religionsfrihet på denne måten:

¹⁴⁶ Bjørn Hallström, ”Kirkene er ikke bundet av beslutninger i FN”, *Dagen*, 02.08.1959, 3

¹⁴⁷ Hallström, ”Kirkene er ikke bundet”

¹⁴⁸ Hallström, ”Kirkene er ikke bundet”

”Religionsfrihet er retten til personlig trosfrihet og til å utøve den religion, tro eller overbevisning man bekjenner seg til, alene eller i fellesskap med andre.”¹⁴⁹

I menneskerettighetserklæringer som kom fra FN 10. desember 1948, blir det angitt ”frihet til enten alene eller sammen med andre, offentlig eller privat, å gi uttrykk for sin religion eller tro i lære, gjerning, utøving og etterleving”.¹⁵⁰ Det står og tydelig at religionsfriheten kun kan begrenses hvis det er nedfelt i loven, dersom det er nødvendig for å beskytte den offentlige sikkerhet, helse, moral eller orden, eller for å beskytte andre rettigheter og friheter.¹⁵¹

Når det kommer til den kvinnelige prester debatten og religionsfrihet, er spørsmålet komplisert. Kirken kunne argumentere for at det var deres rett under religionsfriheten å si nei til å få kvinner bak talerstolen. Det gikk imot deres tro. Kvinnelige prester var noe som ikke kunne bli avgjort av staten, fordi det var ett religiøst spørsmål, med direkte effekt på kirken og dem som virker og går i kirken. Dette ville kunne være ett brudd på statskirkens frihet som et trossamfunn. På den andre siden så står det i menneskerettighetserklæringen at det kan være begrensinger for religionsfriheten dersom det er noe nedfelt i loven som strir med religionens ønsker.

Kvinnelige prester ble lovlig i Norge, og det står i loven av kvinner og menn skal være likestilt, også i det geistlige embete. Men kvinner har og religionsrett, så hvis kirken skulle fått sitt ønske oppfylt, så ville det kunne gå på bekostning av kvinnens religionsfrihet?

Kapitel 3: Den politiske prosessen fremstilt i media

I dette kapitelet skal vi se på hvordan den politiske prosessen om kvinnelige prester ble fremstilt i de utvalgte media. Staten og det politiske nivå tar og får en stor del i denne debatten, siden det nettopp var staten som endret loven slik at kvinner fikk tilgang til de geistlige embeter.

¹⁴⁹ Johan Christian Elden, ”Religionsfrihet”, hentet 05.04.2022 fra <https://snl.no/religionsfrihet>

¹⁵⁰ Elden, ”Religionsfrihet”

¹⁵¹ Elden, ”Religionsfrihet”

I første delkapitlet skal vi se på kvinners tilgang til det offentlige embetet. Denne tilgangen som selvsagt var avgjørende for å i det hele tatt å få kvinner inn i det geistlige embetet.

I det neste delkapitlet skal vi se på prosessen til denne tilgangen slik den gikk i Odelstinget og Lagtinget. Hvordan lovforslaget har blitt stemt frem og tilbake mellom tingene, og hva avisene skrev om denne prosessen.

Til slutt skal vi se på det politiske partiene - deres rolle og bidrag til debatten. Hvilken side de forskjellige partiene var på, og hva de kjempet for?

3.1 Kvinners tilgang til det offentlige embete

Kvinner tilgang til det offentlige embete var en kamp som begynte på ordentlig i begynnelsen av 1900- tallet, og det var en svært viktig sak for kvinneorganisasjoner. Det ble også en viktigere sak etterhvert som kvinner tok høyere utdanning på universitet.¹⁵² Embetene ble åpnet litt og litt for kvinner.

I 1904 ble det åpnet for at kvinner kunne bli høyesterettsadvokater og sakførere. I 1912 fikk kvinner tilgang til statsembeter, som betydde at de kunne eksempelvis bli distriktslege, dommer og professor.¹⁵³ Kvinner kunne fremdeles ikke bli geistlig eller diplomat, statsråder eller i militære embeter. I 1922 åpnet det opp for kvinner til å bli statsrådsembeter, og i 1938 ble det vedtatt en milepæl ved å åpne det opp for alle embeter! Med ett unntak at i det geistlige embetet måtte kvinner fremdeles få tillatelse av menigheten. Først i 1956 fikk kvinner full adgang til det geistlige embetet og i 1961 fikk kirken sin første kvinnelige prest.¹⁵⁴

I løpet av 1930 tallet, ble spørsmålet om kvinners tilgang til det geistlige embetet tatt opp hele tre ganger over fire år, først i 1934 av ei Venstreregjeringen, for så å bli tatt opp igjen i 1936 og 1938 av en Arbeiderpartiregjering.¹⁵⁵ For Arbeiderpartiet var dette ett rettferdighets-spørsmål, og de sto for at kvinner og menn skulle ha lik rett i alle av statens embeter.¹⁵⁶

¹⁵² Lønnå, "Kvinner rettigheter"

¹⁵³ Lønnå, "Kvinner rettigheter"

¹⁵⁴ Lønnå, "Kvinner rettigheter"

¹⁵⁵ Berg, Furre. "Kvinner til rett embete, altar og preikestol." I Hun våget å gå foran: Ingrid Bjerkås og kvinners prestetjeneste i Norge, red. Bjørg Kjersti Myren og Hanne Stenvaag (Oslo: Verbum Forlag, 2011) sidetall 144

¹⁵⁶ Berg, "Kvinner rett til embete," 144

Dagbladet publisert 07.03.1936 en artikkel med overskriften ”*Justiskomiteen vil åpne alle embeder for kvinner*”. I denne blir Erling Bjørnson (Bondepartiet) som er komiteens ordfører intervjuet.¹⁵⁷ Justiskomiteen hadde med 6 mot 2 stemmer gått inn for en ny lov som gav kvinner adgang til å søke statens embeter på lik linje med menn. Det blir og nevnt at de to som var mot var fra partiet Høyre. Den loven ville i så fall oppheve loven fra 1912. *Dagbladet* spør Erling Bjørnson om han ikke var redd for menighetsrådene utover landet, hvor Bjørnson svarte til at han ikke har velgerskrekke. Og at han dannet sin mening om saken. Han sa videre at han ønsker rettferdighet for loven, og at alle skal være like for loven.¹⁵⁸ Han mener at det får bli en administrasjonssak når det kommer til å sette kvinner inn i embeter, men poengterte at det var viktig at loven ikke skal gjøre forskjell på folk. Han sa videre at han er sikker på at loven vil gå igjennom denne gangen spesielt fordi Venstre nå har stilt seg mer frisinnet til den¹⁵⁹ Han nevnte videre at tiden kanskje ikke enda var inne for å ansette kvinner i det geistlige embete, men han mente tiden for det ikke var langt unna. På spørsmål om han tror han får bondepartiet med seg i denne saken, svarte han at han dessverre ikke trodde han fikk med seg sin gruppe, men at hans meningsfeller vil bli glad når loven går igjennom. Han sa avslutningsvis at mange av uttalelsene som kom om kvinnelige prester i 1927 ville sett annerledes ut i dag.¹⁶⁰

I denne artikkelen blir Erling Bjørnson intervjuet av *Dagbladet* om hans tanker om å åpne alle embeter for kvinner. I artikkelen er han svært positivt, og mener at det denne gangen vil gå igjennom. Som det står i artikkelens første avsnitt kom det ikke en åpen tilgang for kvinner inn i alle embeter før i 1938, og som det også står kom tilgangen til det geistlige embetet med en reservasjonsrett. Han sa selv at det viktigst med denne saken er at kvinner og menn skal stå like for loven, men at tiden nok ikke var riktig inne for noen form for ansettelse av kvinnelige prester. Det gis i teorien tillatelse til å arbeide i alle embeter, men ikke nødvendigvis i det praktiske liv.

¹⁵⁷ ”Justiskomiteen vil åpne alle embeder for kvinner”, *Dagbladet*, 7.03.1936, 3

¹⁵⁸ *Dagbladet*, ”Justiskomiteen.”

¹⁵⁹ *Dagbladet*, ”Justiskomiteen.”

¹⁶⁰ *Dagbladet*, ”Justiskomiteen.”

I en artikkel fra *Dagbladet* som ble publisert 01.04.1936, med overskriften ”Stort flertall for kvinners adgang til presteembeder”, blir det skrevet om det store flertallet i Odelstinget for kvinners adgang til presteembetet.¹⁶¹ Odelstinget hadde stemt for en lov som lød:

*”Kvinner skal under de samme betingelser som menn ansettes i statens embeter. Lov om adgang til å ansette kvinner i statens embeter av 9. Februar 1912 oppheves.”*¹⁶²

Odelstinget gikk inn for loven med 64 mot 38 stemmer. Videre i artikkelen blir det skrevet om hvordan de forskjellige partiene stemte. Arbeiderpartiet stemte for, fra Venstre stemte 8 personer for (blant dem Mowinckel), det Radikale folkeparti stemte for, 2 personer fra Høyre stemte for (deriblant frk Swensson), og også noen av representantene fra Frisinnede folkeparti og Bondepartiet stemte for. Mot er de resterende fra Høyre, Bondepartiet, Venstre, Kristelig folkeparti og Samfundspartiet.¹⁶³

I artikkelen beskriver de hvordan debatten foregikk. Fjalstad fra Høyre innledet med å ta opp mindretallets forslag, som gir kvinner adgang til diplomatiske konsulære embeter og til bli statsråder, men gir dem ikke tilgang til å bli prester eller militære.¹⁶⁴ Fjalstad sa at han undret seg over at denne saken ble tatt opp igjen når den sist ble tatt opp var i 1934. Og at saken hadde lite å si for den praktiske betydningen. Videre sa taleren at han hadde ikke hadde noe personlig imot at kvinner ble prester, men at han synes det var viktig å ta hensyn til den kirkelige opinionen. Fjalstad poengterte at i 1927 uttalte 957 av menighetsmedlemmer seg i mot kvinnelige prester, mens kun 43 av medlemmene var for og at også at kvinner med kirkelige interesser var imot kvinnelige prester.¹⁶⁵

Senere var det Bjørnson fra Bondepartiet som gikk opp for å tale. Han minnet forsamlingen på forslaget som kom i 1891. Han sier at dette forslaget gikk ut på hel likestilling, og at det er det samme forslaget som ligger fremme nå. Han håpet at norske bønder ville gi kvinner forståelse og stemme for rettferskravet.¹⁶⁶

¹⁶¹ *Dagbladet*, ”Stort flertall for kvinners adgang til presteembeder”, 1.04.1936, 4

¹⁶² *Dagbladet*, ”Stort flertall.”

¹⁶³ *Dagbladet*, ”Stort flertall.”

¹⁶⁴ *Dagbladet*, ”Stort flertall.”

¹⁶⁵ *Dagbladet*, ”Stort flertall.”

¹⁶⁶ *Dagbladet*, ”Stort flertall.”

Bjørnsons sin partifelle Hovland tok over talerstolen og sa: ”*Det er tegn som tyder på at forholdet mellom stat og kirke ikke vil bli så godt som før.*”¹⁶⁷ Og svarer Bjørnson med å minne han på at kirken står høyt i bondens tanker. Hovland erklærte at han elsket kirken, og avsluttet med å minne Arbeiderpartiet på at det er valgår.

Lavik (Kristelig folkeparti) understreket at Stortinget riktignok har rett til å vedta dette forslaget, men han måtte advare sterkt imot det. Kirken var imot. For meg, uttalte Lavik, kan derimot kvinner gjerne bli offiserer og løytnanter - det er en annen sak.¹⁶⁸

Statsråd Lie uttalte seg også under Odelstingets debatt, han viser til at det har skjedd mye siden 1934, og beklager for at de som sier dette ikke har fått med seg at det er kommet en ny regjering. Og at det og har vært ett skifte av syn på mange ting siden 1934.¹⁶⁹ Videre at staten må gå først når det kommer til rettferdskravet. Han mente at dette er mannfolkehensyn i ordets verste forstand som gjør seg gjeldende for mange av dem som er motstandere av reformen.¹⁷⁰ Han har respekt for andres meninger, da spesielt når det gjelder religion. Det konstaterer han for at saken ikke skal bli utnyttet i en bestemt retning og legger vekt på at det er forskjellige meninger innenfor den teologiske leir.¹⁷¹ Han sier videre kvinner gjør nyttig arbeid innen saniteten og i ”militærstaten” og spør om man skal forby dem adgangen til å få ledende stillinger innenfor dette? Han avslutter med at hva presteembetet angår så setter stillingen naturlige grenser, men at kvinnelige prester vil gjøre en god jobb i kvinnefengsler, sykehusene, i storbyens slumområder og i småkirkearbeid.¹⁷²

Signe Swensson fra Høyre inntok og talerstolen, og argumenterte med at det og var en tid man diskuterte kvinners adgang til å bli leger, og at også ble lagt frem som at det ikke var noe det var behov for og at kvinner uansett ikke ville ønske å gå til kvinnelige leger. Men at utviklingen viser det motsatte, og at behovet for kvinnelige leger har vært der og hadde bare blir mer og mer voksende.¹⁷³ Hun sier at kirken er fredlyst i dag, og at det gjør at mange ikke søker den og undret seg om kirkelivet var så blomstrende at det ikke kunne være behov for

¹⁶⁷ *Dagbladet*, ”Stort flertall.”

¹⁶⁸ *Dagbladet*, ”Stort flertall.”

¹⁶⁹ *Dagbladet*, ”Stort flertall.”

¹⁷⁰ *Dagbladet*, ”Stort flertall.”

¹⁷¹ *Dagbladet*, ”Stort flertall.”

¹⁷² *Dagbladet*, ”Stort flertall.”

¹⁷³ *Dagbladet*, ”Stort flertall.”

nye krefter og impulser. Hun avslutter med at hun trodde at kvinner kunne bidra med nytt liv i kirken, og at det eneste kvinner ba om er lov til å gjøre en innsats.¹⁷⁴

Denne artikkelen fra *Dagbladet* gir en god oversikt på debatten, på hva som ble sagt og av hvem gjennom de som talte under Odelstingets møte i denne diskusjon om å åpne alle statlige embeter for kvinnene. Det som fikk mest oppmerksomhet var kvinnelige prester, men også litt oppmerksomhet rundt kvinner i det militære embetet som statsråd Lie ble referert til.

Det er en interessant artikkel som gir et innblikk i hvor de forskjellige representantene stiller seg. Flere sier de ikke er personlig imot kvinnelige prester, men at de synes det er vanskelig å innføre noe kirken selv er så tydelig motstander av. Hovland viser dette med å frykte at dette vil ødelegge forholdet mellom staten og kirken. Lavik fra det Kristelige folkepartiet advarer Stortinget med å innføre denne loven fordi det vil skade forholdet til kirken, men at det ikke gjør han noe om kvinner ønsker å bli løytnanter og offiserer. Også Fjalstad sier han personlig ikke har noe mot kvinnelige prester, men at det er viktig å ta hensyn til den store motstanden som er i kirken.

Signe Swensson argumenterer annerledes og trekker parallell til at det tidligere i tilsvarende diskusjoner ble sagt at kvinnelige leger heller ikke var nødvendig, noe som visste seg å ikke holde stikk. Hun trakk frem at kvinnelige prester kunne tilføre noe nytt til kirken, ett form for friskt pust og det eneste kvinner ønsker er lov til å gjøre en innsats. Det hun sier er at kvinner kun ønsker å vise at de kan, vise at de kan bidra og vise at de og kan gjøre en god jobb.

Hennes argumentasjon om at det tidligere ikke ble trodd at det ville være behov for kvinnelige leger er en parallell til prestedebatten for også innenfor det fagområdet kan en vise til *Det andre kjønn* der mannlige leger var normen. Men at det i praksis ble bevist at også kvinner ble gode leger.

Artikkelen viser også redselen/ frykten politikere kunne ha for å trosse kirken. Flere av dem uttrykker at det i bunn og grunn ikke syntes det er noe galt med kvinner i det geistlige embetet, men at de ikke ønsker å skade forholdet mellom staten og kiren.

¹⁷⁴ *Dagbladet*, "Stort flertall."

Aftenposten publiserte en artikkel 23.04.1936 med overskriften ”Nedstemmer Lagtinget loven om kvinners adgang til presteembeder?”.¹⁷⁵ I denne skriver *Aftenposten* om at det denne ettermiddagen kl.17 skal Lagtinget behandle Odelstingets beslutningen til lov om kvinnelige prester. De forutser at det som har skjedd tidligere vil skje igjen, nemlig at lovforslaget blir nedstemt i Lagtinget. Der antar de at 19 stemmer mot og 19 stemmer for, og at presidentens dobbeltstemme vil bli avgjørende i saken.¹⁷⁶ Det var Moseid fra Bondepartiet som var presidenten, og det blir forutsett at han kommer til å stemme mot. Det blir videre antatt at saken da vil gå tilbake til Odelstinget som igjen vil stemme for, for så gå tilbake til Lagtinget der det igjen ville stemmes ned og derfra ende opp i plenum (Stortinget) hvor det ville bli forkastet, siden det ikke ville oppnå det 2/3 flertallet det må ha.¹⁷⁷

Artikkelen fra *Aftenposten* kommer litt over en måned etter den over nevnte fra *Dagbladet*. Den beskriver ganske godt realitetene slik de var. Forslag om å åpne fullt opp for kvinner til å bli prester, ble sendt slike mellom Odelstinget og Lagtinget og til slutt nedstemt i Stortinget fordi 2/3 flertallet ikke ble oppnådd.

Og *Aftenposten* fikk rett, som vi nå vet i ettertid gikk lovforslaget ikke igjennom 1936.

Dagbladet publiserte en artikkel i 07.05.1938 med tittelen ”Kvinner i embed”, og tar der opp kvinners kamp om adgangen til embeter de senere årene, samtidig med at justiskomiteen behandler forslaget om lik rettighet og tilgang mellom menn og kvinner.¹⁷⁸ De skriver videre at slik situasjonen er på dette tidspunktet kan ikke kvinner bli diplomater, statsråder, konsuler, og de kan heller ikke bli prester eller offiserer. *Dagbladet* skriver at i diskusjonen om åpning av embeter, så er det det kirkelige embete striden vil stå om.¹⁷⁹

De trekker da linjene tilbake om at det i 1912 var sterk ergrelse i kirkelige kretser over å la kvinner holde oppbyggelse i kirken, og det er de samme argumentene som nå ble brukt mot brukt mot kvinnelige prester. Kvinner har siden 1925 fått tilgang til å holde oppbyggelse i kirken. Og forteller videre at bispemøtet i 1936 og 1937 har bestemt at de vil utvide denne

¹⁷⁵ *Aftenposten*, ”Nedstemmer Lagtinget loven om kvinners adgang til presteembeder?”, 23.04.1936, 1

¹⁷⁶ *Aftenposten*, ”Nedstemmer.”

¹⁷⁷ *Aftenposten*, ”Nedstemmer.”

¹⁷⁸ *Dagbladet*, ”Kvinner i embed”, 7.05.1938, 3

¹⁷⁹ *Dagbladet*, ”Kvinner i embed”

adgangen, blant annet med å utnevne kvinnelige diakoner. Men presteembetet skulle kvinnene fremdeles være utelukket fra.¹⁸⁰ *Dagbladet* mente at det var en dårlig prinsipiell holdning i dette;

*”når kvinnene har adgang til å forkynne og gjøre annet kirkelig arbeid, kan det av kristne grunner ikke være riktig å forby å gi dem selve embedsstillingen.”*¹⁸¹

Dagbladet understreket det med at regjeringen har uttrykt at det ikke vil bli tale om å utnevne en kvinne til prest hvis menigheten ikke ønsker det. Men hvis menigheten skulle ønske en kvinne selv, så er det temmelig tåpelig at loven skal stå i veien for det.¹⁸²

Artikkelen fortsetter med å minne om at spørsmålet allerede har vært oppe to ganger i forrige stortingsperiode, etter forslag av to forskjellige regjeringer. Begge gangene ble det vedtatt i Odelstinget, men avvist i Lagtinget. *Dagbladet* antok det sikkert gå bedre i år, siden de kirkelige argumentene blir svakere og svakere. Og at flere begynner å forstå at det ikke er riktig, men også uklokt av kirken å støte kvinner bort. Avslutningsvis skriver avisen at det for øyeblikket ikke ser ut som det blir noen kvinnelige prester i nærmeste fremtid, men at Norge burde gå inn for kvinner i regjeringen og som ministre. Det er en menneskerettighet.¹⁸³

Dagbladet gir i denne artikkelen en oversikt over konflikten. Litt om hvordan utviklingen har vært, hvordan argumentene har endret seg i løpet av perioden og at argumentene imot kvinner i geistlig embete begynner å bli svakere.

Utviklingen uttrykkes gjennom eksempelet på til at kirkelige kretser tidligere var mot at kvinner skulle holde oppbyggelse til at den samme type argumentene nå ble brukt mot kvinnelige prester. De typiske argumentene knyttes til tradisjon, bibelen, guds ord, kjønnsrolle osv. Men at kvinner fikk tilgang til å holde oppbyggelse og at det deretter også ble bestemt å utvide kvinners plass i kirken. Men altså ikke åpne presteembetet. Da vender tradisjonelle motargumenter tilbake.

Det kritiseres i artikkelen. Det uttrykkes at de synes det er merkelig at kvinnen ikke skal kunne bli prest, når hun kan forkynne og å gjøre annet arbeid i kirken. Hun kan forkynne guds

¹⁸⁰ *Dagbladet*, ”Kvinner i embed”

¹⁸¹ *Dagbladet*, ”Kvinner i embed”

¹⁸² *Dagbladet*, ”Kvinner i embed”

¹⁸³ *Dagbladet*, ”Kvinner i embed”

ord, men hun kan ikke bli ordinert til prest og åpne den samme tittel på lik linje med mennene. *Dagbladet* uttrykker at de håper det vil gå bedre i nærmeste fremtiden, og at det vil bli innført. De gir kirken en form for advarsel, og sier at det ikke er lurt av dem å ikke ønske kvinner velkommen, og at flere begynner å synes dette ikke er greit. Så avslutter de med å kaste ett lite stikk til regjeringen ved å minne dem på at det er plass til kvinner - der også.

3.2 Odelstinget og Lagtinget

Odelstinget var den ene av Stortingets to avdelinger som var i virke mellom 1814 og 2009, mens Lagtinget var den andre som og var i virke i samme tidsperiode. Odelstinget besto av $\frac{3}{4}$ av Stortingets medlemmer. Den resterende delen av Stortinget var representerte i Lagtinget.¹⁸⁴

Regjeringen og Odelstingets medlemmer har kun rett til å fremme lovforslag. Lagtingets medlemmer hadde ikke forslagsrett.

Lovforslagene ble derfor framsatt på Odelstinget, og hvis forslaget ble vedtatt ble det tatt videre til vedtaksbehandling i Lagtinget. Hvis de Lagtinget ikke kom til enighet om lovforslaget, gikk forslaget tilbake til Odelstinget for en ny behandling hos dem, for så å sendes tilbake til Lagtinget. Hvis Lagtinget fremdeles ikke var enige gikk det videre til behandling i plenum (Stortinget).¹⁸⁵ Her måtte det 2/3 flertall til for å bli vedtatt.

Spørsmålet rundt kvinnelige prester ble tatt opp i Odelstinget og Lagtinget flere ganger. I 1934 var det et flertall på 5 stk i justiskomiteen som ønsket å gå lengre enn Regjeringen og ønsket å åpne alle embeter for kvinner, utenom militæret. De som var mot kvinner som geistlige hadde ”ingen reel verdi” i folket, var flertallets begrunnelse.¹⁸⁶

Fredag 16. Februar 1934 i Odelstinget, var nesten alle innvendinger mot kvinnelige prester borte. Bare noen få uttalte seg kraftig mot kvinnelige prester. Deriblant representanten for det Kristelige folkeparti, Nils Lavik. Det ble og holdt taler fra fire kvinner. Det var Helga Ramstad og Helga Karlsen fra Arbeiderpartiet og Signe Swensson og Gulla Grundt fra Høyre. Alle de fire kvinnene talte for reformen. Og Signe Swensson minte Høyre og Venstre på hva som sto i deres partipost. I Venstre sin sto det: ”*lik rett i samfunnet for mann og kvinne*” og i

¹⁸⁴ Erik Holmøyvik, Jon Gisle, ”Odelstinget”, Hentet 03.01.2022 fra <https://snl.no/Odelstinget>

¹⁸⁵ Erik Holmøyvik, Jon Gisle, ”Odelstinget”

¹⁸⁶ Anna Caspari Agerholt, Den norske kvinnebevegelses historie (Oslo: Gyldendal, 1973), 274.

Høyre en om ”rettslig og økonomisk likestilling” for begge kjønn. Men flere var samtidig redde for spliden det ville kunne skape med kirken.¹⁸⁷

Det ble flertall for å åpne presteembetet for kvinner i Odelstinget, med 60 mot 46 stemmer. 51 av disse stemmene for var fra Arbeiderpartiet alene. Saken gikk videre til Lagtinget hvor den tapte med 19 mot 18 stemmer. 1. Mars var saken tilbake i Odelstinget, som fikk det samme resultatet for igjen. Men heller ikke denne gangen ett flertall i Lagtinget. Og dermed ble forslaget om kvinnelige prester veltet. Saken ble tatt opp i plenum 13.mars, men det gikk ikke å åpne opp siden det 2/3 flertall som trengtes for å vinne ikke nådde frem. Der var det 78 som stemte for, og 69 som stemte mot.¹⁸⁸

Etter Odelstinget sitt flertall kan man lørdag 17. Februar 1934 finne en stor overskrift på forsiden av bladet *Dagen* ”Kvinner skal kunne bli prester.” Videre skriver de om at Odelstinget har behandlet spørsmålet om at kvinner skal kunne under de samme betingelser som menn ansettes i statens embeter, og dermed skal kunne bli prester. De nevner avstemningen i 1926-27 som ble foretatt av menighetsrådet hvor 957 var imot at kvinner skulle få adgang til presteembetet, og at kun 43 i menighetsrådet var for, mens 14 ikke uttalte seg.¹⁸⁹ Og at seks biskoper har uttalt seg i mot kvinnelige prester, mens en har valgt å ikke ta ett bestemt standpunkt til saken. Videre skriver de at en ikke skulle vedtatt en lov som for den delen av befolkningen det gjaldt var imot. Og at det heller ikke blant kvinnene var det ingen stor tilslutning for kvinner inn i det geistlige embetet. I artikkelen gjenforteller de også hva de forskjellige talte om før avstemningen skulle skje.¹⁹⁰

I denne artikkelen fra *Dagen*, viser avisen til menighetens ønske om å ikke innføre kvinnelige prester. Det skriver de samtidig som Odelstinget behandlet spørsmålet. *Dagen* viser til at det var svært få i menighetsrådet som var for kvinnelige prester, og presiserer at hele 6 biskoper var mot kvinnelige prester. De la stor vekt på at når dette ikke er ønsket av kirken selv, så burde det heller ikke bli innført. Her viser *Dagen* sitt ståsted, ved at de konsentrerer seg om å løfte frem alle som er mot kvinnelige prester, og legger vekt på at dette heller ikke er noe som

¹⁸⁷ Agerholt, Kvinnebevegelses historie, 274

¹⁸⁸ Agerholt, Kvinnebevegelses historie, 275.

¹⁸⁹ *Dagen*, ”Kvinner skal kunne bli prester.”, 17.februar 1934, 1

¹⁹⁰ *Dagen* ”Kvinner skal kunne bli prester.”

er ønsket av de det har effekt på. Siden *Dagen* er en kristen avis, kan en naturlig anta de ikke bare referer til kirken, men også sin egen redaksjon og sine lesere.

Under Nygaardsvold regjering i januar 1936 ble det framsatt en kongelig proposisjon, hvor alle unntak fra loven av 1912 ble foreslått å oppheve. Som i 1934 seiret den i Odelstinget i begge behandlingene og med større flertall enn i 1934. Men også denne gangen manglet det stemmer i Lagtinget. Og det ble tatt opp i plenum igjen hvor 68 stemte for, mens 55 stemte mot kvinners adgang til alle embeter.¹⁹¹

Det som var annerledes nå var at Arbeiderpartiet var kommet i regjeringsposisjon. Frem til da hadde alle tatt hensyn til motstanden som kom fra kirken. Arbeiderpartiet ønsket å ha likestilling på alle embetsstillinger. Og ønsket at alle unntak skulle oppheves for å kunne ha likestilling mellom kjønnene.¹⁹²

Regjeringen valgte å fremsette proposisjonen uten å konsultere seg med kirken først, slik som det hadde blitt gjort tidligere. Dette kan man nok anta er fordi de forventet at det ville gi det samme resultatet som det hadde gjort tidligere, altså ett tydelig nei. Uansett fikk vedtaket samme skjebne som i 1934, sendt frem og tilbake mellom Odelstinget og Lagtinget, for så bli nedstemt i plenum.¹⁹³

I ett innlegg i *Dagen* i 1936 med overskriften ”*På kryss og tvers i hovedstaten i uken som gikk.*” ble det lett nevnt at proposisjonen om kvinnelige prester gikk i gjennom Odelstinget nok engang. Videre blir det skrevet at dette kommer til tross av gode innlegg imot loven fra representantene Stray (V), Hovland (B), Sven Svensen (H) og Nils Lavik (K.f) så fikk proposisjonen ytterligere 4 stemmer mer enn sist gang, ”*idet noen borgerlig sviktet.*”¹⁹⁴

Her viser også *Dagen* sitt meningsbærende standpunkt i saken ved å vise til de som talte imot kvinnelige prester talte godt, men at det allikevel ble flere stemmer for kvinnelige prester, og at det fulgte av en svikt på den borgerlig side gjennom at noen flere av dem nå stemte for.

¹⁹¹ Agerholt, *Kvinnebevegelses historie*, 276.

¹⁹² Norderval, Kristin Molland, *Mot strømmen: kvinnelige teologer i Norge før og nå*. (Oslo: Land og kirke/Gyldendal, 1982) 65

¹⁹³ Norderval, *Mot strømmen*, 65

¹⁹⁴ *Dagen*, ”På kryss og tvers i hovedstaten i uken som gikk.” 4. April. 1936, 4

21. januar 1938 kom en ny lov som fjernet begrensingene for kvinners rett til embete. Dette med unntak til presteembetet. Prinsipielt ble adgangen åpnet for kvinner også til de geistlige embeter, men med en korrektur:

*”Ved besettelse av kirkelige embeder bør dog kvinner ikke ansettes som prester, hvor menighetene av prinsipielle grunner uttaler seg imot det”.*¹⁹⁵

Loven var foreslått av Arbeiderpartiet som var det regjerende partiet. Det skjedde uten noen formell kirkelig høring. Det kom sterke protester fra kirken som førte til forslaget om kompromissforslaget fra Johan L. Mowinckel. Det vant likevel frem.¹⁹⁶

Da det ble kjent at regjeringen hadde tenkt til å ta opp saken igjen, fikk de flere støtteerklæringer fra flere organisasjoner slik som: Norske Kvinners Nasjonalråd, Norsk Husmorforbund, 15 kvinneråd i forskjellige byer og 12 andre foreninger. Det kom og noen som viste sin uenighet: Det frivillige Kirkeråd og Norges Kirkelige Landslag.¹⁹⁷

Debatten i Odelstinget ble heftig. Trygve Lie som var justisminister nevnte grunnene til at regjeringen la frem proposisjonen. Det var et rettferdighetskrav, det var et kulturkrav, og at mindreverdigheitsstempelen som kvinnene fikk ved loven i 1912 burde fjernes.¹⁹⁸

Odelstinget kan fjerne århundres undertrykkelse og urettferdig behandling av kvinnene. Til tross for at det varsles kirkestrid, til tross for at der varsles en kamp om saken, må ikke disse skremser hindre noen i å ta et standpunkt de mener er riktig.¹⁹⁹

Dette sitatet som er funnet i *Mot strømmen* av Kristin Molland Norderval viser tydelig regjeringens ønske om likestilling mellom kjønnene, i hvert fall på det prinsipielle grunnlag. Kvinner skal ha lik rett som menn til å bli prester. Den viser og hvordan kirken gjør så godt de kan for å hindre at kvinnelige prester skal bli en realitet.

De kom frem til en kompromiss som ingen av partene var fornøyde med, men som begge kunne leve med. "Heldigvis" for kirken ville det fremdeles ta 23 år før den første kvinnelige presten ville komme.

¹⁹⁵ Fjellberg, *Kvinnelige prester?*, 11

¹⁹⁶ Repstad, Pål, *Mannen som ville åpne kirken: Kristian Schjelderups liv*. (Oslo: Universitetsforlaget, 1989), 394

¹⁹⁷ Norderval, *Mot strømmen*, 68

¹⁹⁸ Norderval, *Mot strømmen*, 68

¹⁹⁹ Norderval, *Mot strømmen*, 69

10.juni 1952 kom det en endring i Grunnloven. Grunnlovsendringen kom i § 92 slik at paragrafens 4. ledd, som omhandler særbestemmelse om kvinner, da falt bort. 14. Juni 1956 kom så enda en ny lov som opphevet loven som kom 24.juni 1938 og kirken mistet dermed kompromisset, sin reservasjonsrett.²⁰⁰

Grunnen til at disse lovendringene kom var fordi Norge var medlem av FN og derfor (FN-konvensjonen i 1952) måtte enhver bestemmelse som kunne gjøre forskjell på menn og kvinner fjernes.²⁰¹

”Odelstinget oppfylte et rettferdskrav i går”,

er overskriften i *Dagbladet* 01.06.1956, og artikkelen begynner slik:

Det er et historisk og et bedrøvelig faktum at hver eneste gang det har vært tale om fremskritt når det gjelder kvinnens frigjøring, har en møtt de samme argumentene om igjen og om igjen fra kirkelig hold. Det gjaldt hennes stemmerett, det gjaldt retten til å bli lærer, det gjaldt hennes rett til samfunnet i det hele tatt, som alltid er møtt med argumenter om at ”kvinnens stemmerett og valgbarhet strir mot skriftens og naturen”. Tande (V) i Odelstinget.²⁰²

Mot 24 stemmer ble Lex Mowinckel fra 1938 opphevet, og dette markerte slutten på en lang og bitter strid, skriver *Dagbladet*. Videre skriver de at kvinner fremdeles vil måtte kjempe, fordi ingen ønsker å arbeide en plass de ikke er ønsket. Tande blir sitert i innlegget:

Ingen vil i dag hevde at kvinnen skal tie i forsamlingen. Ingen vil i dag hevde at hun ikke skal være lærer. Jeg tenker at når det har gått noen år, vil ingen lenger hevde at hun ikke skal få lov til å være prest i den norske kirke.²⁰³

Dette var avslutningen av *Dagbladets* artikkel. Dette er ord med mye kraft og ett viktig budskap. Endelig var kampen om lovverket over. Det var en lang kamp mellom Odelstinget og Lagtinget å åpne opp for kvinner i det geistlige embetet, som endelig var over. Noen år senere ble Ingrid Bjerkås prest. Men fremdeles var det mange, som vi vil se eksempler på senere i oppgaven, som argumenterer mot denne ordinasjonen, og som fortsatt ikke ønsket kvinnelige prester. Og, som denne oppgaven også innledes med, så gikk det ikke slik Tande håpet ... *at ingen om noen år ville være mot at hun ikke skal få lov å være prest i Den norske kirke.*

²⁰⁰ Fjellberg, *Kvinnelige prester?*, 11

²⁰¹ Fjellberg, *Kvinnelige prester?*, 12

²⁰² *Dagbladet*, ”Odelstinget oppfylte et rettferdskrav i går”, 01.06.1956, 6

²⁰³ *Dagbladet*, ”Odelstinget”.

3.3 De politiske partiene

Dette delkapittelet skal omhandle de politiske partiene sin rolle i kampen for kvinnelige prester, og se nærmere på hvilke partier som kjempet for likestilling i de geistlige embeter. Noen av partiene kjempet hardere enn andre for full likestilling, men for noen var forholdet mellom stat og kirke svært komplisert som kunne gjøre det vanskelige å følge politikken de ellers hadde lovet å holde seg til. Det kunne være vanskelig for noen av partiene å ta et klart standpunkt med tanke på forholdet staten og kirken i mellom.

Politikken står som sagt svært sterkt i denne debatten og er selve pådriveren for å innføre kvinnelige prester.

Kvinnens stemmerett kom 1913, og med det oppnådde kvinner i Norge full statsborgerlig stemmerett på lik linje med menn.²⁰⁴ Og dette ble starten på kvinners likestilling i samfunnet. Så mye som over halvparten av kvinnene som stemte ved valget i 1957 stemte på venstrepartier. Dette var en endring fra hvordan det hadde vært før andre verdenskrig hvor de kvinnelige velgerne ofte hadde favorisert høyre siden. Men etter andre verdenskrig hadde kvinnene en tendens til å heller favorisere venstre siden av politikken enn høyre.²⁰⁵ Dette kan forklares med større yrkesaktivitet blant kvinnene enn tidligere, endring i privatlivet og samlivsformer, likestilling ble en sterkere sak i politikken og mer bevisstgjøring rundt likestilling, offentlig omsorg og abortspørsmål.²⁰⁶ Kvinnelige velgere bidro til Venstres sterke stilling i mellomkrigstiden, og de medvirket til å sikre Arbeiderpartiets fotfeste i etterkrigstiden. Kvinner viste seg å samles rundt sosialpolitiske spørsmål, miljø- og skolepolitikk.²⁰⁷

Det var Arbeiderpartiet som i 1938 foreslo loven om åpne adgangen for kvinner inn i alle statens embeter, uten en formell kirkelig høring. Det ble som forventet sterk motstand fra kirken og som nevnt tidligere ble det inngått ett kompromiss som ga kirken rett til å reservere

²⁰⁴ Hagemann, Melby, Roll- Hansen, Sandvik, *Med kjønnsperspektiv*, 393

²⁰⁵ Hagemann, Melby, Roll- Hansen, Sandvik, *Med kjønnsperspektiv*, 405

²⁰⁶ Hagemann, Melby, Roll- Hansen, Sandvik, *Med kjønnsperspektiv*, 405

²⁰⁷ Hagemann, Melby, Roll- Hansen, Sandvik, *Med kjønnsperspektiv*, 405

seg mot å ansette kvinnelige prester.²⁰⁸ Arbeiderpartiet ønsket igjen på 1950-tallet å fjerne denne reservasjonsretten, som ville føre til formell likestilling i offentlige ansettelses.²⁰⁹ Arbeiderpartiet var en pådriver for å åpne det geistlige embetet for kvinner.

Det var Arbeiderpartiet og Venstre som hadde statsministre i den analyseperioden oppgaven konsentrerer seg om, og som følgelig var det deres politikk som sto sterkest:

*Johan Ludwig Mowinckel 1933-1935 (Venstre)*²¹⁰

*Johan Nygaardsvold 1935-1945 (Arbeiderpartiet)*²¹¹

*Einar Gerhardsen 1945-1951, 1955-1963 (Arbeiderpartiet)*²¹²

*Oscar Torp 1951-1955 (Arbeiderpartiet)*²¹³

Dagbladet oppfordrer Venstre i flere artikler, som vil komme som eksempler i dette delkapittelet, til å støtte kvinnelige prester. Det har nok sammenheng med at *Dagbladet* er forbundet til denne siden av politikken.²¹⁴

30.03.1954 skriver *Dagbladet* en artikkel med overskriften ”Venstre må arbeide for kvinnelige prester.”²¹⁵ I denne artikkelen skrives det om at Norges Venstrekvinnelag går inn for å støtte åpningen av det geistlige embetet til kvinner, og kvinners tilgang til presteembetet.

²⁰⁸ Repstad, *Mannen som ville åpne kirken*, 394

²⁰⁹ Repstad, *Mannen som ville åpne kirken*, 394

²¹⁰ ”Johan Ludwig Mowinckel,” Hentet 24.04.2022 fra <https://www.regjeringen.no/no/om-regjeringa/tidligere-regjeringer-og-historie/historiske-artikler/embeter/statsminister-1814-/johan-ludwig-mowinckel/id463366/>

²¹¹ ”Johan Nygaardsvold,” Hentet 24.04.2022 fra <https://www.regjeringen.no/no/om-regjeringa/tidligere-regjeringer-og-historie/historiske-artikler/embeter/statsminister-1814-/johan-nygaardsvold/id463389/>

²¹² ”Einar Gerhardsen,” Hentet 24.04.2022 fra <https://www.regjeringen.no/no/om-regjeringa/tidligere-regjeringer-og-historie/historiske-artikler/embeter/statsminister-1814-/einar-henry-gerhardsen/id463396/>

²¹³ ”Oscar Torp,” Hentet 24.04.2022 fra <https://www.regjeringen.no/no/om-regjeringa/tidligere-regjeringer-og-historie/historiske-artikler/embeter/statsminister-1814-/oscar-fredrik-torp/id463390/>

²¹⁴ Eide, ”Dagbladet”.

²¹⁵ *Dagbladet*, ”Venstre må arbeide for kvinnelige prester”, 30.03.1954, 2

Landsstyret har sendt ett brev til Venstres stortingsgruppe om denne saken som ble skrevet slik.²¹⁶

Etter avismelding tenker regjeringen på å foreslå for Stortinget å oppheve de restriksjoner som ennå finnes når det gjelder ansettelse av kvinner som prester. Norges Venstrekvinnelags styre ber Venstres Stortingsgruppe om å støtte regjeringens forslag, om det kommer, og om det ikke kommer, da arbeide for saken som en sak der er i samsvar med Venstres program.²¹⁷

23.01.1956 trykker *Dagbladet* en artikkel med denne overskriften ”*Venstre må gå inn for kvinnelige prester*”, som er sendt som ett privattelegram til avisen. Hvor artikkelen omhandler at Notodden Venstrelag vedtok enstemmig å sende en henstilling til Venstres stortingsgruppe om at de samlet ønsker å gå inn for endre loven om kvinnelige prester, og at kvinner skal kunne bli ansatt som prester på de samme vilkårene som menn.²¹⁸

En annen artikkel i *Dagbladet* i 11.06.1956. med overskriften ”*Skuffende*” omhandler partiet Venstre og kvinnelige prester.²¹⁹ I denne artikkel blir det skrevet om at Lagtingspresident Røiseland var den eneste av Venstres representanter i Stortinget som stemte mot å endre loven om kvinnelige prester, slik at kvinner skulle få samme ansettelsesvilkår som menn. Det blir skrevet videre at Røiseland nettopp hadde blitt gjenvalgt som Norges Venstrelags formann, og dette gjør det enda mer skuffende at han ikke stemte for å endre loven om kvinnelige prester.²²⁰ De skriver videre at siden det allerede hadde kommet en lov som tillater at kvinner kan utnevnes til prester, så er det prinsipielle spørsmålet ute av verden. Det gjaldt nå å få fjernet særbestemmelser som gjelder for kvinner, men som ikke gjelder for menn. Altså å få likestilling for menn og kvinner i alle slags embeter og stillinger.²²¹ De skriver videre at Røiseland kom med en valen begrunnelse for sin stemmeavgivning. Han var prinsipielt for å ha kvinnelige prester, men at han tok hensyn til kirken, slik at saken kunne ”modnes”. Det skrives videre at tradisjonens tro så ”modnes” ting veldig sakte i de leirer som Røiseland ønsker å ta hensyn til. Avslutningsvis står det i artikkelen at siden Venstre har stått i brodden

²¹⁶ *Dagbladet*, ”Venstre må arbeide for kvinnelige prester.”

²¹⁷ *Dagbladet*, ”Venstre må arbeide for kvinnelige prester.”

²¹⁸ *Dagbladet*, ”Venstre må gå inn for kvinnelige prester”, 23.01.1956, 10

²¹⁹ *Dagbladet*, ”Skuffende”, 11.06.1956, 6

²²⁰ *Dagbladet*, ”Skuffende”

²²¹ *Dagbladet*, ”Skuffende”

for svært mange kvinnesaker, så har nok Røiseland skuffet svært mange venstrevelgere i landet.²²²

I alle disse artiklene fra *Dagbladet* bli Venstre oppfordret til å støtte kvinnelige prester. Slik artikkelen ”*Skuffende*”, blir det skrevet at Venstre har stått i brodden for svært mange kvinnesaker, og dermed og også burde stå foran for likestilling i de geistlige embeter.²²³ Som sagt var *Dagbladet* tradisjonelt sett blitt koblet med denne siden av politikken. Det går også an å tolke avisens intensjon med å oppfordre ett parti til å fremme denne saken på bakgrunn av at de selv ønsker å fremme kvinnesaker, og mener dette er ett spørsmål om kvinners likestilling, og at det er noe partiet burde arbeide for å innføre.

Det står videre i artikkelen ”*Venstre må arbeide for kvinnelige prester*” at de ber Venstres Stortingsgruppe være tro til sitt program. I Venstre sitt Valgprogram fra 1953 står det slik:

Full jamstilling mellom kvinner og menn i arbeids- og samfunnslivet med like lønns- og avansementsvilkår. Samme aldersgrenseregler for kvinner og menn.

Tiltak for å lette arbeidet i heimene. Gifte kvinner bør få høve til å bruke sin yrkesutdanning i arbeidslivet, og være med i samfunnslivet på like fot med mennene.²²⁴

I dette Valgprogrammet står det klart og tydelig at Venstre fremmer at kvinner og menn skal være likestilt i yrkeslivet. Og de blir med dette påminnet på hva de har lovet å støtte, og dermed og burde vært med på å støtte kvinnelige prester og likestilling i de geistlige embeter. At likestillingen i yrkeslivet burde gjelde det geistlige embetet på lik linje med andre yrker, selv om kanskje enkelte ikke ønsker å gå mot kirken og prøver å beholde ett godt forhold mellom staten og kirken.

Peter E. Vorum som er arbeiderpartirepresentant sier det slik om kvinners egenskaper og kvinners engasjement i det kristelige arbeid²²⁵:

²²² *Dagbladet*, ”*Skuffende*”

²²³ *Dagbladet*, ”*Skuffende*”

²²⁴ ”VALGPROGRAM for Venstre 1953”, Hentet 24.04.2022 fra

<https://www.nsd.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=kvinne%20&rows=10&fq=partikode:32&fq=partikode:107&fq=partikode:31&fq=aarstall:1953&fq=>

²²⁵ Stendal, Hinnaland, ”Kirke og stat,” 140

De er mer innstillet på den slags virksomhet enn vi menn; de er mer religiøse, og de er har en velsignet evne til å kunne ofre sig, til å kunne gå opp i sin gjerning, til å kunne gi noget, og det er det som når alt kommer til alt er det viktigste for dem skal arbeide i kirken med ordets forkynnelse. ²²⁶

Her argumenterer Peter E. Vorum for at kvinners følelses side som nettopp deres positive side for å kunne forkynne på en god måte er interessant når nettopp denne siden av andre nettopp er blitt brukt i mot kvinner. Som at kvinner kanskje ikke tåler like mye som menn og dermed heller ikke er robuste nok til å takle presset. Men argumenteres det motsatt ved at denne siden av kvinner er nettopp det som gjør dem gode til å få en nær kontakt med mennesker. Og vil med dette være fantastiske sjelesørgere. Og slik Peter E. Vorum uttrykker det så er det kvinners evne til å gi alt og ofre seg som gjør henne perfekt til å forkynne guds ord. Dette viser og til kvinnens kjønnsrolle i samfunnet ettersom hun ble sett på som omsorgsfull, og at denne rollen kunne gagne henne i ett yrke som prest.

Kristelig Folkeparti har og uttalt mot kvinnelige prester. I en artikkel som ble publisert i *Aftenposten* 31.05.1956, hvor det ble skrevet om å fjerne reservasjonsretten som kom med loven om kvinnelige prester i 1938.²²⁷ Askildsen fra Kristelig Folkeparti stemte mot vedtaket om full likestilling mellom kjønnenes tilgang til presteembetet. Han viser til at flere biskoper uttalt seg imot kvinnelige prester, og kaller Odelstingets eventuelle vedtak flertallsdiktatur. Med å vedta dette forslaget påtvinger man menigheten kvinnelige prester de ikke ønsker. Som de mener strider med Guds ord, og han sier at dette kaller man demokrati og toleranse! Justiskomiteen stemte over vedtaket, og 8 av 10 stemte for. De som stemte mot var Askildsen fra Kristelig Folkeparti og Bruu fra høyre.²²⁸

Her viser Kristelig Folkeparti sin representant tydelig hvor de står i denne saken. Han går så langt som å si at hvis dette går igjennom så vil det være flertallsdiktatur. Det som kan tolkes med dette utsagnet er at selv om det er flertall for å åpne for kvinnelige prester, så er det ett klart flertall mot kvinnelige prester i kirken. Og om det blir vedtatt av Odelstinget så vil kirken bli presset på noe de ikke ønsker. Og igjen ser vi forholdet mellom kirken og staten. Staten vedtar noe som kirken ikke ønsker, og oppleves å diktere hvordan kirken skal styres.

²²⁶ Stendal, Hinnaland, "Kirke og stat," 140

²²⁷ *Aftenposten*, "Bitter strid i Stortinget om de kvinnelige prester", 31.05.1956, 1

²²⁸ *Aftenposten*, "Bitter strid i Stortinget om de kvinnelige prester"

Dette viser tydelig den problematikk Den norske kirke hadde som statskirke, når det kom til slik spørsmål som dette

Kapitel 4: Reaksjonene til debatten i media

I dette kapitlet skal vi se på noen av de forskjellige reaksjonene til debatten slik de utspilte seg i media. Her vil vi se på flere av aktørene som deltok i debatten og på de forskjellige argumentene som ble brukt mot å gi kvinner tilgang på presteembetet.

I det første delkapitlet belyses noe av selve motstanden mot kvinnelige prester som kom til uttrykk gjennom i media, fra forskjellige hold.

I det neste sees det på hvilken rolle det bibelske ord spiller inn i debatten. Hvordan det som står i bibelen (eller og tolkes at står i bibelen) blir brukt som argumentasjon imot kvinnelige prester, men også motsatt - hvordan det ble avfeid av noen.

Det vil også bli vist noe til hvordan andre lands debatt rundt samme tema foregikk, hvilke reaksjoner andre land møtte i deres arbeid med innføring av kvinnelige prester og hvordan det igjen påvirket debatten i Norge.

Det settes lys på reaksjonene til prestene selv som kom frem i media, hvordan prestene argumenterte for sitt ståsted, hvordan de ble sitert og hvordan de ble intervjuet i avisene.

Ble prestemangelen, som det var på den tiden, også trukket frem og brukt som ett argument for å eventuelt oppfordre til å gi kvinnelige tilgang til yrket som prest?

Til slutt skrives det litt sølibat. Fordi sølibat var ett tema som ble dradd opp i forbindelse med denne debatten med formål om å vurdere å på ny innføre sølibat, hvis det ble kvinnelige prester.

4.1 Motstanden mot kvinnelige prester

Som vi har sett gjennom hele oppgaven ytes det en ikke ubetydelig motstand mot å gi tilgang for kvinner til presteembete. Det ytes fra flere hold gjennom den perioden som undersøkes. Noen eksempler på motstanden og aktørene bak den, trekkes her frem.

Fra kirken selv kom motstanden til uttrykk gjennom flere aktører. For eksempel av biskopene. I en artikkel som ble publisert i *Aftenposten* 06.03.1961 med tittelen ”*Seks biskoper advarer mot kvinnelige prester*”, er det skrevet en uttalelse fra de seks biskoper hvor de advarer mot spliden som vil komme i kirken hvis kvinnelige prester bli realitet.²²⁹ Dette er uttalelser som kommer etter at Ingrid Bjerkås fikk ordinasjonstillatelse. De skriver at kvinnelige prester ikke

²²⁹ *Aftenposten*, ”Seks biskoper advarer mot kvinnelige prester”, 6.03.1961, 1

vil kunne ha en positiv medvirkning til tjenesten. Og at for dem vil det være umulig å ordinerer kvinner til det geistlige embetet. De taler om samvittighetsnød og vanskeligheter som kan forekommer i det praktiske menighetslivet. Uttalelsen er undertegnet av de seks biskopene: Johannes Smemo, Oslo, Bjarne Skard, Tunsberg, Ragnvald Indrebø, Bjørgvin, Kaare Støylen, Agder, H. E Wisløff, Sør- Hålogaland, og Fridtjov Birkeli, Stavanger.²³⁰ De sier at det vil være umulig for dem å kunne godta kvinnelige prester utfra holdningen som er i Det nye testamentet. De sier de er bundet av Gud og lojalitetsforpliktelse ovenfor deres kirke. Dette er ett samvittighetsspørsmål for dem som de må uttrykke, selv om det kan skape konflikt mellom stat og kirke. Og de sier at denne rett må også gjelde for alle prester og menighetsmedlemmer.²³¹

Saken fortsetter med å gi navnene til de tre biskoper som ikke signerte uttalelsen: Kristian Schjelderup i Hamar, Tord Godal i Nidaros og Alf Wiig i Nord- Hålogaland.²³²

Senere i artikkelen gjengir *Aftenposten* uttalelsen fra de 6 i sin helhet

Det må vurderes som en tung stemme mot kvinnelig presteskap, når 6 av 9 biskoper uttrykker seg så tydelig og på denne måte.

Uttalelsen sier at siden det nå er kommet ordinasjonstillatelse for kvinnelige prester, er det viktig for dem å komme med en samlet beskjed om deres syn på situasjonen. De presenterer videre en liste med årsakene til at de er mot kvinnelige prester. Listen er på fem punkter.²³³

Kort gjengitt går de ut på vanskeligheten med å forene kvinnelige prester med Det nye testamentet. Det er på grunn av skaperordningen og til Herrens bud, og at de kjenner seg bundet til Guds ord. De finner det ikke riktig at dette er noe som de føler blir påtvunget dem fra staten, siden kirken selv har tatt ett klar standpunkt på dette. Videre vektlegger de deres lojalitetsplikt til kirken, til Guds ord og at kvinnelige prester vil føre til store motsetninger (og nød) i kirken. Og samlet medfører det at de ikke kan tillate seg selv å ordinere kvinnelige prester.

²³⁰ *Aftenposten*, "Seks biskoper advarer"

²³¹ *Aftenposten*, "Seks biskoper advarer"

²³² *Aftenposten*, "Seks biskoper advarer mot kvinnelige prester", 6.03.1961, 16

²³³ *Aftenposten*, "Seks biskoper advarer"

I denne teksten fremkommer de seks biskoper sitt synspunkt på kvinnelige prester, tydelig og alvorspregget. De presenterer det som noe de ikke kan stå bak utfra deres lojalitet til Guds ord og til bibelen, men også til kirken som er bygget på det samme. De kommer med advarsel om de konsekvenser som kan komme ved å ha kvinnelige prester, de advarer mot nød og splid innad i kirken, men kanskje mest av alt mellom kirke og stat. De føler at dette helt klart er noe de bli påtvunget og ikke noe kirken selv har ønsket.

Det refereres også til skaperordningen. Det er argumentasjon som kan knyttes til ”*det andre kjønn*”. Om at kvinner og menn har forskjellige roller og funksjoner, i forholdet mellom dem og ute i samfunnet for øvrig. Å stå bak talerstolen i kirken er ikke endel av kvinnens rolle og funksjon.

Det som og vises sterkt i denne artikkelen er at de setter ned en ordinasjonsnekt. De vil ikke ta del i det få kvinnelige prester inn i kirken.

Noen dager etter de seks biskoper sin uttalelse ble publisert i *Aftenposten*, er det en ny artikkel hvor indremisjonen viser sin støtte til de seks biskopene.²³⁴ I artikkelen blir det trykket en uttalelse fra Generalsekretær Torvald Øberg i Indre- Misjonsselskapet, hvor han sier seg enig i de seks biskoper sin mening om saken. Han sier at han er enig med deres syn på skaperordningen, og det som står i Bibelen hva det gjelder denne saken. De uttaler at det er i biskopene sin fulle rett til å ikke ta del i gjennomføringen av denne reformen.

Birger Adland som er sekretær i Vestlandske indremisjonsforbund erklærer også sin støtte til de seks biskoper.²³⁵

I denne artikkel erklærer Indremisjonen seg enig med de seks biskoper sine uttalelser, og dermed erklærer seg i mot kvinnelige prester.

Begge artiklene nevnt over utgis kort tid før Ingrid Bjerkås blir ordinert og setter med det en klar tone på hva som er kirkens mening om at hun skal ordineres senere samme måned.

²³⁴ *Aftenposten*, ”Indremisjonsfolk støtter de seks biskopene”, 08.03.1961, 10

²³⁵ *Aftenposten*, ”Indremisjonsfolk”

I 1938, før det ble åpnet for kvinner i det geistlige embetet, truet professor Hallesby med å gå av hvis loven ble vedtatt.²³⁶ I en artikkel publisert i *Aftenposten* skriver de at prestelæreren Hallesby uttaler at han ikke kan være med på utdanne kvinner til prestedtjenesten.

*”Jeg kan ikke undertegne et eksamensvitnesbyrd som erklærer en kvinnelig kandidat skikket til å være prest i den norske kirke”.*²³⁷

Han sa videre at han ikke visste om dette vil føre til sprekning i kirken, men at de vil føre mange til en samvittighetsnød. At han og andre prestelærere vil lide spesielt med samvittighetsnød siden det ville være de som må utdanne dem.²³⁸

Prestelærer Hallesby erklærer at hans samvittighet ikke kan tåle det kan ordineres kvinnelige prester, når dette er noe han er sterkt mot. En kan anta at han tenker på samvittighetsnød ovenfor de hellige skrifter og lojalitet til kirken sin som har bred enighet om å ikke ønske kvinnelige prester. Han sier og at han tror det er de som må utdanne de kvinnelige teologer som vil lide mest under denne samvittighetsnød. Og han truer med å gå av hvis så blir tilfellet.

Pastor Lyder Bergesen skrev en artikkel som ble publisert i *Aftenposten* 31.05.1961, med overskriften *”Hvor går grensen for motstand i dagens kirkelige situasjon?”*.²³⁹ I denne artikkelen går pastoren inn på motstanden mot kvinnelige prester, og om denne motstanden har vært berettiget eller for hard. Han viser til stiftskapellan Andreas Andreassen som har fått kritikk for sin harde uttalelser om kvinnelige prester. Han peker på at de prester og biskoper som ønsker å stå på den apostoliske, hellige og alminnelige kirkes grunn kan ikke akseptere den nye ordningen som har kommet, nemlig kvinnelige prester.²⁴⁰

Pastor Lyder Bergesen ønsker å presisere at det aldri kan sies ofte nok at denne reformen er noe som er blitt påtvunget kirken gjennom kvinnesakskvinner og politikere som har presset dette gjennom i likestillingens og det demokratiske navn. Ingen av kirkens instanser har gitt denne ordningen sin støtte.²⁴¹ Kun da reformen faktisk skjedde, var det noen av teologene

²³⁶ *Aftenposten*, ”Hallesby slutter som professor hvis det blir kvinnelige prester”, 23.05.1938, 10

²³⁷ *Aftenposten*, ”Hallesby slutter”

²³⁸ *Aftenposten*, ”Hallesby slutter”

²³⁹ Lyder Bergesen, ”Hvor går grensen for motstand i dagens kirkelige situasjon?”, *Aftenposten*, 31.05.1961, 8

²⁴⁰ Bergesen, ”Hvor går grensen”

²⁴¹ Bergesen, ”Hvor går grensen”

som viste sin støtte. Han sier det ikke kan sies klart nok at bevisbyrden ligger hos de som har kjempet frem reformen, men at de ikke har klart å være overbevisende.²⁴² Han hadde forventet mer av biskop Schjelderup som ordinerte Ingrid Bjerås. Det Pastor Lyder Bergesen sikter til er biskop Schjelderup sin uttalelse under ordinasjonen, at han ikke prinsipielt har noe i mot kvinnelige prester. Pastor Lyder Bergesen påpeker i artikkelen at ingen bibelske eller teologiske argumenter ble lagt frem. Han sier at det ikke finnes noe positiv basis for kvinnelige prester i bibelen, tradisjonen eller bekjennelsen.²⁴³ Han lurder dermed på hvordan noen da kan støtte kvinnelige prester? At ”mennesketanker” blir satt høyere enn Guds ord, og at det er viktigere for noen å tilpasse seg ”tidens smak” enn å ha lojalitet til Guds ord.²⁴⁴ Han fortsetter etter dette videre i artikkelen med å se til Sverige, og motstanden som har vært der etter at Sverige åpnet for ordinasjon av kvinnelige prester. Han skriver at januar 1960 sendte *Kyrkjelig Samling* i bekjennelsesfronten mot kvinnelige prester ut 17 punkter som skulle fungere som retningslinjer.²⁴⁵ Han går ikke inn på hva de 17 punktene inneholder, men noe han navner er at den kvinnelige presten ikke bør brukes i sognebud eller sjelesorg. Den kvinnelige prest bør ikke anmodes om å forrette dåp, vigsel eller begravelser.

”Legfolk i en menighet som har kvinnelig prest, må kreve mulighet til å bruke en annen prest innen menigheten eller prest fra et nabosogn.”²⁴⁶

Han sier videre at de svensk retningslinjer, går svært lengre enn de seks biskoper sin advarsel. Men han mener at det i bunn og grunn handler om det samme, de kan ikke godta kvinnelige prester. Han sier videre at motstanden ikke er vanskelig å forstå siden dette er noe som er blitt påtvunget på det dem fra staten. Og at man ikke kan forvente at som motstander skal man være stille og la det skje uten å gi uttrykk for sin mening.²⁴⁷ Han avslutter artikkelen med:

”Hvem har gått for langt, slik at vi har fått denne tragiske situasjon i vår kirke? Er det stortinget, regjeringen og kirke departement? Eller er det de seks biskoper. Sentralstyret for Prestelaget for Bibel og Bekjennelse og

²⁴² Bergesen, ”Hvor går grensen”

²⁴³ Bergesen, ”Hvor går grensen”

²⁴⁴ Bergesen, ”Hvor går grensen”

²⁴⁵ Bergesen, ”Hvor går grensen”

²⁴⁶ Bergesen, ”Hvor går grensen”

²⁴⁷ Bergesen, ”Hvor går grensen”

stiftskapellan Andreassen? Jeg kan ikke se annerledes på saken enn at den første gruppe har gått for langt".

248

I denne artikkelen som er publisert i *Dagen* og skrevet av Pastor Lyder Bergesen kommer han med en klare uttalelser mot kvinnelige prester, og sin støtte til de seks biskoper. Han presiserer og at denne striden som er kommet er berettiget, og at det på sin plass at man kan si i mot kvinnelige prester, spesielt siden dette ikke er noe kirken har ønsket. Han viser og til motstanden som har vært i Sverige for å bekrefte at det ikke bare er i Norge det er motstand mot innførelsen av kvinnelige prester. Han er også blant dem som viser til at dette er en sak presset frem av politikerne og kvinnesaksforkjemperne, og at de ikke har tatt hensyn til kirkens stilling til saken, men kun forholder seg til politikere og kvinnesaksforkjemperes ønske om full likestilling.

Han viser og sin skuffelse over Kristian Schjelderup som valgte å ordinere Ingrid Bjerkås. Han sier at de som støtter kvinnelige prester setter "mennesketanker" høyere enn hva som står i bibelen. Det må kunne vurderes som en kraftig påstand. For med uttalelsen kan en tenke at han mener at i bibelen står Guds ord, om hans vilje og hans plan. Og at disse ikke burde bli satt til siden av menneskets system. Når bibelen allerede er tydelig på sin vilje burde ikke "mennesketanker" motstride dette.

4.2 Strid med det bibelske ord

Et av argumentasjonene som er brukt mest mot kvinnelige prester er at det strider med det bibelske ord. Kvinnelige prester samsvarer ikke med det som står i bibelen, er ett av hovedargumentene til de som protesterer mot ordinasjon av kvinnelige prester. Og da spesielt hva Paulus har sagt i bibelen.

Helga Karlsen fra Arbeiderpartiet sier det slik under Odelstingets møte om å åpne for kvinnelige prester i 1936: "*Stakkars Paulus! Ingen mannfolk er misbrukt som ham.*"²⁴⁹

Bibelen og guds ord er noe som er svært relevant for debatten. Disse to ble mye brukt som ett argument mot kvinnelige prester i all hovedsak. Men så er det samtidig også en strid om hva bibelen faktisk ønsker å formidle. Personlige tolkninger skinner igjennom og skaper uenighet.

²⁴⁸ Bergesen, "Hvor går grensen"

²⁴⁹ *Dagbladet*, "Stort flertall for kvinners adgang til presteembeder", 1.04.1936, 5

At kvinner ikke skal heve sinn røst i kirken, er ett argument som blir brukt for å hindre at det skal komme kvinner på talerstolen. Paulus blir ofte brukt for å bygge opp under denne tankegangen, på grunn av 1. korinter 14:34 hvor det blant annet står:

Som i alle de helliges menigheter skal kvinnene tie i menighetssamlingene. For det tillates dem ikke å tale, men de skal underordne seg, som også loven sier. Men er det noe de vil ha rede på, da skal de spørre sine egne menn, hjemme, for det sømmer seg ikke for en kvinne å tale i menighetssamling.²⁵⁰

Disse kjente ord av Paulus er noe som blir brukt mye for å argumentere mot kvinnelige prester. For mange av aktørene og debattantene står det her svart på hvitt og helt tydelig at kvinnelige prester ikke skal heve sinn røst i kirken, og følgelig heller ikke kan tale på talerstolen. Det blir argumentert frem og tilbake rundt Paulus. Noen argumenterer for at Paulus ikke kan stå i veien for kvinnelige prester, mens noen bruker det som sitt hovedargument mot kvinnelige prester. Kan og dra inn det andre kjønn her, at kvinner ikke kan heve sin røst i kirken, og hvis de har spørsmål så må de heller henvende seg til sine menn hjemme, mens det samme regel ikke gjelder for menn.

Det kommer og klart frem fra noen av motstanderne at kvinnelige prester blir presset på kirken som en kvinnekamp og ikke med rot i troen og kristendommen. Mange sier seg enig i at det står veldig klart i Bibelen og gjennom Paulus at kvinner ikke skal kunne bli prester, men blir motargumentert med at verden utvikler seg. Og at det også står i Bibelen at man skal føye seg og respektere lovene og ønskene fra staten, derav burde det være greit med kvinnelige prester fordi staten fremmer det.

Det er ett innlegg i *Aftenposten* 10.04.1942 med overskriften ”Hva sier Paulus?” Artikkelen er undertegnet med V. Siegfried (ukjent person).²⁵¹ I artikkelen blir det skrevet om Paulus sine ord og henvist til Professor Hallesby der han blir sitert;

²⁵⁰ ”1 Korinter 14” Hentet 04.01.2022 fra <https://www.bible.com/no/bible/102/1CO.14.NB>

²⁵¹ V. Siegfried, ”Hva sier Paulus?”, *Aftenposten*, 10.04.1942, 3

Den kristne kirke derimot er forvisset om at apostelen Paulus og de andre apostlers ord i Det nye Testamente er Guds ord til sin menighet og derfor evig og uforanderlig. Derfor bøyer kirken seg også for skriftens ord -²⁵²

Forfatteren stiller spørsmålsteget med hvorfor kirken ikke følger dette også ved andre anledninger og referer for eksempel til Paulus sine ord om staten.²⁵³

Noen av prestene som argumenterer for kvinnelige prester, må innrømme at det er nedlagt ett forbud i Bibelen. Men også at dette er ikke noen menneske må være bundet av etter så lang tid ettersom samfunnet og roller forandres i løpet av en så lang tidsperiode. De viser til at Bibelen er ved flere anledninger blitt brukt til å argumentere mot kvinner og mot andre endringer i samfunnet gjennom all tid, men likevel har endringene blitt presset frem på ett eller annet tidspunkt. Derfor burde det også kunne akseptere at kvinnelige prester vil bli en realitet på ett tidspunkt.

Det over nevnte viser forskjellen på et funksjonelt og et religiøst argument. Veldig mange i denne debatten er drevet av religiøse argumenter, noe som selvsagt ikke er helt malplassert siden det nettopp er snakk om å forkynne Guds ord. Men det kan også gjøre diskusjonen vanskeligere, eller også snevrere fordi det religiøse argument (Guds ord) ikke nødvendigvis er tilpasset tiden man nå er i eller tiltenkt brukt for den gjeldende debatt.

Når Ingrid Bjerkås Norges første kvinnelige prest ble konfrontert med Paulus var hun klar i sin tale²⁵⁴:

*"Jeg blåser i Paulus!"*²⁵⁵

Hun aviste blankt tolkningen rundt Paulus og kalte det *"et misfoster av en bibelfortolkning."* Hun mente at ett bedre argument mot kvinnelige prester ville være kirkens lange tradisjon.²⁵⁶

Jesus blir også brukt i argumentasjonen, men da ofte til fordel for kvinnelige prester. Jesus hadde mange kvinner rundt seg, og fremmer ett positivt kvinnesyn i bibelen. Hans forhold til kvinner brøytet frem ett nytt syn på kvinnens plass. Og at kvinner var en del av den viktige

²⁵² V. Siegfried, "Hva sier Paulus?"

²⁵³ V. Siegfried, "Hva sier Paulus?"

²⁵⁴ Kaul, "Husmorteolog," 66

²⁵⁵ Kaul, "Husmorteolog," 66

²⁵⁶ Kaul, "Husmorteolog," 66

reisen til Jesus som blir skildret i Bibelen, og at de spilte en stor rolle i hans liv. Det var for eksempel kvinner som møtte han først etter at han sto opp fra de døde. Norvald Austarheim skriver ett innlegg i *Dagen* i 1961 hvor han argumenterer mot den store motstanden mot kvinnelige prester som det var blant mange prester i kirken ved å nettopp bruke Jesus som argumentasjon for kvinnelige prester.²⁵⁷ Han sier det slik:

Ved Jesus soningsdød på Golgata vart presteembetet i den pakta avlyst for alltid. Jesus gjorde her det nødvendige offeret en gang for alle og er eneste mellommannen mellom Gud og menneske. Det offeret som står att for alle kristne er å ofre seg selv i hellig tjeneste for Gud og menneske. I den nye pakten får presten til oppgave å forkynne evangeliet, øve sjelesorg og forvalte sakramentet. Jeg ser det slik: Hver eneste kristen mann eller kvinne som har fått kall til det, må ha bibelsk rett til å bli vigsla til prest i den norske kirke. Det må være den logiske følgen av egenskapen i Jesus Kristus og det allmenne prestedømmet.²⁵⁸

Han ytrer videre at på bakgrunn av dette, er ikke denne striden kirken verdig. Han mener det er urimelig å bruke Det nye testamentet som argumentasjon mot kvinnelige prester, og Guds skaperordning og Herrens egne bud som argument mot kvinnelige prester når både mann og kvinne er skapt i Guds bilde. Videre uttrykkes bekymring for at de sterke reaksjonene mot kvinnelige prester vil ødelegge vekkelsesarbeidet og støte mange mennesker bort fra kirken. Han avslutter innlegget sitt med å vie sin støtte til at kvinner skal kunne bli prester på lik linje med menn og at det er ukristelig å møte dette med kritikk.²⁵⁹

Revisor Bjarne D. Lorentzen skrev en artikkel som ble publisert i *Aftenposten* 19.10.1960, med overskriften ”*Kvinnelige prester i statskirken*”.²⁶⁰ Han skriver at han i mange år var under den samme oppfatning som mange som var mot kvinnelige prester, at det strider mot bibelen. Det sier han varte til han fant en annen kilde, Johannesevangeliets kapittel 20 fra vers 11 til 18. Her beskrives Jesus sine ord til Maria etter oppstandelsen:

²⁵⁷ Austarheim, Norvald. ”Kvinnelige prester.” *Dagen*. 07. April 1961, 2.

²⁵⁸ Austarheim, ”Kvinnelige prester”

²⁵⁹ Austarheim, ”Kvinnelige prester ”

²⁶⁰ D. Lorentzen, ”Kvinnelige prester”

*”Men, gå til mine brødre og si til dem”*²⁶¹

Lorentzen viser til at i denne situasjonen vender Jesus seg til kvinnen, og gir henne beskjed om å forkynne om oppstandelsen hans. Han argumenterer med at når kvinnen kan bli brukt av Herren i ett slikt viktig øyeblikk, hvorfor kan hun da ikke forkynne Guds ord i en menighet? Lorentzen belyser også at kvinner kan bære budskapet frem som misjonærer i det han kaller ”hedningeland”, og at kvinnen har full talerett i Frelsesarmeens forsamlinger, og at de gjør denne oppgaven godt.²⁶²

I en artikkel som ble publisert i *Dagbladet* 27.06.1938 blir Paulus sine ord om at kvinne skal tie i forsamlinger og at dersom de lurer på noe skal de ta det opp med sine menn hjemme, diskutert.²⁶³ Det blir i diskusjonen ment at det er en praktisk ordning, at kvinnene heller skal spørre sine menn hjemme slik at det ikke blir noen forstyrrende spørsmål og diskusjoner. Men ikke at det skal forstås på den måten at kvinner ikke kan forkynne Guds ord, for i så fall er dette allerede overskredet.²⁶⁴ Det vises til at kvinner ofte har talt i kirken. Og til at det har vært mange kvinner som har holdt taler under indremisjonens møter, og at kvinner ofte gjør ett godt arbeid for ”Guds rike”. Det blir og vist til de mange kvinnelige misjonærer.

*”Men så er det jo bare prestekjolen som mangler, og dette sier Paulus intet om.”*²⁶⁵

Det har blitt hevdet at de som avviser kvinnelige prester har tolket Bibelen og Paulus feil. Noen argumenterer for at Paulus blir misforstått, og at han ikke har lagt ned noe forbud mot kvinnelige prester. Når han sier at kvinner skal tie i menighetsforsamlingen, så er det ikke ett forbud mot at kvinner skal holde preken, men heller en advarsel om at de ikke skal hviske og tisse under gudstjenestene. Og at de kan komme med spørsmål og innlegg under gudstjenestene som kan oppfattes som forstyrrende. Andre argumenterer mot dette igjen med at kirken kan da ikke ha misforstått bibelens ord i 2000 år. Og at Paulus ord er så klare at det ikke egentlig kan sås tvil rundt dem.

²⁶¹ D. Lorentzen, ”Kvinnelige prester”

²⁶² D. Lorentzen, ”Kvinnelige prester”

²⁶³ *Dagbladet*, ”Hallesby—Kvinnene—Krigen.”, 27.06.1938, 11

²⁶⁴ *Dagbladet*, ”Hallesby—”

²⁶⁵ *Dagbladet*, ”Hallesby—”

Men i *Dagens* artikkel som ble skrevet av Arthur Berg blir det stilt spørsmål med om dette egentlig fører til noe endelig svar? For selv om bibelen er tydelig, vil det dermed si at vi er bundet til det som står i Bibelen så mange år etter at det blir skrevet?²⁶⁶

I denne artikkelen fra *Dagen* skrevet av Arthur Berg blir det mye referert til Arne Fjellberg sin bok om kvinnelige prester, og at Fjellberg argumenterer for at selv om bibelen er tydelig i sin holdning er de ikke bundet av dens ord.²⁶⁷ Han begrunnet dette med at det i all hovedsak handler om Bibel-synet, og mener det finnes to mulige inspirasjonsteorier. Den første går ut på at man mener at Gud har diktert alt som står i Bibelen og står for hvert ord i hele boken. Dermed vil være en helt ufeilbarlig enhet, siden Gud er ufeilbarlig. Den teorien forkaster Fjellberg. I den andre inspirasjonsteorien, som er den Fjellberg selv sier seg enig i, tas det utgangspunkt i at mennesket kun er bundet til stoffet i bibelen som omhandler frelse. I alle andre spørsmål står mennesket fritt. Og dermed står samfunnet fritt i spørsmålet som omhandler kvinnelige prester.²⁶⁸

Han diskuterer videre at dersom Jesus hadde forbudt kvinnelige prester, vil mennesker være bundet av det. Paulus hevder jo nettopp at forbudet kommer fra Jesus gjennom at han sier påbudet som er gitt er "Herrens ord". Dermed, hvis Paulus har rett i det, så er mennesket bundet av det, og dermed ikke kan innføre kvinnelige prester.²⁶⁹ Fjellberg setter derimot spørsmålstejn ved om Jesus står bak, eller om Paulus har misforstått eller latt sine egne tanker styre.

Med en slik uttalelse fra Fjellberg hevdes det i artikkelen at han er med på å skade Bibelens autoritet. At det ikke er med på å styrke kampen for kvinnelige prester, men heller er med på å hjelpe de som er motstandere og som bruker bibelen aktivt som ett motargument.²⁷⁰

Det som er vanskelig ved å bygge opp ett argument rundt bibelen er at det kan være svært mange forskjellige måter å tolke hva som står skrevet. Det er noe personlig med å tolke hva som står i bibelen, hva som er viktig for seg selv, hvilken virkelighetsoppfatning man har og

²⁶⁶ Berg, Arthur, "Kvinnelige prester og synet på Bibelen," *Dagen*, 13.12.1958, 2.

²⁶⁷ Berg, "Kvinnelige prester"

²⁶⁸ Berg, "Kvinnelige prester."

²⁶⁹ Berg, "Kvinnelige prester."

²⁷⁰ Berg, "Kvinnelige prester."

om man velger å ta ting mer ordrett eller å tolke en oppfattelse av hva som står. Når en ellers leser en hvilken som helst tekst så tolker man den og forstår det som står skrevet med sin egen forutsetning for å forstå det. Dermed kan ting bli oppfattet veldig forskjellig og slik kan bibelen være svært vanskelig å bruke som argument, selv om troen er svært aktuelt i debatten. Slik vi ser over her i teksten argumenterer noen for at en ikke kan se bort hva Paulus sier. At det er så nøyaktig at det ikke går an å komme med en annen tolkning av det som faktisk står der. Likevel så kommer noen med en annen tolkning, som for eksempel at det heller betyr at kvinner ikke skal forstyrre gudstjenesten med hvisking.

Det avgjørende er egentlig ikke hvordan tekstene blir tolket, men hvem som avgjør hvilken tolkning som er den "rette". Hvis vi da tar utgangspunkt i at det er prestene som sitter på den rette tolkningen, siden det er dem som har ansvar for å formidle Guds ord til befolkningen, så må deres forståelse om at kvinner ikke kan bli prester være å betrakte som den "rette" tolkning. Men det igjen kan problematiseres med å begynne å snakke om hvem prestene er. Det er kun menn, og dermed mister man synsvinkelen eller perspektivene en kvinne kunne kommet med som en mann kanskje ikke like lett hadde kommet frem til. Men som ikke nødvendigvis ville gjør tolkningen mindre riktig. Den er bare basert på en annen erfaring, og ett annet verdensbilde som kvinner kan ha enn menn, og motsatt. *"Om kvinner og menn skal være likestilt, må kvinners erfaring av virkeligheten gis samme betydning som menns."*²⁷¹

4.3 Andre lands debatt rundt kvinnelige prester

Samtidig som debatten rundt kvinnelige prester foregikk i Norge, var det også diskusjoner rundt den samme problemstillingen i andre land, også de nære. I Danmark var allerede de tre første kvinnelige prester blitt ordinert i 1947. I Sverige derimot foregikk debatten lengre og med svært harde fronter mot hverandre.

De som var Norske motstandere mot kvinnelige prester, så ofte til de andre land for inspirasjon.²⁷² Dette var noe avisene skrev mye om, spesielt *Dagen*. Spesielt de andre nordiske landene ble tillagt vekt i debatten som foregikk i avisene. Danmark, Sverige og Finlands holdninger til kvinnelige prester ble derfor nevnt titt og ofte.

²⁷¹ Dagny Kaul, Anne Hilde Laland og Solveig Østrem, red. *Feministeologi på norsk* (Oslo: Cappelen akademisk forl., 1999) 92.

²⁷² Tønnessen, Ingrid Bjerkås, 74

Dagen brukte kanskje spesielt ofte det som skjedde i de andre nordiske land og la særlig vekt på hvordan de andre landene og deres kirkesamfunn taklet spørsmålet rundt kvinnelige prester. Og da gjerne med vekt på motstanden mot kvinnelige prester som blir nevnt i denne avisen. Men det var ikke kun de andre nordiske landene som ble brukt. Også England, USA, Frankrike og Tyskland ble sett hen til som det vil komme eksempler på senere.

Dagen presenterer de andre landene med holdningen ”*Hvorfor skal vi ønske kvinnelige prester når de andre land heller ikke ønsker det?*”, og brukte det som en måte å forsvare sin egen holdning på. Det ble skrevet om når kvinnelige prester ble innført i andre land, men da i all hovedsak med vekt på motstanden av innføringene. Det fremkommer en klar ensidighet av dette gjennom avisen sin dekking av debatten.

Dagen skriver etter Danmark sin innførelse av kvinnelige prester skjedde i 1948²⁷³ at den Lutherske kirke i Amerika og at alle de ledende kirkene har uten noen form unntak erklært seg imot kvinnelige prester. Og at de er fornøyde med å si at ”*de lutherske kirker i USA vil være like uvillig til å ordinere kvinner som Danmark har vist seg å være villig.*”²⁷⁴

Dagbladet og *Aftenposten* nevner også andre lands dekking av samme problemstilling, men med en annen vinkling enn hva som i all hovedsak blir brukt i *Dagen*. Her kommer det mer frem som en informasjonskilde om hva som foregår rundt den samme debatten i andre land enn ett forsøk på styrke sine synspunkt. Det blir likevel i all hovedsak skrevet i en mer positiv forstand en helt nøytralt. Og det blir mest skrevet om når kvinner oppnår fremskritt i debatten og når andre land får sine første kvinnelige prester.

Aftenposten skriver om innførelsen av de tre første kvinnelige prestene i Sverige, og viser til den store oppslutningen fra allmenhetens side og at det kom på tv og ble filmet for å forevige denne historiske hendelsen i Sverige 1960. Og skriver videre at denne heftige debatten som har foregått i Sverige endte på en positiv måte nå under ordinasjonen.²⁷⁵

²⁷³ Per Kværne, Tarald Rasmussen ”Prest”, Hentet 02.01.2022 fra <https://snl.no/prest>

²⁷⁴ *Dagen*, ”Kristen Fronten”, 05.06.1948, 2

²⁷⁵ *Aftenposten*, ”Sveige fikk søndag sine tre første kvinnelige prester”, 11.04.1960, 6

Dagen skrev og en liten notis om Finland, med underoverskriften ”*Finland mot kvinnelige prester*” som ble publisert 25.06.1958.²⁷⁶ Den omhandlet den finske kirkekomite som med stort flertall hadde kommet til at det kun ville være ved unntakstilfeller at kvinner skulle ta seg av sakramentsforvaltning, men også at ett kvinnelig medlem i komiteen holder på at kvinner burde kunne bli prester på lik linje som menn. De informerte videre om at Finland skulle behandle spørsmålet på ett kirkemøte 1. oktober samme år.²⁷⁷

Dagen omtaler senere, 30.10.1958, Finnlands stemming for kvinnelige prester. Det finske kirkemøtet besluttet med 76 mot 40 stemmer å godkjenne forslaget om å gi kvinner adgang til embetet. Og bestemte seg for å sette ned ett nytt utvalg som etter en fem års periode skulle utrede diverse spørsmål som kunne komme til å melde seg ved å få kvinner inn i kirken.²⁷⁸

Ved å se til andre land, og da spesielt de andre nordiske land som man hadde tette kirkelige bånd mellom, kunne en rådføre seg om eller seg hvordan debatten utviklet seg. De ga inspirasjon til både den ene og til den andre siden av debatten. Partene i debatten her hjemme så gjerne hen til de med likt syn som dem. Danmark aksepterte kvinnelige prester svært tidlig, som selvsagt medfører til at de i kirken som var mot kvinnelige prester ikke så til dem, men heller til andre land som aktivt var mot kvinnelige prester eller hadde en lignende debatt rundt forholdet mellom stat og kirke.

Gjennom det som foregikk i andre land kunne partene få veiledning og argumentasjon til hvordan andre kjempet mot eller for, og en ville også kunne se hvordan konflikten utviklet seg. Dette funket for begge sider av spørsmålet, men det var nok de som var i mot som hadde størst behov for å se til andre land og kirker om hvordan de utførte sin kamp mot kvinners rett til å forkynne. Hvorfor kan i så fall kanskje forklares med at tiden jobbet mot motstanden og som tidligere nevnt – at argumentasjonen som ble brukt om igjen og om igjen mot, ble svakere og svakere.

Dagen omtaler også Frankrike i 06.07.1949. Her står det om at den franske reformerte kirkes synode har bestemt at under ”*eksepsjonelle forhold*” kan kvinner blir ordinert til prester i

²⁷⁶ *Dagen*, ”Internasjonalt kirkeliv”, 25.06.1958, 3

²⁷⁷ *Dagen*, ”Internasjonalt kirkeliv”

²⁷⁸ *Dagen*, ”Også Finland tar opp spørsmålet om kvinnelige prester”, 30.10.1958 6

kirken.²⁷⁹ Og da gjeldende kun for ugifte kvinner. Det ble bestemt etter at den protestantiske ferderasjons president, pastor Marc Boegner, åpnet for debatt rundt spørsmålet. Boegner stemte forøvrig for kvinnelige prester.²⁸⁰

Det ble i 1958 også skrevet om Tyskland i *Dagen*, der den Lutherske kirke i Lübeck antagelig kom til å innføre kvinnelig prestejeneste.²⁸¹ Det var ingen andre tyske Lutherske kirker som hadde gjort det før, noe som måtte føre til en forfatningsforandring for kirken. Som følge av dette kunne det ikke settes i verk med engang. Det var derimot stort flertall for vedtaket i synoden. Men i sanne saker som den trengte det at saken ble behandlet av to synoder.²⁸²

4.4 Prestemangel

I en artikkel fra *Dagbladet* 22.01.1960 med over skriften ”*Prestemangel og overflødig spørsmål*” setter de lys på prestemangelen i landet og at kampen mot kvinnelige prester ikke kjenner noen grenser.²⁸³ Artikkelen tar for seg avisen *Vårt Land* som noen dager før skrev om prestemangelen i Norge. At det var en nødsituasjon, og at biskopene nå kjenner ulempen med prestemangelen på kroppen. *Dagbladet* gjenforteller artikkelen og tar den videre med å vise til de forskjellige landsdelene og hvordan biskopene der opplever prestemangelen. *Dagbladet* trekker dermed også inn debatten om kvinnelige prester og visert til at kirkeminister Varmann (på tross av prestemangelen) ikke har tenkt til å oppfordre de 40 kvinnelige teologene i landet til å søke presteembetet.²⁸⁴ Når dette spørsmålet blir brakt på banen skriver *Dagbladet* at *Vårt Land* i sin artikkel motsier seg selv. Spørsmålet som ble stilt Varmann er et ”overflødig spørsmål”²⁸⁵. Det er ikke egentlig er mangel på søkere til de geistlige embeter. Det som var mangel er yngre prester til begynnerstillinger og vikartjenester, og at disse stillingene ikke er gjenstand til embetsutnevning. *Dagbladet* avslutter artikkelen

²⁷⁹ *Dagen*, ”Kvinnelige reformerte prester i Frankrike”, , 06.07.1949, 1

²⁸⁰ *Dagen*, ”Kvinnelige reformerte”

²⁸¹ *Dagen*, ”Internasjonalt kirkeliv”, 10.02.1958, 3

²⁸² *Dagen*, ”Internasjonalt kirkeliv”

²⁸³ *Dagbladet*, ”Prestemangel og overflødig spørsmål”, 22.01.1960, 2

²⁸⁴ *Dagbladet*, ”Prestemangel”

²⁸⁵ *Dagbladet*, ”Prestemangel”

med å vise til at mange kanskje lurer på hvordan Vårt Land kan endre mening så fort, men at det og kanskje er et overflødig spørsmål.²⁸⁶

I denne artikkelen viser Dagbladet til hvordan pipen får en helt annen lyd om prestemangelen i landet, når det blir bragt på banen muligheten for å kunne bruke kvinnelige prester.

Dagbladet prøver å vise til at nøden ikke kan være så stor som først beskrevet, når alternativet til løsning er å ønske kvinnelige prester velkommen inn i embetet.

I en artikkel fra *Dagen* 21.11.1959 med tittel ”Oppgjør utenfor kammerset”, blir pastor Sverre Riisøen sitert²⁸⁷:

Prestens evne som sjelesørger og menneskekjenner ble konfrontert med en medmenneskelig virkelighet de fleste sprengte seg på. Man skulle dømme uten å ville fordømme. Det er prestens faktiske situasjon til enhver tid, så sant mannen i kappe og krage er prest. Av dette tør vi trygt slutte at prestemangelen i vår kirke ikke bare er et numerisk fenomen. Samtidig tør det være klart at vi ikke har behov for kvinnelige kolleger.²⁸⁸

Den siste setningen viser Pastor Riisøen tydelig at selv om det er prestemangel betyr ikke det at de ønsker kvinnelige kollegaer. Behovet for kvinnelige prester er ikke til stede. Her viser og til det at kvinner ikke kan nå opp til det mannlige ideale, til normen av en mannlig prest, det er ikke noe de har behov for.

I 1960 ble det innsett at den norske kirke ville bli truet av prestemangel i årene som ville komme.²⁸⁹ I en artikkel i *Dagen* som kom i 03.01.1961. med overskriften ”Kirke- og kristenliv i 1960”, blir det skrevet om prestemangelen som er forventet å komme.²⁹⁰ Der skriver de at ved de to teologiske fakulteter er det innskrevet rundt 210 studenter. Og at det vil gjøre det vanskelig å fylle stillinger fra omkring 1965 og i 1970- årene vil det bli enda verre.

Biskop Wiig uttalte om det som blir skrevet i artikkelen at dette er noe de kvinnelige teologene måtte være oppmerksomme på.²⁹¹

²⁸⁶ *Dagbladet*, ”Prestemangel”

²⁸⁷ *Dagen*, ”Oppgjør utenfor kammerset”, 21.11.1959, 2

²⁸⁸ *Dagen*, ”Oppgjør”

²⁸⁹ *Dagen*, ”Kirke- og kristenliv i 1960”, 03.01.1961, 3

²⁹⁰ *Dagen*, ”Kirke- og kristenliv”

²⁹¹ *Dagen*, ”Kirke- og kristenliv”

Artikkelen viser bekymringen for den store prestemangelen som forventes vil komme på et tidspunkt. Samtidig benytter Biskop Wiig anledningen til å minne om de kvinnelige teologer som på denne tiden har full mulighet til å søke seg til det presteembetet. Og at de kvinnelige teologer selv burde være oppmerksomme på at prestemangel vil komme de neste årene, og de har mulighet til ”å hjelpe”, selv om de ikke blir oppfordret eller oppmuntret av kirken til å søke.

I *Dagen* 04.02.1961 med overskriften ”Voldsom presteavgang i de kommende 20 år”, blir det skrevet mer om hvordan prestemangelen forventes å se ut i de senere år.²⁹²

De skriver i artikkelen at det vil bli en voldsom avgang blant teologer og i årene frem til 1980 på grunn av aldersgrensen.²⁹³ Så mange som 863 teologer vil falle bort (gå av) i denne tidsperioden. De skriver at man kan se hvor stor denne avgangen faktisk er når man vet hvor mange geistlige embeter det til sammen er i kirken, som er 849.²⁹⁴

De som ble regnet med i tallet for teologer som vil faller fra/ gå av i denne perioden er også teologer som var ansatt som lektorer eller i andre kristelige organisasjoner. Menighetsprestene alene utgjorde 649.²⁹⁵

I denne artikkelen fra *Dagen* går vi nærmere inn på hvordan de forventer at den kommende prestemangelen vil se ut. Og at de vil få miste flere enn de vil få inn i presteembetet.

I en annen artikkel fra *Dagen* publisert 12.10.1960 hadde overskriften ”*Prestene drøfter ordinasjon av legmann og ”skoleteologer”*”. Slik man kan se i overskriften her handler artikkel om vurdering å ordinere andre i kristne yrker til presteyrket for å prøve å hindre den store prestemangelen som vil komme.²⁹⁶ Spørsmålet kom opp på Den norske kirkes presteforenings generalforsamling. Under dette møte kom spørsmålet om man skulle gi misjonsprester og amerika-prester adgang til presteembeter.²⁹⁷ Det ble stilt spørsmål om å gi lektorer ved

²⁹² *Dagen*, ”Voldsom presteavgang i de kommende 20 år”, 04.02.1961, 3

²⁹³ *Dagen*, ”Voldsom presteavgang”

²⁹⁴ *Dagen*, ”Voldsom presteavgang”

²⁹⁵ *Dagen*, ”Voldsom presteavgang”

²⁹⁶ *Dagen*, ”Prestene drøfter ordinasjon av legmann og ”skoleteologer”, 12. 10.1960, 1

²⁹⁷ *Dagen*, ”Prestene drøfter”

høyere skole som underviste i kristendomsfaget ordinasjon. Også spørsmålet om å gi ordinasjon til lekfolk i visse tilfeller ble tatt opp. De poengterte også at kristendomsfaget hadde blitt ett universitetsfag nå og dermed ville få en rekke lektorer i det faget etterhvert. Det ble foreslått å nedsette en nemnd som ville ta opp disse spørsmål.²⁹⁸

Det ble og tatt om hvor lenge norske prester skulle bli lønnet etter deres rang, istedenfor etter prinsipper som er vanlig for andre etater. Det ble sagt at likelønnsprinsippet burde innføres, og at dette kunne være med å hindre at for mange teologer velger å forlate kirken til fordel for skolen.²⁹⁹

I denne artikkelen skrives det om ideer kirken hadde om hvordan de eventuelt kunne hindre den forventede prestemangelen. Forslag som å ordinere folk som jobbet som lærere innen kristendomsfaget og ordinasjon av lekfolk. Et annet tema for å begrense flukt som ble tatt opp var, lønn. At hvis man heller får en prinsipplønn istedenfor lønn etter rang vil kanskje flere teologer bli værende i kirken istedenfor å heller søke til læreryrker.

Prestemangelen ble tydeligvis tatt seriøst og kirken, her ved presteforeningen, kom selv opp med flere kreative løsningsforslag. Men å oppfordre kvinnelige teologer til å søke til presteyrket ble ikke tatt opp. Før det ønsker de heller å finne en ordning slik at lærere og lekfolk kunne bli prester enn å ønske kvinnelige utdannede teologer velkomne. Selv ikke sikker prestemangel gjorde kirken klar til å ønske kvinner velkomne inn i det geistlige embetet.

4.5 Reaksjoner fra prestene

Det var mange aktører og det var mange forskjellige reaksjoner/ meninger i debatten rundt kvinnelige prester. Noen positive, noen negative og noen var blandet. Prestene selv var også en aktør og selv om det også er nevnt noe saker fra det tidligere i oppgaven, vil det her bli sett på noen reaksjoner fra prester, religiøs grupper og biskoper.

²⁹⁸ *Dagen*, "Prestene drøfter"

²⁹⁹ *Dagen*, "Prestene drøfter"

I en artikkel fra som ble publisert i *Dagen* 21.04.1936 uttaler Sokneprest Kleppestø seg hva som har skjedd etter Odelstingets vedtak samme år.³⁰⁰ Han referer til at det har vært stille rundt saken om kvinnelige prester etter Odelstingets vedtak og han var redd for at allmenheten skulle oppfattet kirkens stillhet som om at det var en kristelig tilbøyelighet til spørsmålet. Dette vil i så fall være helt feil, skriver Kleppestø.

Han viser til at kirkeministeren har vært ute å forsikret om at ingen kvinnelige prester vil bli utnevnt mot menighetens ønske, og at dette kanskje har beroliget mange og at de dermed ikke har hatt behov for å snakke mer om saken. Kleppestø ønsket å bemerke at forslaget kan bli vedtatt, og at man dermed kan få en kvinnelig prest svært snart. Han minnet om at det byttes ut kirkeministre ofte, så det kan fort komme en med en positiv holdning til kvinner i presteembetet.³⁰¹ Han skriver videre at hvis dette vedtaket blir bestemt må man forvente en stor kirkekamp, men at det ikke vil være store uenigheter innad i kirken. Han viser til at det har kommet store uttalelser mot kvinnelige prester fra kirkelig hold, deriblant Menighetsfakultet. Biskopene har vært klare i sin sak mot. Menighetsrådene har og sagt seg i mot. Indremisjonen har erklært sin motvilje mot kvinnelige prester.

Som flere andre poengter Kleppestø at denne motviljen ikke handler om kvinners deltakelse kristelig arbeid, ”men i ønsket om å lese i troskap mot den hellige skrift og i samklang med den kirkelige tradisjon og de felleskirkelige ordninger.”³⁰²

Han stille og spørsmål med hvorfor staten ønsker å sette så mange i samvittighetsnød, og sette den 900 år gamle kirken i en særstilling. Han avslutter med å si at de håper at Lagtinget nok en gang setter en stopper for dette ”overgrepet” mot kirken.³⁰³

I denne artikkelen publisert i *Dagen* og skrevet av sokneprest Kleppestø gir et godt samlet bilde på prester og andre formelle kirkelige aktører sin holdning til muligheten for kvinnelige prester, i den tidsepoken. Det er en massiv oppslutning mot.

På den annen side vet disse kirkelige aktører at det finnes de som er for, eller også de som kan ledes til å bli for. Prester og kirken må ikke tie stille da det kan vurderes som samtykke til Odelstingets vedtak.

³⁰⁰ Sokneprest Kleppestø, ”Kvindelige prester”, *Dagen*, 21.04.1936, 3

³⁰¹ Kleppestø, ”Kvindelige prester”

³⁰² Kleppestø, ”Kvindelige prester”

³⁰³ Kleppestø, ”Kvindelige prester”

I en avisartikkel fra *Dagen* som ble publisert 31.01.1959, gjengir de hele sokneprest Dagfinn Hauge sin artikkel som først ble publisert i *Luthersk Kirketidende*, under tittelen ”*La oss slippe ny strid*”.³⁰⁴ I denne artikkelen skriver Dagfinn Hauge om debatten om kvinnelige prester. Han ber om at denne nå må hvile i Norge, og viser til at han ikke ønsker at det skal skje det samme som skjedde i Sverige og Danmark. Han viser til sitt ønske om å finne en bedre løsning. Han ønsker å finne en mer positiv og fredeligere løsning enn nabolandene hadde endt opp med. Han la frem at kirken har ett 20 år gammelt forslag om nye stillinger for kvinner i kirken.³⁰⁵ Og at denne ordningen skulle sikte på sykebesøk, barne- og ungdomsarbeid, sjelesorg, husbesøk, altså diverse diakonale arbeidsoppgaver, og at det her var uttrykkelig forutsatt at det ikke skulle handle om kvinnelige prester, men om en form for utvidet diakonal stilling. Han sier videre at dette ble sendt inn Kirkedepartementet med ett ønske om at dette skulle legges til rette for det økonomiske, men krigen kom, og oppmerksomheten ble vendt andre veier. Han spør i artikkelen om ikke tiden nå er inne for å drøfte dette forslaget på nytt? Og videre at mye har forandret seg siden forslaget kom, og at de nå har en liten stab av kvinnelige teologer som ønsker å finne sin plass og sine muligheter i kirken.³⁰⁶ Hauge sier at hovedsaken for de offentlige kvinnelige teologer ikke er å bli prest, men å ta de arbeidsmuligheter de kan få i kirken. Han ønsker å slippe en situasjon hvor mange av de aktive kirkegjengerne får en kjøligere holdning til sin kirke, fordi de mener at kvinnelige prester strider med Guds ord.³⁰⁷ Og at det ikke har vært vanlig i Norge å bryte med kirken i krisetider, og at antar at ingen vil true med det nå heller. Men avslutter med å si

*”Tenk om det endelig en gang kunne vise seg at kirken fant sin egen vei uten statens assistanse og uten å skjele til naboer i hverken syd eller øst.”*³⁰⁸

I Sokneprest Dagfinn Hauge sin artikkel hentyder han at striden om kvinnelige prester har pågått lenge og kan true med kjøligere holdninger til kirken og til forholdet mellom kirke og stat. Han tror at de kan finne en bedre veg enn tidligere og enn andre naboland ved en bedre

³⁰⁴ Hauge, ”La oss slippe ny strid”, *Dagen*, 31.01.1959, 4

³⁰⁵ Hauge, ”La oss slippe”

³⁰⁶ Hauge, ”La oss slippe”

³⁰⁷ Hauge, ”La oss slippe”

³⁰⁸ Hauge, ”La oss slippe”

løsning for kvinnelige teologer, enn å åpne for kvinner i prestedtjenesten. Her viser han til det tidligere forslaget om å utvide visse tjenester for at kvinner skal få en plass i kirken som et eksempel, eller som et utgangspunkt. Han begrunner at det beste alternativet til å unngå *ny strid* er å finne plasser for kvinner i kirken, utenom prest, for på den måte å unngå å støte noen og i respekt for dem som tolker at bibelen er mot kvinnelige prester.

Dette var 20 år etter forslaget om stillinger kvinner kunne ha i kirken, unntatt å være prest, og selv om Hauge selv uttrykker at verden har gått videre, som ramler han inn i det samme sporet. Å tilby noe motstanderne kan strekke seg til å akseptere – for å unngå å akseptere kvinners adgang til å bli prest.

I en *Aftenposten* artikkel som ble publisert 17.11.1961, med overskriften *Læstadianerne imot kvinnelige prester*.³⁰⁹ Etter et Læstadianerstevne ble det sendt ut en melding etter som ble gjengitt i *Aftenposten* sin artikkel. I denne meldingen forklarer de hvorfor spørsmålet om utmelding (fra Den norske kirke) er blitt tatt opp. De sier årsaken er sekulariseringen og liberaliseringen innen statskirken. Videre snakker de om skriftens sannhet, og bekjennelsen av samvittigheten. Skriften har autoritet, og at det skaper forvirring når Staten påtvinger menigheten kvinnelige prester i strid mot kirkens lære, tradisjon og tro.³¹⁰ De avslutter meldingen med å spørre om den lutherske- evangeliske bekjennelsen fortsatt finnes i statskirken, og henviser til grunnlovens paragraf 2:

*”Den evangeliske- lutherske religion forblir Statens offentlige religion. Innvånere som bekjenner seg til den, er forpliktet til å oppdra deres barn i samme.”*³¹¹

Aftenposten kommenterer etter å ha sitert meldingen, at det er anslått at hvis Læstadianerne velger å melde seg ut av statskirken, er det mulig at det blir ca.20 000 personer i de nordligste fylkene som forsvinner. Og *Aftenposten* avslutter med å kommentere at når læstadianerne står fast på skriften og bekjennelsen grunn, vil det nok ikke være mulig å unngå at det blir ett brudd med statskirken.³¹²

³⁰⁹ *Aftenposten*, ”Læstadianerne imot kvinnelige prester”, 17.11.1961, 14

³¹⁰ *Aftenposten*, ”Læstadianerne”

³¹¹ *Aftenposten*, ”Læstadianerne”

³¹² *Aftenposten*, ”Læstadianerne”

Læstadianerne var en aktør i debatten og var en gruppe tilhengere av den lutherske vekkellesbevegelsen som truer med å melde seg ut av statskirken.³¹³ De begrunner det med at kirken blir seksualisert og liberalisert. De sier og at skriften har autoritet, og at det vil være ett samvittighets spørsmål og gå imot skriften ved å støtte kvinnelige prester.

Når denne artikkelen ble publisert var alt Ingrid Bjerkås blitt ordinert og religiøst baserte motstandere svarer med å ville forlate kirken de nå mener er blitt seksualisert og liberalisert

I *Dagbladet* av 30.10.1961, ble det skrevet en artikkel med tittelen ”*Om biskop Monrad*”, undertegnet av Anton Beinset.³¹⁴ I denne skriver Beinset om biskop Monrad sin støtte til kvinnelige prester. Han synes det er trist og vanskelig at halvparten av befolkning blir diskriminert på grunn av en tankegang som godt ut på dato, nemlig at kvinner ikke kan bli prester på grunn av Paulus. Det ble poengtert at sitatet fra Paulus som argumentasjonen blir tuftet på ikke, ellers står i stil med Paulus sin lære i bibelen. Til slutt står det at det var med dette synet han ble biskop akkurat når den første kvinnelige prest ble ordinert. Men at han er havnet i den vanskeligste og giftige strid for den norske kirke på lange tider.³¹⁵

Her viser forfatteren til biskop Monrad som hadde en positive holdning til kvinnelige prester. At det ble vurdert utfra en diskriminert av halve befolkningen som følge av Paulus sine ord i bibelen. Argumenter med bakgrunn i det religiøse kan brukes begge veier, ettersom hvordan bibelen tolkes. Og her påpekes at Paulus sine skrevne ord om å tie i forsamlinger ikke ellers passer med han læren hans. Så hvorfor skal de forstås så bokstavelig?

Også biskop Bjarne Skard uttaler seg om sine tanker rundt kvinnelige prester i *Dagen* 16.03.1956, med overskriften ”*Guds ord kjenner ikke noe kvinnelig preste-embete*”.³¹⁶ Han påpeke at presteembetet har vært reservert for menn i nesten 2000 år. De har har hatt ett embete for kvinner, diakonissen, men ”prestinner” har kirken aldri hatt.

³¹³ Molland, Einar, ”læstadianere”, Hentet 24.04.2022 fra <https://snl.no/læstadianere>

³¹⁴ Anton Beinset, ”Om biskop Monrad”, *Dagbladet*, 30.10.1961, 5

³¹⁵ Beinset, ”Om biskop Monrad”

³¹⁶ *Dagen*, ”Guds ord kjenner ikke noe kvinnelig preste-embete”, 16.03.1956, 2

Det som er betydningsfullt i denne debatten, mener biskopen er Guds ord.³¹⁷ Biskopen trekker inn apostlene, og at dette var reservert for menn og at apostlene igjen utelukkende har ordinert menn til det geistlige embetet. Han sier videre at selv om man liker det eller ikke, så står det fast at Guds ord ikke kjenner noen kvinnelig prest. Og at å bryte dette, vil være å lage ett embete som ikke har basis i bibelen. Han vil derfor aldri støtte ett slik embete. Og han sier tilslutt at han ikke kan tro at staten vil gjøre kirken så vondt, og minner om at kirkens tillit til staten vil bli betraktelig svekket.³¹⁸

Det er sterk og klar tale fra Biskop Bjarne Skard, men er nok ikke noe mer typisk en det likesinnede (prester, biskoper, religiøse aktører) ellers hadde i debatten. Også argumentasjonsbenyttelsen er lik ved å vise til Guds ord, den lange kirkelige tradisjonen, apostlene og at tross alt er det gitt tilgang til diakontjenesten som ett alternativ for kvinner i kirken. Som flere andre likesinnede påpekes forholdet mellom staten og kirken, og at tilliten mellom dem vil bli kraftig svekket hvis kvinnelige prester blir tvunget på dem.

4.6 Sølibat

Reformasjonen brøt med katolisismens krav om at prester måtte leve ett liv i sølibat. Det ble nå heller argumentert for at familielivet var sunt, også for mennene som arbeidet i kirken.³¹⁹ Sølibat har i all hovedsak vært knyttet til den katolske kirken og har ikke vært gjeldende for lutherske prester. Den vanligste begrunnelsen for sølibat var at presten, nonnen eller munken skulle være fri for ekstra forpliktelser og på den måte ikke bli distraheret av andre forpliktelser enn deres religiøse oppgaver.³²⁰ Sølibat har derfor ikke vært en del av den norske kirke siden reformasjonen og var heller ikke noe de mannlige prestene i Norge fulgte når denne tidsepokes kvinnelige prestebatt pågikk i Norge. Så hvorfor er det likevel et tema her?

Dagbladet skrev 27.01.1956 en artikkel fra deres Vestlandskontor, som svar på en artikkel som ble skrevet i *Morgenavisen* i Bergen der Biskop Ragnvald Indrebø ble intervjuet om sitt

³¹⁷ *Dagen*, "Guds ord"

³¹⁸ *Dagen*, "Guds ord"

³¹⁹ "Reformasjonen skapte dagens Europa," Hentet 23.04.2022 fra <https://historienet.no/samfunn/religionshistorie/reformasjonen/reformasjonen-skapte-dagens-europa>

³²⁰ Tarald Rasmussen, "Sølibat," Hentet 24.04.2022 fra <https://snl.no/sølibat>

syn på kvinnelige prester.³²¹ Biskop Ragnvald Indrebø sa at kvinnelige prester for det meste kunne få alle oppgaver i kirken, utenom presterollen. Kvinnelige teologer kan spesielt gjøre en god jobb innen barne-og ungdomsarbeidet og fungere som sjelesørgere og da særlig blant kvinner. Men han var klar i sin tale når det kommer til kvinners tilgang på prekestolen, der var det et avgjort nei. I avisen står det at biskopen argumenterer for sitt syn ved å vise til bibelen og de hellige tekster og at et spørsmål om kvinnelige presteembete ville føre til behov for sølibat.³²² Dette årsaksforklarte han med:

Jeg for min del kan vanskelig tenke meg et presteyrket vil kunne kombineres med morskallet og husmoryrket. En kvinnelig prest vil neppe kunne ta seg av sine barn og sitt hjem slik en mor og husmor bør gjøre det, dersom hun skal fylle sitt pretekall på tilfredsstillende måte. Det følger av hele min innstilling til problemet at jeg ikke vil kunne ordinere eller gi kollas til en kvinnelig prest, sier biskop Ragnvald Indrebø.³²³

Dagbladets Vestlandskontor går hardt ut mot Biskop Ragnvald Indrebø sine synspunkter i saken. De kritiserer biskopens uttalelser på kvinnens plass i kirken, og sier at biskopen ønsker å bortvise kvinnene til grovarbeidet, at kvinner må gjøre anonyme jobber og at hun ikke vil kunne få lønn eller offisiell status for det.

I tillegg kaller de snakket om sølibat for dumt og at en biskop burde holde seg for god til å ta opp dette. På *Dagbladet* virker holdningen middelaldersk, at et så naturlig krav, møter denne motstanden i 1956. De trekker frem at kvinner er like flinke til å få tiden til å strekke til som en mann er, og at kvinner har like mye energi og tålmodighet som en mann. De mener heller at morskallet og husmorsyrket kan vært en fordel for kvinner i presteyrket. Disse rollene er med på å hjelpe kvinnene i å forstå andre mennesker enda bedre og en forståelse av hvordan de skal kunne hjelpe andre mennesker. Avsluttende sier de at kvinner sikkert gjerne skulle ha ønsket å kunne snakke med en prest, men at de kan synes det er ukomfortabelt når det er en mann. Og nettopp derfor det trengs kvinner i presteyrket.³²⁴

Også i England ble spørsmålet om sølibat tatt opp i forhold til kvinnelige prester. I en artikkel i *Dagbladet* med overskriften ”*Et skritt fremover mot kvinnens adgang til presteembetet.*”

³²¹ *Dagbladet*, ”Skal kvinnen bli prest, får hun leve i sølibat!” 27.01.1956, 10

³²² *Dagbladet*, ”Skal kvinnen bli prest.”

³²³ *Dagbladet*, ”Skal kvinnen bli prest.”

³²⁴ *Dagbladet*, ”Skal kvinnen bli prest.”

publisert 24.12.1935, blir det sagt at England er et godt hestehode foran Norge.³²⁵ I England har de alt diskutert kvinners tilgang til presteembetet i 5 år, men blir allikevel ønsket å heller styrke diakonisse tjenesten enn ha kvinnelige prester. Dr. W. R. Matthews som er domprost for St. Pauls katedralen, ønsker å oppnå full likestilling mellom menn og kvinner. Det blir skrevet at andre ikke deler Dr. Matthews sin mening.³²⁶ Og at de mener at de vil bli vanskelig med kvinnelige prester, når kvinnene velger å gifte seg og blir mor for enten ett eller flere barn. De mener det ikke vil være mulig for kvinnene å være en god mor og samtidig en god prest. Og en utvei for dette vil kunne være å forlange at kvinnelige prester må inn i sølibat (uten at det er et tema for mannlige kollegaer). Dr. Matthews mener dette er fordommer mot kvinnens natur og innstilling og erklærte det som en meningsløs fordom.³²⁷

Sølibat forsvant som nevnt over med reformasjonen og var langt tilbakelagt stadiet for den tidsepoke vi nå er inne i. Det var eller ingen diskusjon eller tema om dette gjeldende de mannlige prester. Likevel trekkes det nå frem, nå som kvinner vurderes som egnet for presteembetet. Argumentasjonen går i et kjønnsperspektiv om kvinnens biologiske kall etter å få barn, og vanskeligheten det vil medføre å kombinere barneoppdragelse med å være i en så krevende jobb som det prest er.

Biskop Ragnvald Indrebø sier at de vil ”nepe klare å ta vare på sine barn og hjem slik en mor burde.”³²⁸ Her er vi igjen tilbake til kvinners rolle i samfunnet der mange mente deres plass i all hovedsak var. Dagbladet kommer og med hard kritikk til biskopen og hans uttalelser.³²⁹ Og viser sin totale avstand fra disse synspunkter, og gir sin støtte til kvinnelige prester. Sølibat er som sagt ikke noe som har vært endel av kirken siden reformasjonen³³⁰, men blir allikevel brukt her innen den kvinnelige prestebatten. Og brukt på en måte som at tilhengerne understreker at kvinner og menn er fundamentalt forskjellige, at kvinner ikke vil klare å gjøre det samme arbeidet som mannen fordi de har ett kall. De skal bli mødre, de skal

³²⁵ *Dagbladet*, ”Et skritt fremover mot kvinnens adgang til presteembetet.”, 24.12.1935, 13

³²⁶ *Dagbladet*, ”Et skitt fremover”

³²⁷ *Dagbladet*, ”Et skitt fremover”

³²⁸ *Dagbladet*, ”Skal kvinnen bli prest.”

³²⁹ *Dagbladet*, ”Skal kvinnen bli prest.”

³³⁰ ”Reformasjonen skapte dagens Europa,” Hentet 23.04.2022 fra

<https://historienet.no/samfunn/religionshistorie/reformasjonen/reformasjonen-skapte-dagens-europa>

oppdra barna sine, de skal ha kontroll og ansvar i hjemmet og de vil ikke klare å kombinere dette med en seriøs jobb.

Her kan man og trekke inn det andre kjønn som forklaring på synspunktet. Kvinnenes kvaliteter og natur når ikke opp til presteidealet, og/ eller til normen.

Man kan og trekke inn de klare kjønnsrollene gjennom kvinnen som følelsesstyrt, og som vil ikke klare å styre seg for å få/ eller hvis hun får barn, noe som vil resultere at hun ikke vil gjøre en like god jobb som normen, den mannlige prest.

Kapitel 5: Ulike grupper, ulike meninger?

I dette kapitlet skal vi gå litt mer bort fra meningsbærerne blant de sentrale aktørene i debatten som prestene, biskopene og politikerne og prøve å heller se til befolkningen generelt og kvinnene selv sine meninger. Det er viktig å da legge til grunn at begrepene *befolkningen generelt* og *kvinner selv* – er å "dra mange over en kam".

Ønsket egentlig kvinner å bli prester er første delkapittel der en ønsker å belyse og drøfte om kvinner i det hele tatt egentlig ønsket å bli prest. Kirken hevdet jo ofte det motsatte.

For å kunne få svar på det velges det å se til de kvinnene som var utdannet og i posisjon til å faktisk kunne bli kvinnelige prester.

I en naturlig oppfølging til det vil være å se på hva som kommer til uttrykk fra *om befolkningen ønsket kvinnelige prester*. Det vil vurderes gjennom å se om befolkningen egentlig engasjerer seg noe særlig i saken, eller om det kanskje ikke var ett så stort engasjement. Og om så var, var det også en slags bredde i hvem det var – eller helst knyttet til deler av befolkningen med en slags forståelig grunn til å fatte interesse.

Vi vil til slutt avslutte med ordinasjonen og mottakelsen av Den norske statskirkes første kvinnelige prest, Ingrid Bjerkås, og se på hennes første år som prest.

5.1 Ønsker kvinner å bli prester?

Det var totalt blitt utdannet 40 kvinnelige teologikandidater rundt 1960.³³¹ Og av disse hadde kun noen få tatt helt eller delvis den praktisk-teologiske utdanningen som man må ha for å kvalifisere seg til presteordinasjon. Noen av dem jobbet i særskilte tjeneste for kvinner som

³³¹ Tønnessen, *Ingrid Bjerkås*, 72

man kunne finne i kirken, tjenester som var prestelignende etter en idè fra 1930-tallet. Hvor man mente at kvinner passet til å jobbe med barn, unge, kvinner og eldre, og derav også at kvinner egnet seg til å arbeide innen eks. sjelesorg. Tjenester som altså ble sett på som omsorgsoppgaver som dermed ble vurdert som passende for kvinner.³³²

Dagen publiserte en artikkel 02.06.1956 med overskriften ”Kvinnene vil ikke søke hvis menigheten er i mot.”³³³ Cand. theol. Agnete Fischer blir intervjuet etter Odelstingets vedtak for kvinnelige prester. Agnete Fischer var ansatt som menighetsarbeider i Uranienborg i Oslo. Hun trodde ikke at spørsmålet rundt kvinnelige prester var løst, selv om regjeringens forslag om likestilling for kvinner og menn også når det gjelder utnevnelser til presteembetet, ble vedtatt i Odelstinget.³³⁴ Hun sa til *Dagen*:

Jeg tror at selv de mest radikale av de kvinnelige teologene vil holde seg tilbake fra å søke presteembeter hvis stemningen i menigheten er imot dette. Jeg tror på vegne av de fleste av mine kvinnelige kolleger kan si at det beste ville være om spørsmålet får tid til å modne seg. I siste omgang må det være de kirkelige interesserte som må ta avgjørelsen, kvinnelig prest eller ikke.³³⁵

Agnete Fischer sier videre i artikkelen at hun selv er fornøyd med oppgavene hun utfører som kvinnelig menighetsarbeider. Og at Odelstingets avgjørelse ikke kommer til å gjøre noen forskjell for henne. Hun sier videre at selv om enkelte, og da særlig blant de eldre folk, ønsker å holde på mannlige prester som sjelesørgere, er hun blitt godt mottatt overalt.

Interessant nok forteller hun også om en episode med en trykkfeil, der det sto annonsert at hun skulle forrette ved en høymesse i Uranienborg kirke. Agnete Fischer fulgte opp med at da var kirken fullpakket som det dessverre ikke var noen tvil om fulgte av sensasjonstrangen. For de gangene hun har talt ved aftensangen var ikke tilslutningen vært like overveldende.³³⁶

I *Dagens* artikkel fremstilles det en kvinnen som ikke ønsker å presse seg inn i presteyrket. Det var nok ikke fordi hun selv som kvinne ikke ønsket det, men mer som følge av å ikke være plass man ikke er ønsket i. Hun følger opp med tanker om at det som må til er å ta tiden

³³² Tønnessen, *Ingrid Bjerkås*, 72

³³³ *Dagen*, ”Kvinnene vil ikke søke hvis menigheten er i mot”, 02.06.1956, 4

³³⁴ *Dagen*, ”Kvinnene vil ikke søke”

³³⁵ *Dagen*, ”Kvinnene vil ikke søke”

³³⁶ *Dagen*, ”Kvinnene vil ikke søke”

til hjelp, og håpe at menigheten vender seg til tanken på kvinnelige prester. Passiviteten, dersom det var det, kan og oppfattes som at hun viser hun ikke har mot nok til å gå foran, og være den som bryter seg igjennom barrieren. Det at hun forteller om at det var fullpakket i kirken når kirkegjengerne trodde at hun skulle tale ved en høymesse bagatelliserte hun med at det sikkert skyltes sensasjonstrangen, i stedet for at de kanskje ønsket å delta der en kvinne skal tale. Men altså heller at folk kom i kirken for å se henne som en attraksjon.

Hun nevnte at når hun taler ved aftensangen så har det ikke vært like stor tilslutning. Det er vel forholdsvis naturlig, men kan også vurderes som at det hadde vært veldig stort eller veldig spesielt om hun hadde talt ved høymessen.

Ville motstandere av kvinnelige prester "gått mann av huse" for å overvære det? Neppe.

I en *Dagbladet* artikkel fra 20.01.1960 med overskriften ”*Departementet kan ikke oppfordre noen til å søke ledige geistlige embeter*”, blir kirkeminister Varmann spurt/ utfordret av Helge Seip fra Venstre om han kommer til å oppfordre kvinnelige teologer til å søke prestestillinger.³³⁷ Det blir han spurt om siden loven på dette tidspunkt gir adgang til kvinner i presteyrket, siden det er faktisk prestemangel i landet og fordi enda har ingen kvinne blitt ordinert.

Ministeren for Kirke- og Undervisningsdepartementet uttrykte at de selvsagt ønsker flere søker til de geistlige embeter, og at kvinnelige søkere vil bli behandlet helt likt som mannlige.³³⁸ Men de sa også at de ikke oppfordre enkelt personer eller grupper av personer til å søke de geistlige embeter. Det ble vurdert unødvendig å rette en spesiell oppfordring til kvinner, siden de selv burde være kjent med at de kunne søke seg til disse embeter på lik linje med menn. Seip spør Varmann da videre om departementet i så fall har gjort seg opp noen mening på hvorfor ingen av de 40 kvinnelige teologer da har søkt til noen av stillingene. Artikkelen avsluttes med Varmann sitt svar.³³⁹

Jeg vet ikke om departementet har gjort seg opp noen mening, men jeg har. Det kommer vel av at de ikke er robuste nok til å ta den motstanden som det er både her i landet og andre land mot kvinnelige prester, sier Kolbjørn Varmann³⁴⁰

³³⁷ *Dagbladet*, ”Departementet kan ikke oppfordre noen til å søke ledige geistlige embeter”, 20.01.1960, 14

³³⁸ *Dagbladet*, ”Departementet kan ikke oppfordre,”

³³⁹ *Dagbladet*, ”Departementet kan ikke oppfordre,”

³⁴⁰ *Dagbladet*, ”Departementet kan ikke oppfordre”,

Igjen en god artikkel som setter et lys på argumentasjonen om at kvinner selv ikke ønsket å bli prest. Det er nå åpent for kvinner å søke presteembeter. Det er ca 40 utdannede kvinnelige teologer som kunne være aktuell for å gjøre det. Likevel søker ingen. Ikke vanskelig da å trekke slutning om at kvinner ikke selv vil.

Samtidig ser vi Varmann og hans departementet ikke har tenkt til å oppfordre kvinner (eller andre individer) til å søke seg til de geistlige embeter. Og understreker at det er i så fall kvinnenenes ansvar selv. De vet om de er kvalifisert, og de vet det er åpnet opp for.

Gjennom dagens øyne synes det som rart at de i det minste ikke uttrykker ønsker om å oppfordre kvinner spesielt til å søke. For argumentasjonen kan snus på. De (departementet) vet det er prestemangel, de vet de har tilgang til mange utdannede kvinnelige teologer, de vet det har vært en hard debatt for å nå dit de er kommet som samlet kunne det vært argument for slik oppfordring. Men, nå var selvsagt tilnærming (konteksten) annerledes i 1956 og kanskje var det bare slik?

Men Varmann selv uttrykker også veldig tydelig at han tror at grunnen til at ingen av de 40 kvinnelige teologene har søkt til yrket er fordi de ikke er robuste nok! At de ikke ville klare å stå i motstanden og kritikken som man kan tenke seg ville komme hvis de søker til det geistlige embetet. Med en slik uttalelse faller vel egentlig troverdigheten til Varmann betydelig når han nettopp forklarte unnfalldenheten mot å oppfordre kvinner til å søke at det var fordi de generelt ikke gjorde det. Varmanns personlige harde mening er vel kanskje nettopp årsaken til at kvinner ikke stod i kø for å søke. I stedet for å tenke at det er den adferd som legger begrensinger for kvinnene, legger han heller ansvaret over på kvinnene og deres kjønns svakhet.

Flere biskoper har poengtert at ingen kvinnelige teologer har søkt om stilling i det geistlige embetet ett åpningen som kom i 1938. Det fikk biskopene til mene at spørsmålet i all hovedsak var uaktuelt, og at kvinner ikke hadde ett ønske om å bli prester.³⁴¹ Man kunne nok heller tenke seg at kvinnene ventet på å bli ønsket velkommen, og ikke ville lage mer dårlig stemning eller uro i kirken enn nødvendig. Dessverre ble denne stillheten fra kvinnene tatt som manglende interesse. En lett konklusjon å trekke for mange ledere i kirken ettersom det

³⁴¹ Tønnessen, *Ingrid Bjerkås*, 71

passet inn i deres ideer.³⁴² Som Dagfinn Hauge i 1959. han kvinnene ventet på å bli ønsket inn i det geistlige embetet som følge av en form for lydighet blant de kvinnelige teologene på denne tiden. Han sa at kvinnelige prester vil skade kirken og ville være "skjebnesvangert".³⁴³

Igjen kan det tolkes som at de kvinnelige teologene ikke ønsket å søke til presteembetet fordi det ville ødelegge kirken og skape en splid internt Og at de på grunn av lydighet lot vær å søke. Men som Varmann er det også Hauge sin sterkt uttrykte motstand som legges til grunn for at kvinner "selv velger" å ikke bli prest. Ikke Hauge sine trusler om ufred.

På spørsmålet om kvinner ønsket å bli prester må en jo anta at svaret er ja. Det er lett å tenke at siden flere kvinner har tatt utdannelsen, så er det med ett ønske om å forkynne?

Ikke en selvfølge for alle kanskje, men må tro at det var det for noen. Tross alt fikk vi den første i 1961 og som vi innledet med i denne oppgave så er det i dag (2022) til og med et flertall kvinner blant biskopene.

Så hvorfor skulle ikke kvinner ønske å bli prest den gang? Kanskje bortsett fra de stadige og tydelige bekreftelsene på å ikke være ønsket. Så da ble det nok naturlig for flere av de kvinnelige teologene å uttrykke seg slik Agnete Fischer gjorde i *Dagens* artikkel - om at kvinner ikke søkte seg til ett arbeid de viste ville skape splid og ubehag, ønsket ikke være "den" som gikk foran, og vente på å bli ønsket velkommen inn i varmen av menigheten ved å ta tiden til hjelp og la spørsmålet modne.

5.2 Ønsket befolkningen kvinnelige prester?

I en artikkel fra Dagen 20.05.1961, med overskriften "*Sør- og Vestlandet har de flest motstandere mot kvinnelige prester*" skriver de om hvordan Gallup utførte en undersøkelse på ca. 2000 kvinner og menn over 18 år for å se hvordan stemningen rundt kvinnelige prester var.³⁴⁴ Spørsmålet de ble spurt var:

³⁴² Tønnessen, *Ingrid Bjerkås*, 71

³⁴³ Tønnessen, *Ingrid Bjerkås*, 72

³⁴⁴ *Dagen*, "Sør- og Vestlandet har de fleste motstandere mot kvinnelige prester", 20.05.1961, 7

*”Er De for eller mot kvinnelige prester?”.*³⁴⁵

Utvalget som ble stilt spørsmålet skulle utgjøre en miniatyr av den norske befolkningen.³⁴⁶

Svarene fordelte seg slik:

For kvinnelige prester 72%, mot kvinnelige prester 16%, vet ikke 12 %.³⁴⁷

Dagen skriver det viser en svingning i opinionen siden 1946, da følgende spørsmålet ble stilt:

”Mener De at kvinner bør ha adgang til å bli prest?”.

Den gang ble svarene fordelt slik: Ja 47%, Nei 44%, Vet ikke 9%.³⁴⁸

Disse undersøkelsene viser en meningsforandring fra 1946 og til etter den første kvinnelige prest er blitt ordinert i 1961. Det er gått fra et marginalt flertall for kvinnelige prester i 1946 til et tydelig flertall i undersøkelsen fra 1961. nå med hele 72% som støtter kvinnelige prester. Videre i artikkelen vises resultat fra grupper i utvalget. Her kom det frem at det er Kristelig folkepartiets velgere som hadde flest motstander mot kvinnelige prester.³⁴⁹ Det var og flere motstandere blant regelmessige kirkegjengere, og av innbyggere fra Sør- og Vestlandet.³⁵⁰ Nedenfor ser vi oversikten etter grupper de som har blitt spurt ble delt inn, og om de forskjellige gruppene er for eller mot kvinnelige prester (vet ikke svarene er utelatt).

	For	Mot
	%	%
Alle spurte ³⁵¹	72	16
Kvinner	74	14
Menn	70	17
Yngre	76	10
Eldre	69	19

³⁴⁵ *Dagen*, ”Sør- og Vestlandet”,

³⁴⁶ *Dagen*, ”Sør- og Vestlandet”

³⁴⁷ *Dagen*, ”Sør- og Vestlandet”

³⁴⁸ *Dagen*, ”Sør- og Vestlandet”

³⁴⁹ *Dagen*, ”Sør- og Vestlandet”

³⁵⁰ *Dagen*, ”Sør- og Vestlandet”

³⁵¹ *Dagen*, ”Sør- og Vestlandet”, fotnoten gjelder alle tallene nedenfor

Høyere inntekter	73	10
Lavere inntekter	70	16
By	75	14
Land	68	18
Østlandet	74	14
Sør- Vestlandet	62	24
Trøndelag, Nord Norge	80	8

	For	Mot
Stemmer på: ³⁵²	%	%
A	74	12
K	76	18
S	72	22
H	80	14
Kr. Folkeparti	35	54
V	66	23
Regelmessige kirkegjengere	61	35
Andre	74	12

Begge tabellene med statistikk i oversiktene er hentet fra *Dagen* sin artikkel.³⁵³

I disse to oversiktene ser vi hvilke partier de forskjellige stemmer på, hvilke områder i Norge de er fra, om de er fra by eller land, om de har høy eller lav inntekt, om de er eldre eller yngre, og selvsagt om de er kvinne eller mann.³⁵⁴

Det som kommer frem i denne i disse to statistikkene er for at det er kvinner, yngre, de med høyere inntekt, de som bor i by, de som kommer fra Trøndelag, Nord Norge, og de som stemmer på Høyre er de i utvalget som er har størst prosentandel for kvinnelige prester.³⁵⁵

³⁵² *Dagen*, "Sør- og Vestlandet", fotnoten gjelder alle tallene nedenfor

³⁵³ *Dagen*, "Sør- og Vestlandet"

³⁵⁴ *Dagen*, "Sør- og Vestlandet"

³⁵⁵ *Dagen*, "Sør- og Vestlandet"

Mens menn, eldre, de med lavere inntekt, de som bor på landet, de som kommer fra Sør-Vestlandet og de som stemmer på Kristelig folkeparti har flest som er imot kvinnelige prester. Men i det store og det hele er det svært positive tall for kvinnelige prester. Alle gruppene har tydelig flertall for, og den eneste som stikker seg særlig ut som mot kvinnelige prester er kristelige folkeparti hvor kun 35% av de som stemmer på partiet er for.³⁵⁶

Det som overrasker mest med denne statistikken er kanskje nettopp det at den er veldig for. Det er et stort flertall for og med unntak av deltakere som stemte Kristelig folkeparti er det flertallet gjennomgående. Inkludert blant de som oppgav å være regelmessige kirkegjengere der så mange som 61% var for kvinnelige prester. Det er overraskende når man ser på hvor sterk stilling kirken på generell basis har tatt mot kvinnelige prester, slik vi ser i hele oppgaven. Det er overraskende for motstanden gjengitt gjennom media virker så massiv. Kan det være en bekreftelse på at meningsbærerne i media ikke har vært representativ for befolkningen for øvrig? Det vil ikke være unaturlig å tenke ettersom behovet for å ytre seg i en sak kanskje kan være større for de som av ulike årsaker har et engasjement til den? Det er uansett er en statistikk som viser tydelig at de aller fleste ønsker kvinnelige prester, uansett om man er gammel eller ung, rik eller fattig eller tilhører forskjellige politiske fløyer, så viser oversikten at det er ett godt flertall for kvinnelige prester.³⁵⁷

Utvalget ble og spurt om å begrunne svarene sine, hvorfor de enten er for eller mot kvinnelige prester:

For kvinnelige prester ³⁵⁸	%
Ville være flinke prester, like flinke (til å tale) som menn, like betingelser	50
Samme rett for mann og kvinne, demokratisk, likestilling	22
Absolutt for, ikke i mot, all right	9
Spiller kjønn noen rolle, mann eller kvinne, hvorfor ikke?	6
Passer bedre for kvinner, kvinner bedre egnet, mange ting man ikke snakker med menn om	6

³⁵⁶ *Dagen*, "Sør- og Vestlandet"

³⁵⁷ *Dagen*, "Sør- og Vestlandet"

³⁵⁸ *Dagen*, "Sør- og Vestlandet", fotnoten gjelder alle tallene nedenfor

Kommer an på person, ikke kjønn, hvis kvalifisert, hvis kallet	2
Prestemangel	2
Blir sendt på misjonsmarken, har andre kirkeoppgaver	1
Nødvendig, trengs, har en stor misjon	1
Andre svar	1
Vet ikke	2
Sum	102 (avrunding?)

I denne oversikten fra *Dagen* sin artikkel, ser vi at av årsakene som er oppgitt er det 50% med svart at de er for, fordi de tenker at kvinner kan være god prester, like flinke som menn, flinke til å tale og for å ha like betingelser mellom kjønnene.³⁵⁹ Det andre svaret som fikk nest mest oppslutning var det som omhandler likestilling, demokrati og lik rett for menn og kvinner som fikk hele 22%.³⁶⁰ Resten av svarene er fordelt utover på mindre prosentandeler. Et svar som kommer frem er ”*mange ting man ikke snakker med menn om*”, som også har vært ett argument for å kvinnelige prester under debatten.³⁶¹ Prestemangel blir og nevnt som en et svar for kvinnelige prester med 2% av oppgitte årsaker.³⁶²

Mot kvinnelige prester ³⁶³	%
Passer ikke, tar seg ikke ut,	
passer for menn, liker mannlige prester	50
(Strider) mot Bibelen	25
Kvinnens plass i hjemmet, husmor	8
Vant med mannlige prester	6
Jeg er gammeldags	6
Kvinner skal tie (ikke tale) i forsamlinger	1
Ikke styrke som sjelesørger	1
Div. Andre svar	2

³⁵⁹ *Dagen*, ”Sør- og Vestlandet”

³⁶⁰ *Dagen*, ”Sør- og Vestlandet”

³⁶¹ *Dagen*, ”Sør- og Vestlandet”

³⁶² *Dagen*, ”Sør- og Vestlandet”

³⁶³ *Dagen*, ”Sør- og Vestlandet”, fotnoten gjelder alle tallene nedenfor

For de som er mot kvinnelige prester er årsaken til det mest forklart med at hele 50 % mener at det ikke passer seg med kvinner som prest.³⁶⁴ Den andre som har stor besvarelse er at det ”Strider med Bibelen” som 25 % har oppgitt som sin grunn for at de er i mot kvinnelige prester.³⁶⁵ Resten fordeler seg ganske jevnt over i de andre svarene. Men det er så mange som 7% som svarer at de ikke vet hvorfor de er mot kvinnelige prester.³⁶⁶ 8% oppgav at deres grunn til å være mot kvinner i presteembetet er fordi kvinners plass er i hjemmet.³⁶⁷

Svarene er ikke så veldig overraskende, svarene på begge sider er de som er blitt kastet frem og tilbake i løpet av debatten som vi har sett tidligere i oppgaven. Det som kanskje er mest overraskende er at så mange ikke ga et svar til hvorfor de var mot kvinnelige prester. Og uventet/ spesielt at hele 6% oppga å være gammeldags som sin grunn til å være i mot kvinnelige prester.³⁶⁸

Avslutningsvis ble de spurt: ”Som bekjent er den første kvinnelige prest ordinert, mens seks av landets biskoper har advart mot kvinnelige prester. Hva synes De om denne advarselen?”³⁶⁹

	Alle spurte	Regelmessige kirkegjengere	Andre	For	Mot
	%	%	%	%	%
*370					
Uenig, ikke rett, ikke på sin plass, galt	18	13	19	23	3
Uberettiget, ubegrunnet,					

³⁶⁴ Dagen, ”Sør- og Vestlandet”

³⁶⁵ Dagen, ”Sør- og Vestlandet”

³⁶⁶ Dagen, ”Sør- og Vestlandet”

³⁶⁷ Dagen, ”Sør- og Vestlandet”

³⁶⁸ Dagen, ”Sør- og Vestlandet”

³⁶⁹ Dagen, ”Sør- og Vestlandet”

³⁷⁰ Dagen, ”Sør- og Vestlandet”, fotnoten gjelder alle tallene nedenfor

ingen grunn til det, meningsløs, ulogisk	10	11	10	14	1
Tøv, tøys tull, latterlig, tåpelig	8	2	9	11	0
Kan ikke tas alvorlig, Dum, uforståelig, skuffende, skjønner det ikke, besynderlig	7	7	7	9	0
	Alle spurte %	Regelmessige kirkegjengere %	Andre %	For %	Mot %
Dårlig gjort av dem, burde ikke gjort det	5	4	5	7	0
Gammeldags, foreldet, ortodoks, gammelmannsprat, sneversynt	5	6	5	7	0
Dårlig, likte det ikke, ikke bra, beklagelig, upassende, rystende	3	4	2	3	0
Passer seg ikke for kirkens folk, burde ikke forekomme, uverdige	2	2	1	2	1
Unner ikke kvinner det, egoistisk, ondskapsfullt	2	2	3	3	0
Andre svar mot advarselen	2	2	2	2	0
I alt misbilliger	62	53	63	81	5

Denne undersøkelsen viser hvilke reaksjoner utvalget hadde som respons til biskopene sin advarsel mot kvinnelige prester.³⁷¹ De spurte er blitt delt inn i fem grupper; *Alle, regelmessige kirkegjengere, andre, for og i mot* (kvinnelige prester) som må svare på alternativer som var negative til biskopenes advarsel. Svaret som flest hadde kommet med, var at de var uenig med biskopene sine uttalelser. Videre sprer de seg litt over hele spekteret, det eneste her er at

³⁷¹ *Dagen*, "Sør- og Vestlandet"

kolonnen med prosentandelen til de som er i mot, har 0% på alle svaralternativene utenom tre av dem.³⁷² De hadde 3% som hadde svart at de var uenig med biskopenes advarsel, 1% hadde svart at advarselen var uberettiget og til slutt 1% som hadde svart at det ikke passet seg for kirkens folk å komme med slike advarsler.³⁷³

Kirkegjengere hadde en større prosentandel i svaralternativene mot advarselen. Hele 53 % har uttalt seg i mot advarselen, mens kun 5% av de mot kvinnelige prester uttalte seg mot advarselen.³⁷⁴

Hele 81% av de som er for kvinnelige prester svarte i mot biskopene sin advarsel.³⁷⁵

Tilsvarende ble det spurt etter svaralternativer som støttet biskopenes advarsel.

	Alle spurte %	Regelmessige kirkegjengere %	Andre %	For %	Mot %
³⁷⁶ Enig riktig, på sin plass, OK, i orden, godt Deres overbevisning, deres mening, samvittighetssak Kanskje noe i det, har vel sin grunn Tolker skriften slik	12 4 1 1	28 5 1 3	9 4 1 0	1 4 1 2	78 6 3 2
I alt billiger	18	37	14	7	84
Vet ikke, blanke	20	10	23	12	11
Sum:	100	100	100	100	100

³⁷² *Dagen*, "Sør- og Vestlandet"

³⁷³ *Dagen*, "Sør- og Vestlandet"

³⁷⁴ *Dagen*, "Sør- og Vestlandet"

³⁷⁵ *Dagen*, "Sør- og Vestlandet"

³⁷⁶ *Dagen*, "Sør- og Vestlandet", fotnoten gjelder alle tallene nedenfor

I denne oversikten ser vi at så mange som 78% av dem som er i mot kvinnelige prester har sagt seg enig i biskopene sin advarsel. Samlet på alle svarene ser vi og at de som er for kvinnelige prester har minst prosent andel i forhold til enighet, på kun 7 %, mens de mot kvinnelige prester er på hele 84%.³⁷⁷ Interessant å se at blant regelmessige kirkegjengere så er det flest som reagerer negativt på biskopenes uttalelser.

Samlet gir denne undersøkelsen som Gallup har gjennomført, og som er videreformidlet i en artikkel i *Dagen*, en oversiktlig, tidsriktig og godt bilde på de strømninger som var i befolkningen (utvalget) og viser tydelig at det var ett flertall for kvinnelige prester i 1961 som er tidspunktet undersøkelsen ble foretatt.³⁷⁸

5.3 Mottakelsen av den første kvinnelige presten

Det har blitt hevdet at det egentlig var Agnes Vold som ble Norges første kvinnelige prest. Dette ble avkreftet i en artikkel i *Dagen* som ble skrevet 08.01.1951, med overskriften "Ikke kvinnelig prest."³⁷⁹ I denne artikkelen ønsker *Dagen* å avkrefte det som har stått i følge dem i norske og utalandske aviser, nemlig at Norge har fått sin første kvinnelige prest. Cand. theol. Frk. Agnes Vold har fått fullmakt til å forvalte sakramentene ved Ullevål sykehus, dette tolket mange som at hun hadde blitt Norges første kvinnelige prest.³⁸⁰ *Dagen* skriver at slike ordninger som denne nettopp har kommet for å forebygge ansettelse av kvinnelige prester, så de avkrefter denne feilopplysningen på det sterkeste. Hun ble vigslet på samme måte som andre menighetsarbeidere. Avisen skriver videre at hvis hun hadde blitt ordinert så hadde det vært en biskop som hadde gjort dette, og ikke presten ved sykehuset.

*"En sak for seg er det at i realiteter gjør en menighetsarbeider av denne kategori en prests gjerning. Og det særegne i dette tilfelle er at det er en kvinne som får fullmakt til å forvalte sakramentene. Men hun er ikke blitt prest."*³⁸¹

Ingrid Bjerkås, ble ordinert 19. Mars 1961, og ble det første kvinnelige prest i Den norske kirke, og dermed satte sitt betydelige merke på historien i forhold til Den norske kirke,

³⁷⁷ *Dagen*, "Sør- og Vestlandet"

³⁷⁸ *Dagen*, "Sør- og Vestlandet"

³⁷⁹ *Dagen*, "Ikke kvinnelig prest.", 08.01.1951, 2

³⁸⁰ *Dagen*, "Ikke kvinnelig prest."

³⁸¹ *Dagen*, "Ikke kvinnelig prest."

kvinnekampen og likestilling i samfunnet. Det var en hard og lang vei frem til den første kvinnelige prest, og Ingrid Bjerkås møtte motstand før, under og etter sin ordinasjon. Den første kvinnelige presten blir selvsagt også nevnt i flere artikler i de tre utvalgte mediene i 1961, og mange positive tilbakemeldingene fikk hun som ble den norske statskirkens første kvinnelige prest, men møtte også mye negativ motstand. Hennes ordinasjon blir nevnt og med støtte fra andre prester og mennesker i samfunnet, mens noen også var tydelig i sin motstand mot innsettelsen av Norges første kvinnelige prest.³⁸²

Som nevnt over var det kun tre av Norges ni biskoper som støttet ordinasjon av kvinnelige prester i 1960. Svært mange kvinner som var kvalifisert til å tre inn i presteembete vegret seg, fordi de viste det ville bli en klar og hard motstand, og en tøff kritikk som de ville måtte håndtere. Ingrid Bjerkås hadde ønsket å bli prest i lengre tid. Det var nettopp derfor hun hadde tatt teologistudiet, og hun var villig til å gå først.³⁸³

I en *Dagbladet* artikkel som omhandler de seks biskoper sin motstand mot ordinasjonen av Norges første kvinnelige prest, blir det fra biskopene uttrykt sterk motstand mot ordinasjon og innsettelse av kvinnelige prester.³⁸⁴ De omtaler de kvinnelige teologer og dette spørsmål på denne måten:

I lojalitet mot sin kirke har de kvinnelige teologer valgt ikke å melde seg til kirkens embeter, noe som tjener dem til ære,- til tross for at det har gått seint med å bygge til en godkjent kvinnelig tjeneste i kirken. Nå har fru Bjerkås villet yte denne linje, og regjeringen og Hamar biskop har valgt å medvirke.³⁸⁵

Videre i artikkelen sier biskopene at spørsmålet om forpliktelse til Gud er noe regjeringen burde overlate til kirken, men istedenfor har regjeringen kastet en brannfakkel opp mot alteret. Og viser til at beslutningen burde blitt fulgt etter flertallet av biskoper og at det var blitt mer vektlagt enn regjeringens ønske om kvinners likestilling.³⁸⁶

³⁸² Elstad, Hallgeir, "Ingrid Bjerkås."

³⁸³ Elstad, "Ingrid Bjerkås."

³⁸⁴ *Dagbladet*, "En brannfakkel på alteret- Seks biskoper til kamp mot ordinasjonen av Ingrid Bjerkås" 06.03.1961 2

³⁸⁵ *Dagbladet*, "En brannfakkel"

³⁸⁶ *Dagbladet*, "En brannfakkel"

Artikkelen viser tydelig den motstanden og misnøyen som var blant biskopene før den første kvinnelige prest ble ordinert. De viser til at andre kvinnelige teologer har bevist sin lojalitet mot kirken, mens Ingrid Bjerkås har sviktet kirken med sitt ønske om å bli prest. Dette henger godt sammen med at kirken var veldig bastant på at spørsmålet rundt kvinnelige prester ikke var en kvinnesak, men en sak som skulle holdes utenfor det politiske. Den skulle håndteres internt i kirken. Det er tydelig at dette er noe de ser på som påtvungent, og ikke noe de selv skulle ønske eller tillate.

Svært mange biskoper gjorde poeng ut av at ingen av de kvalifiserte kvinnelige teologene i landet hadde søkt seg til presteembete, til tross for at lovverket alt åpnet for det i 1938. Dette fikk dem til å konkludere med at kvinner ikke ønsket å bli prester, og at dette ikke var noe kvinner traktet etter å åpne. Så var det kanskje heller slik at nok dessverre var sånn at flere kvinner gikk rundt med et ønske om å åpne prestestilling i stillhet, og ønsker ikke å få sterke reaksjoner, eller fryst ut.³⁸⁷ Og de fleste gikk nok heller rundt med et ønske om å bli ønsket velkommen inn i kirken som prest. Dette skjedde dessverre ikke. At kvinnene ikke søkte til stillingen ble forvekslet med mangel på interesse, noe som passet kirken og motstanderne mot kvinnelige prester svært bra. Selv blant de som var positive til kvinnelige prester så var nok sannheten den at det ikke var noen i kirken som jobbet hardt for å endre denne situasjonen. De kvinnelige prestene ventet på ett klart signal som egentlig aldri ville komme.³⁸⁸

Dagen etter ordinasjonen av Ingrid Bjerkås i Vang kirke, har *Dagen* skrevet en lang avisartikkel hvor de gjenforteller hvordan ordinasjonen har gått, og hva biskop Kristian Schjelderup sa under den. De forteller at det var 1 200 mennesker til stede under seremonien. De beskriver hvilke salmer som utført, og de gjenforteller talen til biskop Kristian Schjelderup med bl.a.;

Du som vårt lands første kvinnelige prest vil møte meget kritikk, uvilje og bevisst motstand og avvisning fra dem du gjerne skulle stått sammen med i arbeidet. Tap ikke motet. La Jesus Kristus fra din ordinasjonsdag avlyse for deg, så du ikke går trøtt eller blir motløs. Det er Gud selv som nå gir deg denne tjeneste, og han vil gi deg styrke.” sier biskop Kristian Schjelderup om Ingrid Bjerkås.³⁸⁹

³⁸⁷ Tønnessen, *Ingrid Bjerkås*, 71

³⁸⁸ Tønnessen, *Ingrid Bjerkås*, 71

³⁸⁹ *Dagen*, ”Kr. Schjelderup ordinerer Ingrid Bjerkås til prest” 20.03.1961, 6

Her velger Kristian Schjelderup å nevne på slutten av sin tale hvilken motstand Ingrid Bjerkås har måtte gjennomgå, men som hun også vil fortsette å møte. Svært mange i kirken var fremdeles ikke forsonet med å ha kvinnelige prester, eller kvinner som tar en slik aktiv rolle eller som driver med forkynnelse i kirken.

Dagens artikkel kan i all hovedsak oppfattes som ett referat eller sammendrag av ordinasjonen. Den bærer ikke noe preg av personlige meninger, men heller en nøytral gjenfortelling av hendelsesforløpet. Og den gir en svært god oversikt over hvilke viktige personer som var til stede, hvem som talte, og navnene på alle som hjalp til under seremonien.

390

Aftenposten skriver senere en artikkel om at Ingrid Bjerkås venter på å få vite hvor hun skal virke som prest, og når hun skal få kunne reise dit å begynne sitt arbeid som landets første kvinnelige prest. Pr. 04.04.1961 som denne artikkelen er skrevet var det fortsatt ikke tatt en avgjørelse fra Kirke- og undervisningsdepartementet om hvor hun skulle få virke, men at hun hadde fått beskjed om å være klar til å reise på dagen.³⁹¹

Etter ordinasjonen av Ingrid Bjerkås ble det en diskusjon om sette inn en ekstra mannlig prest i Berg og Torsken. Slik at ikke Ingrid Bjerkås hadde hele dette området alene, og slik at for de som måtte synes det var ubehagelig med en kvinnelig prest hadde alternativet med å velge en mann. Biskop Alf Wiig avviste dette ønske siden det er han som var Biskop i dette området.³⁹² Ernst Hallen, Ole Hallesby, Fredrik Wisløff, Gabriel Eikil, Arthur With, Andreas Selerstad, Tormod Vågen, Paul Walstad, Carl Fr. Wisløff, Torvald Øberg, Hans Bovim, Kåre Fuglestrand har skrevet en artikkel som ble publisert i *Aftenposten* 12.05.1961 om dette temaet.³⁹³

Det blir skrevet at de er svært skuffet over at Biskop Alf Wiig avviser henstillingen om å skaffe en ekstra mannlig prest til Berg. De kritiserer at han ikke legger opp noen forslag til å imøtekomme de menighetsmedlemmer som synes det er ukomfortabel med en kvinnelige prest til hjelp. De sier videre at de er overbevist om at kvinnelige prester strider mot Guds ord,

³⁹⁰ *Dagen*, "Kr. Schjelderup"

³⁹¹ *Aftenposten*, "Dagens Ekko", 04.04.1961, 4

³⁹² Andreas Selerstad, Arthur With, Carl Fr. Wisløff, Ernst Hallen, Fredrik Wisløff, Gabriel Eikil, Hans Bovim, Kåre Fuglestrand, Ole Hallesby, Paul Walstad, Tormod Vågen, Torvald Øberg. "Samvittigheten og Guds ord", *Aftenposten*, 12.05.1961, 3

³⁹³ Bovim, Eikil, Fuglestrand, Hallen, Hallesby, Selerstad, Vågen, Walstad, Wisløff, Wisløff, With, Øberg. "Samvittigheten"

og at de må sette spørsmålstegn om denne avvisningen virkelig kommer fra en kirkens mann. De sier at det burde være selvsagt at biskopen kom disse menighetsmedlemmer til hjelp slik at de slipper samvittighetsnød. Og at selv de som er for kvinnelige prester burde være enig i at dette var en feil respons av biskopen, og at det burde være hans plikt å hjelpe dem i deres samvittighetsnød.³⁹⁴

I denne artikkelen som er skrevet av flere personer innen det kristne miljø, som for eksempel Ole Hallesby som er teolog³⁹⁵ og Gabriel Eikil som var misjonær, uttrykker de sin misnøye med at Biskop Alf Wiig ikke ønsker å få inn en ekstra mannlig prest til å samarbeide med Ingrid Bjerkås.³⁹⁶ Og at dette er noe biskopen burde gjøre for å hjelpe alle dem som er i samvittighetsnød. Med det mener de alle dem som ikke aksepterer kvinnelige prester på bakgrunn av Guds ord, og dermed heller ikke kan være delaktige i det på grunn av sin lojalitet til bibelen.

Dr. Phil. Olav Valen-Sendstad skriver ett innlegg i *Aftenposten* som diskuterer hva som har foregått mellom Professor Leive Aalen, og biskop Alf Wiig og deres diskusjoner i anledning Ingrid Bjerkås.³⁹⁷ Leiv Aalen har uttrykket et ønske om at det blir satt inn enn mannlig prest i tillegg til Ingrid Bjerkås i Berg og Torsken i Senja. Dette er for å møte alle dem som vil føle på samvittighetsnød i forbindelse med å ha en kvinnelig prest. Konflikten har blitt ytterligere spisset da 12 offentlige ledere fra kirke organisasjoner som vi så over her kom med ett noe aggressivt bidrag mot biskop Alf Wiig. Dr. Phil. Olav Valen- Sendstad stusser over noen av de 12 lederes uttalelser i *Aftenposten* den 12.mai. Han viser til at de 12 sine uttalelser er på linje med de 6 biskoper sine uttalelser mot kvinnelige prester.³⁹⁸ Han sier at grunnen til at han uttaler seg er fordi han satt igjen med noen spørsmål etter deres erklæring 12 mai.

Det Dr. Phil. Olav Valen- Sendstad hadde hengt seg opp i var uttalelsene;

³⁹⁴ Bovim, Eikil, Fuglestrand, Hallen, Hallesby, Selerstad, Vågen, Walstad, Wisløff, Wisløff, With, Øberg. "Samvittigheten"

³⁹⁵ Nils Egede Bloch- Hoell, "Ole Hallesby", Hentet 30.03.2022 fra https://snl.no/Ole_Hallesby

³⁹⁶ Tormod Engelsen, Hans- Jørgen Wallin Weihe, "Gabriel Eikli", Hentet 30.03.2022 fra https://snl.no/Gabriel_Eikli

³⁹⁷ Olav Valen-Sendstad, "Luthersk-kirkelig teologi og samvittigheten", *Aftenposten*, 19.05.1961, 2

³⁹⁸ Valen-Sendstad, "Luthersk-kirkelig"

Vi er overbevist om at en kvinnes ordinasjon til prest er i strid med Guds ord.” Og videre: ”De skulle være kirkens selvsagte plikt å komme dem til hjelp som er i samvittighetsnød”. Og tilslutt: ”Den ro man nå trenger i prestegjeldet... vinner man ikke ved å nekte å hjelpe nødstedte samvittigheter.”³⁹⁹

Han sier videre at han vet godt hvilke Guds ord mot kvinnelige prester de 12 sier de er ”samvittighetsbundet av”: Han sier de viser til skaperordningen, Paulus sine ord om at kvinner må tie i samlinger, og til ”Herrens bud”. I tillegg til dette ser de 12 til den lange kirke tradisjonen.⁴⁰⁰

Etter dette kommer han med fem spørsmål, som går ut på guds ord, og at han venter på de fra ”den positive fløyen” sin argumentasjon for kvinnelige prester i gjennom bibelen. Han stiller spørsmålsteget ved at hvis de kirkelige ledere kan hindre samvittighetsnød hvorfor skal de ikke gjøre det, og til slutt håper han at det snart vil komme saklige begrunnelser fra kirkens ledere om deres argumentasjon rundt Guds råd og lov.⁴⁰¹

Sogneprest Alfred Storaas valgte og å uttale seg om emnet noen dager senere. Det var også i *Aftenposten*, og under samme overskrift som den forrige artikkelen ”*Samvittigheten og Guds ord*”.⁴⁰² I denne artikkelen ser han til samvittighetsspørsmålet som man har i forhold til kvinnelige prester, og han ser på Ingrid Bjerkås, Berg og Torsken. Han begynner med å skrive at både de som er for og imot kvinnelige prester begrunnet det med sitt eget teologiske syn, og dette igjennom Guds ord. Han uttrykker videre at når kirkelige ledere, som er svært dyktige, respekterte og kunnskapsrike kommer til motsatt resultat, viser dette at det ikke kan gir et overbevisende kristent svar til spørsmålet.⁴⁰³ Han sier videre at med den konklusjonen kan ikke kristne gjøre annet enn å tenke over saken selv, og se på argumentene som er både for og i mot og deretter gjøre seg opp en egen personlig mening om saken. For når de i samfunnet som er mest kunnskapsrike i skriftens tro selv ikke kan bli enig, så er det heller ikke ett fasit svar å finne. Han sier videre at juridisk sett er saken allerede avgjort, og ble avgjort for flere år siden, at kvinner har full tilgang. Så nå er det bare for de i menigheten å komme til sin egen personlige konklusjon om saken.⁴⁰⁴

³⁹⁹ Valen-Sendstad, ”Luthersk-kirkelig”

⁴⁰⁰ Valen-Sendstad, ”Luthersk-kirkelig”

⁴⁰¹ Valen-Sendstad, ”Luthersk-kirkelig”

⁴⁰² Alfred Storaas, ”Samvittigheten og Guds ord”, *Aftenposten*, 25.05.1961, 13

⁴⁰³ Storaas, ”Samvittigheten og Guds ord”

⁴⁰⁴ Storaas, ”Samvittigheten og Guds ord”

Han sier videre at kirkelig sett ble saken avgjort når Ingrid Bjerkås ble ordinert som Norges første kvinnelige prest og ble utnevnt til sogneprest i Berg og Torsken. Men uttrykker videre at dette likevel har utløst en kirkestrid. Han viser til den forrige artikkelen, hvor han ser til uttalelsen som kommer fra en rekke ledere i de frie kristelige organisasjoner. Og viser til kritikken de kom med mot biskop Wiig.⁴⁰⁵ Han henviser til deres uttalelse at biskop Alf Wiig sin handling burde føre til at også de som er for kvinnelige prester bør reagere. Han sier at dette gjør at noen som er for kvinnelige prester må reagere, og det velger han å gjøre.⁴⁰⁶

Han viser til at de fleste menighetsmedlemmene i Berg og Torsken virker svært tilfreds med sin nye sogneprest. Han viser og til at det er 33 menighetsmedlemmer i Torsken som har sagt de ønsker å få inn en mannlig prest i tillegg til Ingrid Bjerkås. Han synes det er overraskende at det ikke er flere som har signet dette.⁴⁰⁷ De ønsker altså en mannlig prest for de som ikke kan underlegge seg en kvinnelig prest. Han sier videre at en slik ordning kun vil gjøre splittelsen verre, og det vil være innlysende diskriminerende mot Ingrid Bjerkås som er blitt ordinert, utnevnt og innsatt på ordinær måte. Han viser og til at det er vanskelig for alle prester uten erfaring å begynne sitt virke i en ”avsidesliggende bygd”. For den kvinnelige prest må det være enda vanskeligere, og da spesielt når det blir gjort slik en kirkepolitiske aksjon mot hennes kirke.⁴⁰⁸

Han oppfordrer derfor alle å være positive og støtte om den nye kvinnelige presten, ”møte henne med forståelse, eventuelt også overbærenhet. Det trenger vi alle- oppmuntring og forbønn. Vi er etterhvert blitt mange som ikke finner at Guds ord sier et prinsipielt nei til kvinnelige prester. Og heller at det ut fra evangeliet er en nødvendighet at det åpne adgang for kvinner til prestatjenesten.”

Disse artiklene som omhandler kampen for å få inn en mannlig prest til å assistere Ingrid Bjerkås viser kirkens motstand mot den første kvinnelige prest. De begrunner det med at de ønsker å hjelpe dem som vil føle på å lide i samvittighetsnød under en kvinnelig prest. Så var det derimot kun 33 av medlemmene som hadde gitt for dette, og forfatteren av artikkelen uttrykket at det var overraskende få. Denne diskusjonen vises og til det andre kjønn. De ønsker

⁴⁰⁵ Storaas, ”Samvittigheten og Guds ord”

⁴⁰⁶ Storaas, ”Samvittigheten og Guds ord”

⁴⁰⁷ Storaas, ”Samvittigheten og Guds ord”

⁴⁰⁸ Storaas, ”Samvittigheten og Guds ord”

å sett inn en mannlig prest i tillegg, altså normen og idealet, siden noen kanskje ikke vil føle seg tilpass med den andre, altså den kvinnelige prest. Den kvinnelige prest lever ikke opp til normen, dette er igjennom guds ord, skapelsesordningen, kjønnsroller og tradisjonen, presten er mann, han er normen, hun er den andre.

Etter at Ingrid Bjerkås har virket i flere måneder skriver *Dagbladet* en artikkel 05.12.1961, hvor de forklarer at Ingrid Bjerkås har fått enstemmig hylles fra kommunestyret i Berg. Dette kommer av at de ville vise til kirken som var motstander av kvinnelige prester, at kommunestyret i Berg på ingen måte er misfornøyd med Ingrid Bjerkås sin innsats for menigheten, og at det heller er tvert i mot og at hun vunnet flere sin hengivenhet. De beklager også striden som har stått om ansettelsen, og vil be om ro og stillhet rundt spørsmålet, etter denne tydelige enigheten rundt Ingrid Bjerkås.⁴⁰⁹

Saken viser tydelig motstanden fra kirken at den vedvarer selv etter hennes innsettelsen i Berg. Berg kommunestyre står klart i mot, og viser motsatt tydelig sin ekstase for Bjerkås sitt arbeid i menigheten, og med dette slår hardt ned på motstanden mot henne. Kommunestyret i Berg sendte ut svært tydelige signaler.

Dagbladet sin artikkel viser klart og tydelig Berg sine signaler til kirken, men forfatter kommer ikke med noen personlige preg over teksten, men heller en fin oppsummerende stykke om hendelsen.

Det man sitter igjen med fra stykket er at kommunestyret må har fått klare signaler fra kirken og andre at ansettelsen var en negativ ting, og dermed er deres reaksjon å slå hardt ned med å vise sin positivitet. Dette viser heller klart sin støtte til Ingrid Bjerkås og hva hun gjør, og at hun gjør en svært god jobb som forkynner og sjeleforsørger i sin første jobb som prest. Og kanskje er det med på å gi et signal til resten av landet at det ikke er negativt å ansette en kvinnelige prest, når den tiden kommer.

⁴⁰⁹*Dagbladet*, "Enstemmig hyllest til Ingrid Bjerkås fra kommunestyret i Berg" 05.12.1961, 4

Kapitel 6: Konklusjon

I denne studie har vi sett på den kvinnelige prestedebatten gjennom medias øyne representert av de for tidsepoken aktuelle avisene *Aftenposten*, *Dagbladet* og *Dagen*. I gjennom disse avisene har vi sett argumentasjonen for og i mot kvinnelige prester, vi har fått et innblikk i hvordan debatten har blitt ført og fremstilt, og vi har sett hvilken informasjon deler av befolkningen har fått tilgang på i løpet av analyseperioden. Det som fremkommer igjennom hele studien er at det er klart *Dagen* som har skrevet flest artikler om temaet og det er den avisen som er blitt brukt mest igjennom analysen. Det er noe som ikke er helt uventet siden det er snakk om en kristen avis og dette er ett tema som man kan anta vil ha en effekt på lesernes av avisenes liv. *Aftenposten* er neste avis som ikke har skrevet mest antall artikler om temaet, men som er brukt nest mest i denne oppgaven. Dette er litt overraskende med tanke at det var færrest artikler i *Aftenposten*, men det er den avisen som for eksempel har hatt flest leserinnlegg. Og til slutt *Dagbladet* som har hatt nest flest artikler om temaet, men som er den avisen som er blitt brukt minst i denne oppgaven. Det er heller litt uventet at *Dagbladet* har blitt brukt minst siden avisen som sagt er kjent for kvinnesaker, men den har som regel hatt mange av de samme artiklene som de to andre, og de har hatt mye generelle nyhetsartikler om temaet.

Det var på forhånd forventet var at man tydelig ville kunne se mening og motiv bak artiklene, men dette var ikke alltid like klart som ønsket. De fleste av artiklene var type nyhetsartikkel, hvor hendelsen ble fortalt om, men tonen var nøytral og kun opplevd som en informasjonskilde. I tillegg var dette vanskelig når svært få av artiklene hadde oppnevnt forfatter. Når dette manglet var det svært vanskelig å legge ett motiv med artikkelen, hvis/når det har vært oppnevnt forfatter har det vært mye lettere å forstå seg på hva deres motivasjon til artikkelen var. For eksempel når de få gangene det var forfatter så var ofte arbeidstittelen oppgitt. Så når en teolog for eksempel uttalte seg om kvinnelige prester, ble det mye lettere å se hva deres motiv kunne være. Det var likevel noen tilfeller hvor *Dagen* og *Dagbladet* viste sine redaksjoners ståsted. I en artikkel fra *Dagbladet* som kom i kapittel 3.1 *Kvinnens tilgang til embete* med tittelen *Kvinner i embed*. Her viser *Dagbladet* ett klart ståsted. De stilte spørsmålet ved at hvis kvinner kan forkynne hvordan kan man da forby dem tilgangen til embetsstillingen. De gir og ett lite stikk til regjeringen, at det trengs flere kvinner inn i regjeringen også, og at dette var snakk om menneskerettigheter.

Dagen viser eksempelvis deres ståsted i begynnelsen av *kapittel 4.3. Andre lands debatt rundt kvinnelige prester*, hvor avisen sier seg fornøyde med at ”de lutherske kirker i USA vil være like uvillig til å ordinere kvinner som Danmark har vist seg å være villig.”⁴¹⁰

Den kvinnelig prest debatten som ble fremstilt og ført i denne tidsperioden var svært mange ting. Den var komplisert, vanskelig, sår for mange, ett rettferdighetskrav fra begge sider, debatten var en kirkesak, en kvinnesak, med videre. Denne debatten var svært mye for ganske mange. Og alt dette mangfoldige innhold ble fremstilt i media gjennom eksempelvis *Aftenposten, Dagbladet og Dagen* som er utvalgt til å representerte pressen i denne oppgaven. Og de på sin side gir rom for alle aktørene i denne debatten.

Som den kristne avisen *Dagen* er, ble denne debatten svært godt representert. Alle disse følelsene som mennesker hadde rundt dette temaet kom frem i artiklene, de skrev om kirkens misnøye, om kvinneorganisasjonenes kamp, de skrev om de politiske partiene sine ståsteder, skrev om enkelt personer i debatten, de skrev om kvinnelige teologer osv. Dette var en debatt som var svært vanskelig og komplisert, ikke bare på grunn av kvinners krav om likestilling, men konsekvensen av dette. Forholdet mellom stat og kirke ble satt på en ordentlig prøve. Det er heller ingen tvil om det var skrevet flest artikler rundt 1938 hvor kvinner fikk tilgang til det geistlige embetet, men med reservasjonsrett. Det var også svært mange artikler fra 1950-1961. Dette er heller ikke spesielt rart med tanke på at påvirkning rundt andre verdenskrig begynte og sluttet i perioden mellom 1938-1950. Og kvinnelige prester var ikke i den periode det største eller viktigste problemet for både kirke og staten som naturlig nok var opptatt med andre ting denne perioden.

Kirkens syn på kvinnelige prester ble i størst grad presentert svært negativt. Man hadde noen prester som synes det var på sin plass med kvinnelige prester. Men de aller fleste i kirkemiljøet stilte seg svært negativt til kvinnelige prester. Den mannlige prest var normen og idealet, mens kvinner var den andre, kvinnelige prester kunne i nå opp til idealet. Dette kommer tydelig igjennom avisene ved artiklene som ble skrevet, for eksempel de artiklene som ble skrevet om de 6 biskoper sitt standpunkt til saken. De tok klar avstand til kvinnelige prester, og presenterte det som ett samvittighets spørsmål de ikke kunne leve med, og de ønsket ikke å ordinere kvinnelige prester. De 6 biskoper sine synspunkter på saken kom frem i

⁴¹⁰ *Dagen*, ”Kristen Fronten”

alle de tre avisene som er blitt presentert her i analysen. Det kom allikevel noen lyspunkter fra representanter fra kirken, da særlig fra de tre resterende biskopene, for eksempel Alf Wiig som uttalte seg for kvinnelige prester etter at de seks hadde erklært seg mot.

Det som ble brukt mest for å argumentere mot kvinnelige prester var bibelen, det ble beskrevet som ett samvittighetsspørsmål siden kvinnelige prester strider med guds ord. Paulus som er flittig brukt i denne argumentasjon får virkelig gjennomgå med å bli kastet frem og tilbake mellom de to sidene. Helga Karlsen fra Arbeiderpartiet sa det så bra med: ”*Stakkars Paulus! Ingen mannfolk er misbrukt som ham.*”⁴¹¹

Dette stemmer og svært godt, han blir brukt frem og tilbake i kirken, men og utenfor for å poengtere sine argumenter. I all hovedsak vil jeg gjennom artiklene konkludere med at kirkens syn på kvinnelige prester ble presentert svært negativt i avisene, noe som heller ikke er rart siden det har blitt sagt at de fleste i kirken heller ikke støtter ordinasjon av kvinnelige prester, dette var ikke noe de ønsket og det var noe som de følte ble tvunget på dem.

Den politiske debatten rundt kvinnelige prester blir dradd frem og tilbake i mediebilde. Noen av de politiske partiene er for, noen er i mot, noen er egentlig for, men stemmer i mot fordi de ikke vil skade forholdet mellom kirken og staten. Den politiske debatten var veldig komplisert, siden det gikk veldig frem og tilbake mellom Odelstinget, Lagtinget og Regjering. Det var en heftig ping-pong match hvor ballen ble spilt frem og tilbake mellom de forskjellige anstaltene. Arbeiderpartiet viste en klar stødighet ved partiets avstemming i Odelstinget og Lagtinget. *Dagbladet* erklærte sin skuffelse over Venstre i flere avisartikler som og er brukt i oppgaven, på grunn av at venstre ikke alltid tok ett like klart standpunkt som det kanskje var forventet av dem å gjøre. Det ble og fremstilt svært vanskelig for flere i politikken å ta ett klart standpunkt i saken på grunn av deres forhold til kirken. Flere sa de ikke var prinsipielt i mot kvinnelige prester, men de trodde ikke at det var riktig å gå i mot kirken når det ikke var noe de selv ønsket. Avisene viste og en klar oversikt over hva de forskjellige stemte for under Odelstinget og Lagtinget, avisene ramset opp både navn og parti.

I min analyse har det dukket opp noen leserinnlegg fra «vanlige folk» som ikke har en annen agenda til debatten en å fremme sin personlige mening. Men så mange var det ikke. Det betyr selvsagt ikke at det ikke finnes flere, men det har ikke dukket opp flere i mitt arbeid.

⁴¹¹ *Dagbladet*, ”Stort flertall for kvinners adgang til presteembeder”,

Det er skrevet ett innlegg fra revisoren Bjarne D. Lorentzen som skriver om sitt synspunkt på kvinnelige prester. Han stiller spørsmålstejn ved argumentene rundt kvinnelige prester som omhandler det bibelske ord, og argumenterer mot denne argumentasjonen med å bruke andre sitater fra bibelen. Og da bruker han spesielt Jesus sine ord, at Jesus sendte Maria for å forkynne om hans oppstandelse. Også en forfatter med navnet V. Siegfried har skrevet om Paulus sine ord, men det har ikke lyktes å finne denne personen på nett så vi vet ikke noe om hvem dette er, eller hvilket kjønn personen har. Denne personen kritiserer og stiller spørsmålet med argumentasjonen rundt Paulus som motargument. Personen viser til at det er ikke alltid alt annet som blir skrevet i bibelen blir fulgt av de samme personene som brukes Paulus som argument mot kvinnelige prester, så personen stiller spørsmålstejn ved at det blir tviholdt på det når det kommer til kvinnelige prester. Andre som har skrevet leserinnlegg er, Professorer, politikere, prester, teologer, biskoper og lærere med Menighetsfakultet. Disse har nok skrevet sine innlegg basert på sin bakgrunn, og sitt yrke og sin kunnskap om debatten. Dette har vært artikler som er både for kvinnelige prester og imot.

Synet på kvinnelige prester i media er svært blandet, men vil nok si at det har vært mest fra motstanderens side. Dette har nok noe med at det er de som har følt behov for å skrike høyest i debatten. Og på den måte også kneble sine meningsmotstandere like mye som å overbevise sine egne. Motstanderne ytret seg ofte mot kvinnelige prester, og den eventuelle fremgangen som dukket opp på området. Men det er flere artikler hvor det blir argumentert for kvinnelige prester, og noen har og valgt å svare på de artiklene som har vært negative.

I løpet av analyseperioden har noe av meningene endret seg. Flere politikere ble positive i løpet av perioden. Det kan vi blant annet se gjennom hvordan de har stemt ved lovforslagene. Flere av dem gikk og etter hvert mer bort fra at de var redde for forholdet mellom kirken og staten, som gjennom perioden hadde vært ett argument for svært mange av dem mot kvinnelige prester. Selv om de uttrykket at de ikke personlig var i mot kvinnelige prester, ønsket mange ikke å skape splid mellom kirken og staten.

Kirkens mening holdt seg ganske fast igjennom hele perioden, og den var i stor grad som negativ til kvinnelige prester. Men det kom allikevel flere prester og biskoper som uttrykte sin støtte til kvinnelige prester i løpet av analyseperioden.

I gjennom statistikken som kom i kapitel 5.2 viser det at befolkningens tanker om kvinnelige prester også har forandret seg igjennom analyseperioden. Ved undersøkelsen som ble holdt i 1961 ble det svart at 72% av de som ble spurt var for kvinnelige prest, mens 16% av de spurte

sa de var i mot, og 12% at de ikke visste. Denne statistikken viser at når spørsmålet om kvinnelige prester ble spurt tidligere i 1946, sa 47% av de spurte ja til at kvinner skulle få adgang til å bli prest, mens 44% sa nei til adgang, og 9% sa de vet ikke.⁴¹² Dette er en god indikator på at befolkningen har blitt mye mer positive til kvinnelige prester i tiden mellom 1946 og 1961. Det var dessverre svært lite engasjement fra befolkningen å finne i avisene, som derfor gjør det vanskelig å komme med en tydelig uttalelse på hva de tenkte. Men en kan og argumentere for at når flere av partiene har arbeidet for kvinnelige prester, og politikerne er folkevalgte, kan kanskje dette vise befolkningens ståsted til saken?

Min masteroppgave og i hvert fall temaet den tar opp er viktig ikke bare for forskere, men også for samfunnet i dag. Den forteller noe om hvordan samfunnet har forandret seg. Men også at noen fortsatt bærer de samme meninger som i tidsperioden oppgaven tar for seg. Eksempel på det er nevnt tidlig i denne oppgave at det så sent som nå i 2022 uttrykkes skepsis til å samarbeide med kvinnelige prester, av mannlige teologistudenter. Og at det i 2020 ble snakket blant mannlige prester, om muligheten til å reservere seg mot å samarbeide med sine kvinnelig prest kolleger. Dette viser at ikke alle i samfunnet i dag har kommet så langt som man kanskje skulle ønsket. Debatten lever altså fortsatt, selv om styrkeforholdet for og i mot er vesentlig endret.

Denne oppgaven er med å kaste ett lys over hvordan den kvinnelig prest debatten ble ført i avisene, og hvor hard denne striden var frem og tilbake i mediebilde. Denne oppgaven vil bli ett bidrag i den norske kvinnehistorien, og kvinners kamp til likestilling her i Norge. Den kaster også ett lys på det kompliserte forholdet mellom staten og kirken, og hvordan denne balansen kunne være svært vanskelig for begge parter.

Videre forskning som kan bli gjort med denne oppgaven er å utvide kildematerialet, inkludere flere aviser og da helst aviser fra mindre bygder, for eksempel ta en lokalavis fra en bygd i nord, en i sør, en i vest og en i øst. For å virkelig se hva den norske befolkningen mente om saken, og hvilken informasjon som nådde ut i hele landet. Kunne og sett på om det finnes noen eksempler fra de mindre bygdene på denne debatten, kanskje en kvinne som ønsket å bli prest og hadde en form for følgerbase? Det kunne også vært interessant med en komparativ analyse, hvor det hadde blitt sett på andre jobber for kvinner på denne tiden som for eksempel

⁴¹² *Dagen*, "Sør- og Vestlandet"

de andre embetene. Det selv om disse ikke fikk like mye oppmerksomhet og kanskje heller ikke var like intens, så foregikk der også en kamp.

Kapitel 7: Kilder og litteratur

7.1 Avisene

Aftenposten:

Med forfatter:

Bergesen, Lyder. "Hvor går grensen for motstand i dagens kirkelige situasjon?" *Aftenposten*, 31.05.1961, 8

Bovim, Hans, Eikil, Gabriel, Fuglestrand, Kåre, Hallesby, Ole, Hallen, Ernst, Selerstad, Andreas, Vågen, Tormod, Walstad, Paul, Wisløff, Carl Fr., Wisløff, Fredrik, With, Arthur, Øberg, Torvald. "Samvittigheten og Guds ord." *Aftenposten*. 12.05.1961, 3

D. Lorentzen Bjarne. "Kvinnelige prester i statskirken." *Aftenposten*. 19.10.1960, 15

Siegfried, V. "Hva sier Paulus?", *Aftenposten*, 10.04.1942, 3

Storaas, Alfred. "Samvittigheten og Guds ord." *Aftenposten*. 25.05.1961, 13

Valen-Sendstad, Olav. "Luthersk-kirkelig teologi og samvittigheten." *Aftenposten*. 19.05.1961, 2

Uten forfatter:

Aftenposten, "Bitter strid i Stortinget om de kvinnelige prester." 31.05.1956, 1

Aftenposten, "Dagens Ekko", 04.04.1961, 4

Aftenposten, "Hallesby slutter som professor hvis det blir kvinnelige prester." 23.05.1938, 10

Aftenposten, "Indremisjonsfolk støtter de seks biskopene." 08.03.1961, 10

Aftenposten. "Kvinnelige teologer om kvinnelige prester." 08.06.1938, 5

Aftenposten, "Læstadianerne imot kvinnelige prester", 17.11.1961, 14

Aftenposten, "Nedstemmer Lagtinget loven om kvinners adgang til presteembeder?" 23.04.1936, 1

Aftenposten, "Ophevelse av statskirken?" 12.10.1938, 5

Aftenposten, "Seks biskoper advarer mot kvinnelige prester." 6.03.1961, 1

Aftenposten. "Sverige fikk søndag sine tre første kvinnelige prester." 11.04.1960, 6

Dagbladet:

Med forfatter:

Beinset, Anton. "Om biskop Monrad." *Dagbladet*, 30.10.1961, 5

Uten forfatter:

Dagbladet. "Departementet kan ikke oppfordre noen til å søke ledige geistlige embeter." 20.01.1960, 14

Dagbladet. "En brannfakkell på alteret- Seks biskoper til kamp mot ordinasjonen av Ingrid Bjerkås." 06.03.1961, 2

Dagbladet. "Enstemmig hyllest til Ingrid Bjerkås fra kommunestyret i Berg." 05.12.1961, 4

Dagbladet. "Et skritt fremover mot kvinnens adgang til presteembetet." 24.12.1935, 13

Dagbladet. "Hallesby—Kvinnene—Krigen." 27.06.1938, 11

Dagbladet. "Justiskomiteen vil åpne alle embeder for kvinner." 7.03.1936, 3

Dagbladet. "Kvinner i embed." 7.05.1938, 3

Dagbladet. "Odelstinget oppfylte et rettferdskrav i går." 01.06.1956, 6

Dagbladet. "Prestemangel og overflødig spørsmål." 22.01.1960, 2

Dagbladet. "Skal kvinnen bli prest, får hun leve i sølibat!" 27.01.1956, 10

Dagbladet. "Skuffende." 11.06.1956, 6

Dagbladet. "Stort stevne på Folkemuseet." 02.06.1934, 15

Dagbladet. "Stort flertall for kvinners adgang til presteembeder." 1.04.1936, 4

Dagbladet. "Stort flertall for kvinners adgang til presteembeder." 1.04.1936, 5

Dagbladet. "Venstre må arbeide for kvinnelige prester." 30.03.1954, 2

Dagbladet. "Venstre må gå inn for kvinnelige prester." 23.01.1956

Dagen:

Med forfatter:

Austarheim, Norvald. "Kvinnelige prester." *Dagen.* 07.04.1961, 2

Berg, Arthur. "Kvinnelige prester og synet på Bibelen," *Dagen,* 13.12.1958, 2.

Dahl, N.A. "Kvinnelige teologer og kirken." *Dagen.* 6.10.1954, 3

Hallström, Bjørn. "Kirkene er ikke bundet av beslutninger i FN." *Dagen.* 02.08.1959, 3

Hauge, Dagfinn. "La oss slippe ny strid." *Dagen.* 31.01.1959, 4

Kleppestø. "Kvinnelige prester." *Dagen.* 21.04.1936, 3

Uten forfatter:

Dagen. "Ikke kvinnelig prest." 08.01.1951, 2

Dagen. "Internasjonalt kirkeliv." 10.02.1958, 3

Dagen. "Internasjonalt kirkeliv." 25.06.1958, 3

Dagen. "Guds ord kjenner ikke noe kvinnelig preste-embete." 16.03.1956, 2

Dagen. "Kirke- og kristenliv i 1960." 03.01.1961, 3
Dagen. "Kristen Fronten." 05.06.1948, 2
Dagen. "Kr. Schjelderup ordinerer Ingrid Bjerkås til prest." 20.03.1961, 6
Dagen. "Kvinner skal kunne bli prester." 17.februar 1934, 1
Dagen. "Kvinner som forstandere ved diakonisseanstaltene?" 12.02.1938, 1
Dagen. "Kvinner som sjelesørger." 29.08. 1936, 6
Dagen. "Kvinnelige reformerte prester i Frankrike." 06.07.1949, 1
Dagen. "Kvinnene vil ikke søke hvis menigheten er i mot." 02.06.1956, 4
Dagen. "Misjonsselskapets generalforsamling ble en historisk begivenhet." 15.10.1945, 1
Dagen. "Også Finnland tar opp spørsmålet om kvinnelige prester." 30.10.1958 6
Dagen. "Oppgjør utenfor kammerset." 21.11.1959, 2
Dagen. "Prestene drøfter ordinasjon av legmann og "skoleteologer." 12. 10.1960, 1
Dagen. "På kryss og tvers i hovedstaten i uken som gikk." 04.04.1936, 4
Dagen. "Skjønnhetskonkurransene er en nedvurdering av kvinnen." 26.04.1954,1
Dagen. "Sør- og Vestlandet har de fleste motstandere mot kvinnelige prester." 20.05.1961, 7
Dagen. "Voldsom presteavgang i de kommende 20 år." 04.02.1961, 3
Dagen. "Økonomien er den største hindring for kvinnelige teologer." 17.01.1957, 4

Andre aviser/ medier:

Ertsvåg, Frank. "Kari Alvsvåg vigsla - kvinnefleirtal blant bispane", *VG*, hentet 26.05.2022 fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/rERo9m/kari-alvsvaag-vigsla-kvinnefleirtal-blant-bispane>

Hole, Synnøve. "Urolig over utviklinga: – Trudde det negative synet på kvinnelege prestar var utdøyande." *NRK*. hentet 26.05.2022 fra <https://www.nrk.no/mr/pretestudentar-skeptiske-til-a-samarbeide-med-kvinner- -presteforeininga-skuffa-over-biskopane-1.15973861>

Kjellstadli Korsnes, Malin Hole, Synnøve. "Vikarprest i Ørskog tatt ut av teneste etter bråk om kvinnelege prestar." *NRK*. Hentet 12.05.2022 fra <https://www.nrk.no/mr/vikarprest-i-orskog-tatt-ut-av-teneste-etter-brak-om-kvinnelege-prestar-1.15678892>

Nyhus, Håvard Woll, Vegard. "Bispemøtet: Kan ikke nekte å samarbeide med kvinnelige prester." *NRK*. Hentet 12.05.2022 fra <https://www.nrk.no/trondelag/bispemotet -kan-ikke-nekte-a-samarbeide-med-kvinnelige-prester-1.15202903>

7.2 Litteraturliste

Aalen, Leiv, *Kvinnelige prester- hvorfor ikke?: kirken og dens embete i dagens debatt*. Oslo: Land og kirke, 1961

Agerholt, Anna Caspari. *Den norske kvinnebevegelses historie*. Oslo: Gyldendal, 1973.

Beauvoir, Simone de, *Det annet kjønn*, Oslo: Pax Forlag, 2000

Elstad, Hallgeir, "*-midt i den norske kirke-*": *Det praktisk-teologiske seminar gjennom 150 år, 1848-1998*. Oslo: Seminaret, 1998

Eikli, Gunnar, *Kvinner: I Bibelen, I Kirken, I Misjonen*. Oslo: Nye Luther, 1991

Fjellberg, Arne, *Kvinnelige prester?*. Oslo: Land og kirke, 1958

Furre, Berge, *Vårt hundreår: norsk historie 1905-1990*. Oslo: Samlaget, 1991

Gundersen, Marit Lindheim, *Kvinnen i kirken: teori og praksis*. Oslo: Land og kirke/Gyldendal, 1977

Hagemann, Gro, Kari Melby, Hege Roll- Hansen, Hilde Sandvik og Ingvild Øye, *Med Kjønnsperspektiv på norsk historie*. Oslo: Cappelen Damm AS, 2020

Hegstad, Harald. "Trossamfunnenes autonomi i Norge." I *Kirke og Kultur*, redigert av Anne Veiteberg, 243-250. Oslo: Universitetsforlaget, 2005

Kjeldstadli, Knut, *Fortida er ikke hva den en gang var*, Oslo: Universitetsforlaget, 1999.

Kaul Dagny Østrem, Solveig, og Anne Hilde Laland, red. *Feministteologi på norsk*. Oslo: Cappelen akademisk forl.,1999

Melve, Leidulf og Ryymän, Teemu red. *Historikerens arbeidsmåter*. Oslo: Universitetsforlaget, 2018

Myren, Bjørg Kjersti og Hanne Stenvaag, red. *Hun våget å gå foran: Ingrid Bjerkås og kvinners prestetjeneste i Norge*. Oslo: Verbum Forlag, 2011

Norderval, Kristin Molland, *Mot strømmen: kvinnelige teologer i Norge før og nå*. Oslo: Land og kirke/Gyldendal, 1982

Repstad, Pål, *Mannen som ville åpne kirken: Kristian Schjelderups liv*. Oslo: Universitetsforlaget, 1989

Tønnessen, Aud Valborg, *Ingrid Bjerkås: Motstandskvinnen som ble vår første kvinnelige prest*, Oslo: Pax Forlag A/S, 2014

Werden, Jeanne, *Kvinnens plass i kirken*. Oslo: Emilia Press AS, 2013

Berg Furre, Tom Hetland, "Vårt Land," Hentet 04.04.2022 https://snl.no/Vårt_Land

Elisabeth Lønnå, "Den nye kvinnebevegelsen i 1970-årene", Hentet 24.04.2022, fra <https://www.kvinnehistorie.no/artikkel/t-780>

Elisabeth Lønnå, "Kvinnens rettigheter i Norge fra 1814 til 1913," Hentet 06.04.2022 fra https://snl.no/Kvinnens_rettigheter_i_Norge_fra_1814_til_1913#-Arbeidslivet_og_rettet_til_embeter

Elisabeth Lønnå. "Kvinnebevegelsens historie fra første verdenskrig til 1980," Hentet 09.04.2022 fra https://snl.no/Kvinnebevegelsens_historie_fra_første_verdenskrig_til_1980#-1920-årene_-_en_ny_og_annerledes_livsstil

Elisabeth Lønnå, "Kvinnesak", Hentet 03.05.2022 fra <https://snl.no/kvinnesak>

Erik Holmøyvik og Jon Gisle, "Odelstinget, Hentet 03.01.2022 fra <https://snl.no/Odelstinget>

Geir Uvsløkk, "Det annet kjønn", Hentet 05.05.2022 fra https://snl.no/Det_annet_kj%C3%B8nn

Hallgeir Elstad, ”Ho var den første”, Nytt Norsk Kirkeblad, Hentet 22.03.2022. fra <https://www.tf.uio.no/forskning/publikasjoner/nytt-norsk-kirkeblad/nnk-i-pdf/nnk-2011-3.pdf>

Halvor Moxnes ”Nils Alstrup Dahl” Hentet 02.05.2022 fra https://nbl.snl.no/Nils_Alstrup_Dahl

Hans-Jørgen Wallin Weihe, ”Johanne Høeg”, Hentet 03.05.2022 fra https://snl.no/Johanne_H%C3%B8eg

Hans Fredrik Dahl, ”Aftenposten,” Hentet 04.04.2022 fra <https://snl.no/Aftenposten>

Ingun Grimstad Klepp, ”Husmor” Hentet 04.02.2022 fra <http://snl.no/husmor>

Johan Christian Elden, ”Religionsfrihet”, hentet 05.04.2022 fra <https://snl.no/religionsfrihet>

Kristin Molland Nordreval, ”Ingrid Bjerås”, Hentet 02.04.2022 fra https://snl.no/Ingrid_Bjerås

Lars Petter Berg, ”Kongelig resolusjon,” Hentet 10.02.2022 fra https://snl.no/kongelig_resolusjon

Martin Eide, ”Dagbladet,” Hentet 04.04.2022 fra <https://snl.no/Dagbladet>

Martin Eide, ”VG,” Hentet 04.04.2022 fra <https://snl.no/VG>

Molland, Einar, ”læstadianere”, Hentet 24.04.2022 fra <https://snl.no/læstadianere>

Nils Egede Bloch- Hoell, ”Ole Hallesby”, Hentet 30.03.2022 fra https://snl.no/Ole_Hallesby

Per Kværne, Tarald Rasmussen ”Prest”, Hentet 02.01.2022 fra <https://snl.no/prest>

Tarald Rasmussen, ”Sølibat,” Hentet 24.04.2022 fra <https://snl.no/sølibat>

Tom Hetland, "Dagen," Hentet 04.04.2022 fra <https://snl.no/Dagen>

Toril Moi, "Det annet kjønn", Hentet 05.05.2022 fra <https://www.pax.no/det-annet-kjoenn.5601560-331602.html>

Tormod Engelsen, Hans- Jørgen Wallin Weihe, "Gabriel Eikli", Hentet 30.03.2022 fra [https://snl.no/Gabriel Eikli](https://snl.no/Gabriel_Eikli)

Åse Camilla Skaarer "Gifte kvinners rett til arbeid", Hentet 04.05.2022 fra <https://www.kvinnehistorie.no/artikkel/t-2680>

"1 Korinter 14" Hentet 04.01.2022 fra <https://www.bible.com/no/bible/102/1CO.14.NB>

"Avisjanger" Hentet 10.05.2022 fra <https://www.mediebedriftene.no/avisheftet-mitt-mediekompasset-bokmal/avisjanger/>

"Det finnes ingen reservasjonsrett i Den norske kirke" Hentet 22.05.2022 fra <https://kommunikasjon.ntb.no/pressemelding/det-finnes-ingen-reservasjonsrett-i-den-norske-kirke?publisherId=8556475&releaseId=17894108>

"Diakon," Hentet 09.02.2022 fra <https://snl.no/diakon>

"Diakonisse," Hentet 09.02.2022 fra <https://sml.snl.no/diakonisse>.

"Einar Gerhardsen," Hentet 24.04.2022 fra <https://www.regjeringen.no/no/om-regjeringa/tidligere-regjeringer-og-historie/historiske-artikler/embeter/statsminister-1814-/einar-henry-gerhardsen/id463396/>

"Johan Ludwig Mowinckel," Hentet 24.04.2022 fra <https://www.regjeringen.no/no/om-regjeringa/tidligere-regjeringer-og-historie/historiske-artikler/embeter/statsminister-1814-/johan-ludwig-mowinckel/id463366/>

”Johan Nygaardsvold,” Hentet 24.04.2022 fra <https://www.regjeringen.no/no/om-regjeringa/tidligere-regjeringer-og-historie/historiske-artikler/embeter/statsminister-1814-/johan-nygaardsvold/id463389/>

”Mediene som den fjerde statsmakt”, Hentet 12.03.2022 fra <https://ndla.no/nb/subject:1:058bdbdb-aa5a-4a29-88fb-45e664999417/topic:1:0c9ce0dc-3863-4e03-a2df-a1480a4e929c/topic:1:ef0fa226-c29a-418b-91ad-21de2c54cc5b/resource:1:168477>

”Reformasjonen skapte dagens Europa,” Hentet 23.04.2022 fra <https://historienet.no/samfunn/religionshistorie/reformasjonen/reformasjonen-skapte-dagens-europa>

”Tekstanalyse”, Hentet 04.03.2022 fra <https://www.riksmallsforbundet.no/hvordan-skrive/rad-om-tekstanalyse/>

”VALGPROGRAM for Venstre 1953”, Hentet 24.04.2022 fra <https://www.nsd.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/?q=kvinner%20&rows=10&fq=partikode:32&fq=partikode:107&fq=partikode:31&fq=aarstall:1953&fq=>